

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่
กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

โดย ตปากร พุทธเกส

กรกฎาคม 2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่
กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

ผู้ดำเนินโครงการ

นายตปากร พุทธเกส

คณะเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้ดำเนินโครงการ สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญเนื้อหา

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของโครงการ	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตการดำเนินงาน	3
ระยะเวลาดำเนินงาน	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การดำเนินการในโครงการ	6
2.1 กระบวนการเตรียมความพร้อมการผลิตสื่อ	6
2.2 กระบวนการผลิตสื่อ	17
2.3 กระบวนการเผยแพร่สื่อและประเมินผล	42
บทที่ 3 สรุปผล และถอดบทเรียน	70
3.1 สรุปผลการดำเนินงาน	70
3.2 การถอดบทเรียนในการดำเนินงานการสร้างสื่อที่สะท้อน ความต้องการของชุมชน และอยู่บนฐานความรู้ของงานวิจัย	72
3.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน	75
3.4 ข้อเสนอแนะ	76
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทสารคดีชุด จดกันจน (บัญชีครัวเรือน)	80
ภาคผนวก ข Storyboard และ บทเพื่อการผลิตรายการจดกันจน (บัญชีครัวเรือน)	97

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RUG58A0003

ชื่อโครงการ : โครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่
กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

ชื่อนักวิจัย : นายตปกร พุทธเกส

ระยะเวลาดำเนินการ : 15 มกราคม 2558 ถึง 14 กรกฎาคม 2558

โครงการนี้เป็นโครงการทดลองนำร่องในการขยายผลความรู้งานวิจัยจากสื่อช่องทางหลักมาเป็นสื่ออื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) ให้นักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน สาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ฝึกปฏิบัติในการผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ ซึ่งสื่อที่ได้เลือกมาใช้ในโครงการนี้คือ รายการสารคดีสั้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 10 ตอน ความยาวต่อตอนประมาณ 5 นาที 2) เพื่อคืนความรู้งานวิจัยสู่ชุมชน และเผยแพร่ผลงานการใช้ประโยชน์ของ สกว. ให้กับสาธารณะ ซึ่งพื้นที่เป้าหมายในการนำงานวิจัยมาเผยแพร่คือ พื้นที่จังหวัดชัยนาท จากการศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดชัยนาท ผู้ดำเนินโครงการเลือกประเด็นการใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาความยากจนของเกษตรกรจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นงานผลการวิจัยจาก ชุดโครงการการพัฒนาสังคมและสุขภาวะแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดย นายวันชัย เลิศฤทธิ์ เป็นหัวหน้าโครงการ มาใช้เป็นเนื้อหาหลักเพื่อผลิตเป็นสื่อ

ในด้านการผลิตสารคดีสั้นชุดนี้ มีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินตามกระบวนการผลิตสื่อทั่วไป กล่าวคือ การเตรียมการผลิต (Pre-Production) การผลิต (Production) และขั้นหลังการผลิต (Post-Production) จากการดำเนินการได้ผลงานเป็นสารคดีสั้นเพื่อการประชาสัมพันธ์จำนวน 10 ตอน ใช้ชื่อรายการว่า จดกันจน (บัญชีครัวเรือน) ซึ่งเผยแพร่ทั้งในช่องทางอินเทอร์เน็ต และเป็นแผ่นสื่อดิจิทัล เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ในการเล่าเรื่องใช้เทคนิคโมชันกราฟิกในการนำเสนอ ซึ่งผู้รับสารที่มีอาชีพเกษตรกรสามารถรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี สื่อที่ผลิตขึ้นมานี้ยังได้รับความสนใจในการนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อไปในกลุ่มเกษตรกร และในชุมชนด้วย

คำหลัก : การผลิตสื่อ ประชาสัมพันธ์ สารคดีสั้น บัญชีครัวเรือน การแก้ปัญหาความยากจน ชาวนา

Abstract

Project code : RUG58A0003

Project title : Online television production study on sustainably adaptation of farmers in Chainart Province

Researcher : Tapakon Putket

Acknowledgement : RUG58A0003 (January 15th - July 14th, 2015)

This project is a pilot project for media production based on the results from research of Thailand Research Fund (TRF). The objectives of this work are the followings:

1) Students in Advertising and Public Relations Technology major, Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi learn about public media production. Media chosen to be used for this project is a short documentary for public relations which broadcasts on the Internet for 10 episodes; 5 minutes each.

2) Pass on knowledge and publicize the work of the research from Thailand Research Fund (TRF) to the society using Chainart province as a targeted area. According to the study on local development in the targeted area, the researchers analyze a household account of a farmer to restrain the poverty in Chainart province, which is the research in social development and integrated well-being in Chainart area by Wanchai Lerdrit, head of the project.

In this short documentary production, procedures are divided according to general media production: pre-production, production, and post-production. This short documentary is named “Jod-Kan-Jon (Household Account)” available on the Internet and DVDs since there is no Internet in some areas. Motion graphic is used to run a story which farmers can easily understand. Besides, this project has a positive feedback from the farmers and has been put into action in the community.

Keywords: Media production, public relations, short documentary, household account, poverty solution, far

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคกลางตอนบนบริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ประมาณ 1,543,591 ไร่ โดยร้อยละ 99.06 เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมเนื่องจากมีระบบชลประทานและมีแม่น้ำไหลผ่านในทุกอำเภอ จึงทำให้มีพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่รวม 1,219,669 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.02 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งการปลูกข้าวถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท แต่ด้วยความผันผวนของราคาข้าวในช่วงที่ผ่านมา ประกอบกับความไม่แน่นอนของการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ ทำให้ชาวนาของไทยขาดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตด้วยการทำนาต่อไป เกิดปัญหาการทิ้งรกราก การขายที่นา การไหลของแรงงานในพื้นที่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจังหวัดชัยนาทก็ตระหนักถึงประเด็นดังกล่าวนี้จึงได้ผลักดันให้ชาวนาชัยนาทหันมาปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวแทน เนื่องจากเมล็ดข้าวถือเป็นสินค้าเกษตรที่มีราคาสูงทำรายได้ดี และยังเป็นที่ต้องการของชาวนาทั่วประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ความพิถีพิถันในการเพาะปลูกมากเช่นกัน อย่างไรก็ตามด้วยข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่และศักยภาพของชาวนาชัยนาทที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวมาช้านาน จังหวัดชัยนาทจึงเลือกที่จะผลักดันให้การปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้เป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพให้ชาวนาสามารถเป็นชาวนาที่เลี้ยงชีพได้อย่างยั่งยืน จังหวัดจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ใหม่ที่จะเริ่มใช้ในปี 2557-2560 ได้แก่ “แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและสินค้าการเกษตรที่มีคุณภาพ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

ในการนี้ สกว. ได้เข้าไปสนับสนุนให้เกิดการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ที่ช่วยตอบโจทย์ใหญ่ของจังหวัด ด้วยการช่วยสร้างเครือข่ายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ และนอกจากจะมีการเคลื่อนโจทย์วิจัยในพื้นที่ตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดแล้ว ยังมีการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เกิดจากพื้นที่ชัยนาทผ่านมาจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มต่างๆ อีกด้วย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวนาในจังหวัดชัยนาทเพื่อสร้างรูปแบบการปรับตัวที่มีความหลากหลาย บางกลุ่มเน้นการทำอาชีพเสริมด้วยการผลิตปุ๋ยสังเคราะห์เพื่อลดต้นทุน รวมถึงจัดจำหน่ายเป็นรายได้เสริม บางกลุ่มหันมาทดลองปลูกผักเพิ่มเติม สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวเป็นกอบเป็นกำ รูปแบบการปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ของชาวนาชัยนาทนี้น่าจะเป็นประโยชน์กับชาวนาในพื้นที่อื่นๆ เป็นแรงบันดาลใจ รวมถึงเป็นกรณีศึกษาให้หน่วยงาน

ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาให้เป็นชุดความรู้ในการพัฒนาชาวนาให้สามารถทำนาได้อย่างยั่งยืน

ในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2556 ผู้เสนอโครงการได้มีโอกาสทำโครงการจับความรู้งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้กับ สกว. ทำให้ได้มีโอกาสติดตามคณะทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ (ABC) ลงพื้นที่เป้าหมาย ใน 10 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ สกว. กำหนดให้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาในพื้นที่ได้ด้วยการทำงานวิจัย โดยพื้นที่จังหวัดชัยนาทเองก็เป็นพื้นที่หนึ่งใน 10 พื้นที่ต้นแบบ ในครั้งที่ผู้เสนอโครงการได้ติดตามคณะทำงานลงพื้นที่ชัยนาทนั้น ก็ได้พบกลุ่มผู้ประสานงาน และคณะทำงานทั้งที่เป็นกลุ่มชาวบ้านและองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนต่างๆ มากมาย ทำให้ทราบว่านอกจากประเด็นของการปรับตัวของเกษตรกรจากการเป็นชาวนาปลูกข้าว มาสู่การเป็นชาวนาเพาะเมล็ดข้าวตามยุทธศาสตร์จังหวัดแล้ว ยังมีรูปแบบการปรับตัวของชาวนาที่เป็นผลจากการใช้ความรู้จากการวิจัยอีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ผู้เสนอโครงการได้มีโอกาสเข้าไปทำความรู้จักและขอความรู้ นั้น ก็ได้รับความสนใจและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี จึงเป็นแนวโน้มที่ดีที่น่าจะได้รับการสนับสนุนข้อมูลในช่วงการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลรวมไปถึงขั้นการผลิตสื่อต่อไป

จากมาตรา 7 แห่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลไว้ ความว่า “ให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ การสอน การวิจัยการผลิตครูวิชาชีพ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตด้านวิชาชีพ ให้บริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและรักษาสีงแวดล้อม” จาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจึงเป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ซึ่งผู้เสนอโครงการสังกัดอยู่นั้น มีวิชาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ทดลองฝึกปฏิบัติผลิตสื่อเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านรายวิชาต่างๆ และด้วยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเทคโนโลยีการสื่อสาร ช่องทางการเผยแพร่สื่อในปัจจุบันจึงเปิดกว้างขึ้นมาก โดยเฉพาะช่องทางสื่ออินเทอร์เน็ตที่ผู้ผลิตทั้งมือสมัครเล่นและมืออาชีพต่างเข้ามาใช้งาน จึงถือเป็นโอกาสดีที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาสาขาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ในการฝึกผลิตสื่อรายการโทรทัศน์ภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ดีในทางปฏิบัติการฝึกผลิตรายการนั้น นอกจากทักษะในการใช้เครื่องมือแล้ว การผลิตเนื้อหาก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ซึ่งที่ผ่านมาจะพบว่าวัยรุ่นกับงานวิจัยนั้นเป็นคู่ขัดแย้งที่เข้ากันได้ยาก นอกเสียจากจะถูกบีบบังคับให้อ่านเพื่อใช้ในการสอบเก็บคะแนน

ดังนั้นการทำการรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาจากงานวิจัยสำหรับวัยรุ่นโดยวัยรุ่น จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการทำให้วัยรุ่นโดยเฉพาะนักศึกษา ได้คุ้นเคยและซึมซับกระบวนการวิจัยผ่านงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นเป็นรูปธรรมแล้ว ได้เรียนรู้การนำงานวิจัยมาใช้แก้โจทย์ปัญหาในพื้นที่ นอกจากนี้การลงพื้นที่จังหวัดชัยนาทยังเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความรู้สึกรักถิ่นฐานให้กับนักศึกษาปทุมธานี เนื่องจากในปัจจุบันจากการสอบถามนักศึกษา มทร.ธัญบุรี พบว่าไม่มีใครเลยที่รู้จักพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 ซึ่งเป็น พันธุ์ข้าวที่จังหวัดชัยนาทเลือกมาใช้เป็นพันธุ์ข้าวหลักในการสร้างยุทธศาสตร์จังหวัด ดังนั้นการตามรอยข้าวปทุมธานีที่จังหวัดชัยนาท จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาให้ความสนใจ ใส่ใจในทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของจังหวัด สร้างความรู้สึกรักความภาคภูมิใจในพื้นที่เพิ่มขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่เข้าร่วมโครงการฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยการใช้เนื้อหาจากงานวิจัยเชิงพื้นที่ของ สกว. ในรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีสั้น ความยาวไม่เกิน 5 นาที ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อคืนความรู้งานวิจัยสู่ชุมชน และเผยแพร่ผลงานการใช้ประโยชน์งานวิจัยของ สกว. ให้กับสาธารณะ ในรูปแบบสื่อรายการโทรทัศน์ประเภท สารคดีสั้น โดยเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสารการแก้ปัญหาและการพัฒนาในพื้นที่และชุมชนท้องถิ่นด้วยความรู้

ขอบเขตการดำเนินงาน

1. นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการต้องเป็นนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ คณะเทคโนโลยี การสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยราชภัฏธัญบุรี จำนวนไม่เกิน 80 คน
2. พื้นที่ในการเก็บข้อมูลและถ่ายทำการรายการโทรทัศน์ คือพื้นที่ในเขตจังหวัดชัยนาท ปทุมธานี และพื้นที่ใกล้เคียง

3. สื่อที่ผลิตขึ้นจากโครงการนี้เหมาะกับการเผยแพร่ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก

ระยะเวลาดำเนินการ

มกราคม 2558 – มิถุนายน 2558

ตารางที่ 1-1 แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
เก็บรวบรวมข้อมูล เลือกเนื้อหาจากงานวิจัยที่สนใจ						
จัดเวทีบรรยายสรุปข้อมูลงานวิจัยในพื้นที่ โดยตัวแทนเครือข่ายเกษตรจาก จ.ชัยนาท ที่ มทร. ธัญบุรี (1 วัน)						
ขั้นวางแผนเตรียมการผลิต (Pre-Production) ประสานงานเพื่อยืนยันข้อมูลกับเครือข่ายในพื้นที่ และแจ้งแผนในการเข้าพื้นที่เพื่อผลิตสื่อ						
ขั้นการผลิต (Production) ● ลงพื้นที่จริงเพื่อผลิตสื่อ ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท (2 วัน 1 คืน) ● เก็บภาพเพิ่มเติมในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดใกล้เคียง (ไม่เกิน 3 รอบต่อ 1 รายการ)						
ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) ตัดต่อทำเทคนิคพิเศษ						
เผยแพร่ ติดตามผล						
สรุปและประเมินผล						

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. ในรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีสั้นความยาวไม่เกิน 5 นาที ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต
2. นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการสร้างสรรค์สื่อที่สะท้อนจากความต้องการของชุมชน และอยู่บนฐานองค์ความรู้จากงานวิจัย
3. เกิดการพัฒนารายวิชาทั้งในส่วนของเนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากการบูรณาการงานวิจัยกับรายวิชาการสื่อสารชุมชน
4. ผลงานการผลิตสื่อรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีสั้น ชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่กรณีศึกษา การปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ความยาวไม่เกิน 5 นาที จำนวน 10 ตอน

บทที่ 2

การดำเนินการโครงการ

ในการดำเนินโครงการนี้นอกจากจะมีเป้าหมายในการผลิตสื่อเป็นชิ้นงานแล้ว ยังเป็นการฝึกฝนให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการเป็นนักการสื่อสารชุมชนรุ่นใหม่ รู้จักการใช้กระบวนการสื่อสารในการค้นหาความรู้ของชุมชนกลับไปสู่ชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในการดำเนินงานโครงการฯ ผู้ดำเนินโครงการได้เลือกใช้กระบวนการในการดำเนินงาน 3 กระบวนการ ได้แก่

2.1 กระบวนการเตรียมความพร้อมการผลิตสื่อ

2.2 กระบวนการผลิตสื่อ

2.3 กระบวนการเผยแพร่และประเมินผล

สามารถอธิบายรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการได้ดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการเตรียมความพร้อมการผลิตสื่อ

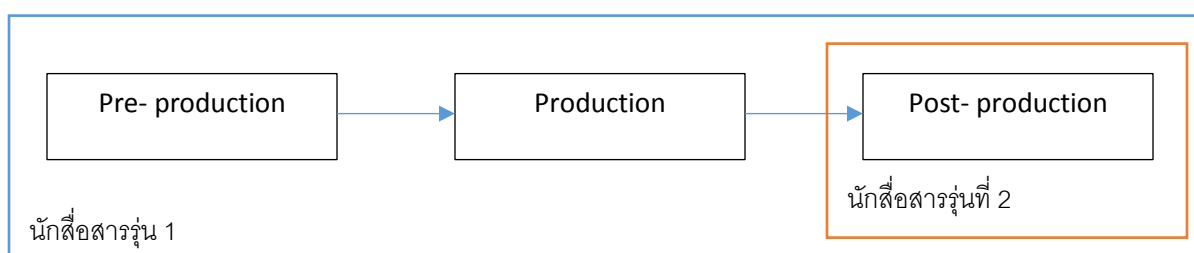
โครงการผลิตโครงการการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท มีเป้าหมายให้นักศึกษาในสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ คณะเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ฝึกฝนเป็นนักสื่อสารรุ่นใหม่ที่มีความตระหนักถึงชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อผลิตสื่อประเภทมัลติมีเดียที่มีเนื้อหาจากฐานความคิดซึ่งเป็นผลิตผลจากงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อใหม่ ซึ่งพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับมอบหมายในการเลือกความรู้มาผลิตสื่อ คือ พื้นที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นจังหวัดเกษตรกรรมขนาดใหญ่ในภาคกลาง และมีโครงการวิจัยที่ สกว. เข้าไปดำเนินการสำเร็จและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมหลายโครงการเมื่อเลือกเนื้อหาและผลิตเป็นสื่อแล้ว สื่อนั้นต้องสามารถคืนความรู้กลับไปให้ชุมชนได้ด้วย

เพื่อให้การสื่อสารในโครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินโครงการจึงต้องมีการจัดการองค์ประกอบต่างๆ ในการสื่อสาร ตั้งแต่การเตรียมผู้ผลิตสาร ตัวสาร ช่องทาง และผู้รับสาร ตามองค์ประกอบการสื่อสาร (S-M-C-R) สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 การเตรียมความพร้อมผู้ผลิต (Sender)

ผู้ผลิตสื่อ (Sender) ในโครงการนี้คือ นักศึกษา ซึ่ง สกว. มุ่งหวังที่จะเป็นนักสื่อสารรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาสื่อเพื่อสังคมและประเทศชาติได้ เพื่อให้ได้นักสื่อสารรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการผลิตสื่อตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้ดำเนินโครงการจึงจำเป็นต้องมีการตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกนักศึกษาที่มีความเหมาะสม ซึ่งในโครงการนี้มีนักสื่อสารจำนวน 2 รุ่น ซึ่งทั้ง 2 รุ่นนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ คณะเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรีชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 2 ตามลำดับ

นักสื่อสารรุ่นที่ 1 จะรับผิดชอบกระบวนการผลิตทั้งกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนก่อนผลิต (Pre-Production) การผลิต (Production) และหลังการผลิต (Post - Production) ส่วนนักสื่อสารรุ่นที่ 2 จะรับผิดชอบในการพัฒนาสื่อในช่วงหลังการผลิต (Post-Production) โดยเน้นการแปลงข้อมูลให้กลายเป็นภาพเคลื่อนไหวในรูปแบบสื่อผสมที่เรียกว่า โมชันกราฟิก (Motion Graphic) ดังรูป 2-1

รูปที่ 2-1 โครงสร้างการทำงานของนักสื่อสาร

2.1.1.1 การคัดเลือกนักศึกษาและรูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการ

เกณฑ์ในการคัดเลือกนักสื่อสารทั้ง 2 รุ่นในโครงการนี้ใช้เกณฑ์วิชาเรียนที่มีคำอธิบายรายวิชาที่สอดคล้องกับโครงการผลิตสื่อ สามารถนำกิจกรรมในโครงการฯ ไปประยุกต์ให้กลายเป็น กิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชานั้นได้ แต่ละรุ่นมีรายละเอียดดังนี้

1) นักสื่อสารรุ่นที่ 1

ก่อนเริ่มโครงการนี้ผู้ดำเนินโครงการมีเป้าหมายในการนำกิจกรรมโครงการฯ ผนวกเข้ากับการเรียนการสอนในรายวิชาเดียว ได้แก่ วิชา การผลิตงานโฆษณาและประชาสัมพันธ์สื่อ

วิทยุโทรทัศน์ โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้นประมาณ 16 สัปดาห์ ตามระบบการเรียนการสอนปกติ ซึ่งเป็นรายวิชาสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ทั้งสิ้น 70 คน แบ่งได้เป็น 2 ห้อง (Section) แต่เนื่องจากในภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการสอนในรายวิชานี้ใหม่ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการไม่สามารถดำเนินการตามแผนเดิมที่ตั้งไว้ได้ จึงต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินกิจกรรมจากการเรียนการสอนในตารางเรียนปกติ มาเป็นการเรียนการสอนนอกตารางในรูปของโครงการพิเศษภาคสมัครใจ ดำเนินการนอกตารางสอนในช่วงเวลาว่างแทน

การเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมจากในรายวิชาเรียนมาเป็นรูปแบบโครงการนอกตารางเรียนนี้ มีผลให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเป็นนักสื่อสารรุ่นที่ 1 นี้มีจำนวนลดลงจากเป้าที่ตั้งไว้ จาก 70 คน เหลือ 40 คน เนื่องจากการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะนี้ ไม่มีการคิดคะแนนในรายวิชาเรียน ซึ่งนักศึกษาที่ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 40 คน สามารถแยกย่อยได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) นักศึกษาที่มีความสนใจและมีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน นักศึกษากลุ่มนี้มีเป้าหมายในการเรียนรู้เพื่อนำไปเป็นประสบการณ์สำหรับการผลิตสื่อในอนาคต เช่น การนำไปประยุกต์ในงานสารนิพนธ์ของตนเอง นักศึกษากลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มหลักที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

(2) นักศึกษาที่มีความสนใจแต่มีภารกิจอื่น จำนวน 20 คน กลุ่มนี้จะเป็นนักศึกษาที่มีภาระส่วนตัว เช่น มีงานประจำ หรือมีภาระทางบ้าน บางคนมีครอบครัวแล้ว ทำให้ไม่สามารถปลีกตัวมาทำงานในช่วงนอกเวลาได้ นักศึกษากลุ่มนี้จึงเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวและเลือกเข้ากิจกรรมเฉพาะส่วนที่ตัวเองสนใจเท่านั้น ใช้เกณฑ์ความสะดวกของตนเองเป็นตัวตั้งในการเข้าร่วมกิจกรรม

กล่าวได้ว่านักศึกษาที่เป็นนักการสื่อสารรุ่นที่ 1 นั้นมีทั้งสิ้น 20 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ต้นจนจบ

2) นักสื่อสารรุ่น 2

ด้วยปัจจัยและข้อจำกัดต่างๆ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปค่อนข้างล่าช้า นักการสื่อสารรุ่นที่ 1 ได้ดำเนินการผลิตสื่อและจัดทำเป็นผลงานต้นแบบขึ้นมาแต่ผลงานยังไม่เป็นไปตามแผนการผลิต จึงต้องมีการปรับปรุงสื่อในช่วงหลังการผลิต (Post Production) ใหม่ ซึ่งในช่วงการปรับปรุงสื่อนี้เอง ผู้ดำเนินโครงการได้มีโอกาสนำนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในรายวิชา **กลยุทธ์การผลิต**

สื่อนวัตกรรม ซึ่งคำอธิบายรายวิชาดังกล่าวนี้นี้สามารถสอดคล้องกับกิจกรรมในโครงการได้อย่างเหมาะสม ผู้ดำเนินโครงการจึงตัดสินใจแก้ปัญหาข้างต้นด้วยการนำกิจกรรมการผลิตสื่อในส่วนหลังการผลิต (Post Production) นี้ ผนวกเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว ทำให้นักศึกษาสาขาวิชาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ชั้นปีที่ 2 ที่มีการลงทะเบียนทั้งสิ้น 66 คน กลายเป็นนักการสื่อสารรุ่นที่ 2 ของโครงการฯ ฝึกปฏิบัติเป็นนักสื่อสารรุ่นใหม่ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตสื่อมัลติมีเดียที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อชุมชน โดยให้นักศึกษาพัฒนาและเลือกใช้วัตถุดิบที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้ผลิตไว้แล้ว มาพัฒนาเพิ่มเติมในส่วนของการทำเทคนิคพิเศษด้วยเทคนิคภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) และเทคนิคการตัดต่อ เพื่อให้สื่อมีความน่าสนใจ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถเผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีนักสื่อสารรุ่นที่ 1 ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง กำหนดทิศทางสื่อและคอยสนับสนุน วัตถุดิบที่ต้องการแก่นักการสื่อสารรุ่นน้อง สามารถสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักการสื่อสารทั้ง 2 รุ่นนี้ได้ตามตารางที่ 2-1

ตาราง 2-1 รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการเตรียมความพร้อมนักสื่อสาร

นักสื่อสาร	การจัดกิจกรรม	ลักษณะของผู้เข้าร่วมอบรม	ผลตอบแทน
รุ่นที่ 1 (ชั้นปีที่ 3)	โครงการพิเศษนอกเวลาเรียน	ภาคสมัครใจ	ประสบการณ์ เกียรติบัตร
รุ่นที่ 2 (ชั้นปีที่ 2)	เป็นกิจกรรมร่วมกับการเรียนการสอนในรายวิชา	ภาคบังคับ	ประสบการณ์ คะแนน / เกรด

การจะทำให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติผลิตสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตนี้ได้ นั้น จำเป็นต้องมีการติดตั้งความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อภาพยนตร์สารคดี กระบวนการผลิตภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และเนื่องจากสื่อในโครงการนี้มีความหลากหลายจึงต้องมีการเตรียมความรู้ในเนื้อหาต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีด้วยความที่นักศึกษาที่เป็นผู้ผลิตในโครงการนี้ ไม่ได้อยู่ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุโทรทัศน์โดยตรง แต่มาจากสาขาทางด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ จึงต้องมีการทบทวนความรู้พื้นฐานของนักศึกษา และวางแผนการผลิตสื่อร่วมกันกับ

นักศึกษาเพื่อให้ขั้นตอนการติดตั้งความรู้ที่เหมาะสมเพียงพอในขั้นตอนการผลิตสื่อซึ่งในการเรียนการสอนนี้ ผู้ดำเนินโครงการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ **การใช้ปัญหาเป็นตัวตั้ง** (Problem Base Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning) โดยการกำหนดโจทย์ปัญหาให้กับนักศึกษา และให้นักศึกษาฝึกแก้โจทย์ปัญหาดังกล่าวโดยใช้กระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม พัฒนาผลงานออกมาเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

2.1.1.2 การวิเคราะห์ผู้ผลิตและการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนา

ผู้ดำเนินโครงการเคยมีประสบการณ์ในการทำการเรียนการสอนกับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนี้มาก่อนจึงมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักศึกษาพอสมควร สามารถสรุปได้ว่านักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์และมีประสบการณ์ในการทำสื่อเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์มาบ้างแล้ว แต่ทักษะที่ผู้ดำเนินโครงการต้องเพิ่มเติมให้นักศึกษาคือ หลักการผลิตสื่อสารคดี การฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือ การสร้างภาพเคลื่อนไหวโมชันกราฟิก (Motion Graphic) และแนวคิดของการทำสื่อเพื่อชุมชนและสังคม สามารถสรุปชุดความรู้ที่ต้องทำการติดตั้งให้นักศึกษาได้ดังตารางที่ 2-2

ตาราง 2-2 แสดงการเนื้อหาที่ต้องติดตั้งให้กับนักศึกษา

ความรู้เดิม	ความรู้ใหม่
● การผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ที่เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อใหม่ ● กระบวนการคิดสร้างสรรค์	● การผลิตสื่อสารคดีเพื่อคืนความรู้จากงานวิจัยให้ชุมชน ● ทักษะการใช้เครื่องมือ ● เทคนิคการผลิตสื่อมัลติมีเดียและการสร้างภาพเคลื่อนไหวโมชันกราฟิก

ด้วยความที่สื่อประชาสัมพันธ์ กับสื่อสารคดีนั้นมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้สาระความรู้ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการดำเนินเนื้อหา การติดตั้งความรู้ในการผลิตสื่อสารคดีให้กับนักศึกษาโฆษณาประชาสัมพันธ์จึงไม่ใช่เรื่องซับซ้อนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามประสบการณ์ของนักศึกษาที่ผ่านมา การฝึกคิดและผลิตงานโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในระบบการเรียนการสอนส่วนใหญ่

มักผูกติดกับหลักเศรษฐศาสตร์หรือมูลค่าการตลาดและมักเป็นการสมมุติสถานการณ์จำลองให้นักศึกษาได้ทดลองเท่านั้น การเรียนการสอนที่นักศึกษาได้รู้จักกระบวนการผลิตสื่อโดยมีเป้าหมายในการนำเสนอไปใช้ประโยชน์จริงๆ ในสังคมในครั้งนี้ ถือเป็นประสบการณ์ใหม่ของนักศึกษา ดังนั้นเพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะปฏิบัติพร้อมกับเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ผู้ดำเนินโครงการจึงมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ซึ่งในรายละเอียดของการเสริมสร้างทักษะความรู้นี้จะขอเสนอในเนื้อหาส่วนของการจัดการกระบวนการผลิตซึ่งอยู่ในลำดับถัดไป

2.1.2 การจัดการเนื้อหาสาร (Messenger :M)

ตัวสารในโครงการนี้คือ เนื้อหางานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. ที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ จังหวัดชัยนาท ในรูปแบบของสารคดี ทั้งนี้สื่อสารคดีเป็นรูปแบบเนื้อหาที่นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ไม่เคยผลิตมาก่อนจึงถือเป็นความรู้ใหม่ที่นักศึกษาได้มีโอกาสในการฝึกปฏิบัติ จึงต้องมีขั้นตอนการจัดการเนื้อหาทั้งในส่วนการเลือกงานวิจัย การเก็บข้อมูล และการแปลงข้อมูลเป็นสื่อ โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการทำงานดังนี้

2.1.2.1 การคัดเลือกงานวิจัย

เนื่องจากโครงการที่ สกว. ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดชัยนาทนั้นมีอยู่มากมาย หลากหลายโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ เหน็ดในการเลือกเนื้อหาจากโครงการนี้ประกอบด้วย 3 เงื่อนไข ในการพิจารณา ได้แก่

- 1) ต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรภายในจังหวัด เนื่องจาก ชัยนาทเป็น จังหวัดที่มีพื้นที่ทำนาขนาดใหญ่ของประเทศไทย ดังนั้นเนื้อหางานวิจัยที่น่าสนใจในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ก็ควรจะเกี่ยวข้องกับเกษตรกรภายในจังหวัดโดยตรง
- 2) ต้องเป็นงานวิจัยที่คนพื้นที่หรือชาวบ้านในพื้นที่มีส่วนร่วม เนื่องจากโครงการฯ นี้ มีเป้าหมายในการผลิตสื่อเพื่อคืนความรู้งานวิจัยเชิงพื้นที่กลับไปให้ชุมชนด้วย ดังนั้นตัวเอกของเนื้อหา ในส่วนนี้ย่อมต้องเป็นผู้คนในชุมชนที่จะเป็นตัวเดินเรื่อง หรือบอกเล่าเนื้อหางานวิจัยที่ได้ทำไป ซึ่งเป็น ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่

3) ต้องเป็นงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชน เนื่องจากช่องทางการเผยแพร่ในโครงการฯ นี้ คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่ใครก็ตามที่สามารถเข้าถึงได้ ก็จะสามารถรับชมสื่อนี้ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นเนื้อหาที่จะนำมาผลิตสื่อในโครงการฯ นี้ ควรจะเป็นเนื้อหาที่สาธารณะชนให้ความสนใจ มีประสบการณ์ร่วม เมื่อรับชมแล้วสามารถนำไปเป็นแบบอย่าง หรือสามารถศึกษาต่อยอดความรู้เพิ่มเติม หรือติดตามไปลงพื้นที่จริงเพื่อเรียนรู้ในเชิงลึกต่อไปได้

จากเกณฑ์ข้างต้น ผู้ดำเนินโครงการร่วมกับนักศึกษาจึงได้มีความเห็นพ้องกันในการเลือกใช้ข้อมูลจากงานวิจัย **โครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม และสุขภาวะแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ระยะที่ 2 (2553)** ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดการความยากจนของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยนาท และด้วยภาพของเกษตรกรที่มีภาพตายตัวแทนกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย หรือกลุ่มคนที่มักจะประสบปัญหาความยากจน หากงานวิจัยสามารถแก้ไขปัญหความยากจนให้กับคนกลุ่มนี้ได้ก็จะเป็นไปได้ว่าจะสามารถแก้ปัญหความยากจนให้กับกลุ่มคนกลุ่มอื่นๆ ได้เช่นเดียวกัน แม้ว่ากระบวนการจัดการความยากจนจากโครงการดังกล่าวนี้มีหลายรูปแบบและดำเนินการในวิธีการในหลากหลายแง่มุม แต่เครื่องมือที่ใช้ในโครงการดังกล่าว นั้น กลับเป็นเครื่องมือง่ายๆ ที่มีความเป็นสากลที่สามารถใช้จัดการความยากจนได้จริง แต่ผู้คนส่วนใหญ่มักจะมองข้าม นั่นคือ การจดบัญชี ซึ่งบัญชีในโครงการนี้มีชื่อว่า **บัญชีครัวเรือน** การจดบัญชีสามารถเปลี่ยนฐานคิดและวิถีปฏิบัติของชาวนาชัยนาทให้หลุดพ้นจากวังวนของปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.1.2.2 การคัดเลือกเนื้อหา

เมื่อได้แก่นเนื้อหา คือ บัญชีครัวเรือน แล้ว ในขั้นตอนต่อไปคือการคัดเลือกประเด็นสำหรับการผลิตเป็นสื่อสารคดี ซึ่งสารคดีที่ผลิตขึ้นนี้มีลักษณะเป็นลำดับต่อเนื่องกันไป (Series) มีจำนวน 10 ตอน แต่ละตอนความยาวประมาณ 5 นาที เพื่อให้ได้เนื้อหาจำนวน 10 ตอนนี้ ผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาจึงได้ทำการคัดเลือกประเด็นที่เหมาะสม โดยผู้ดำเนินโครงการจะทำการศึกษาโดยละเอียดจากตัวงานวิจัยเล่มจริง รวมถึงเอกสารการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน จากนั้นจะทำการย่อเนื้อหาให้กับนักศึกษา เพื่อลดขั้นตอนในการทำความเข้าใจ และให้สามารถเห็นทิศทางในการจับประเด็น เนื่องจากนักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับเกษตรกร และพื้นฐานทางด้านการทำบัญชีค่อนข้างน้อย เมื่อผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาโครงการ และการใช้งานบัญชีครัวเรือนในจังหวัดชัยนาทแล้ว

จึงทำการเลือกเนื้อหาคร่าวๆ โดยการกำหนดจากสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการใช้บัญชีครัวเรือนเกี่ยวข้อง ซึ่งในโครงการนี้วางประเด็นหลักออกเป็น 5 ประเด็นเนื้อหา ได้แก่

- 1) สถานการณ์โดยรวมก่อนและหลังที่มีการนำการศึกษาวิจัยเข้าไปดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนกับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาท
- 2) การใช้งานบัญชีครัวเรือนเบื้องต้น
- 3) บัญชีครัวเรือนกับการแก้ปัญหาความยากจน
- 4) บัญชีครัวเรือนกับการเปลี่ยนวิถีการเกษตร
- 5) บัญชีครัวเรือนกับการรวมกลุ่มเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืน

2.1.2.3 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

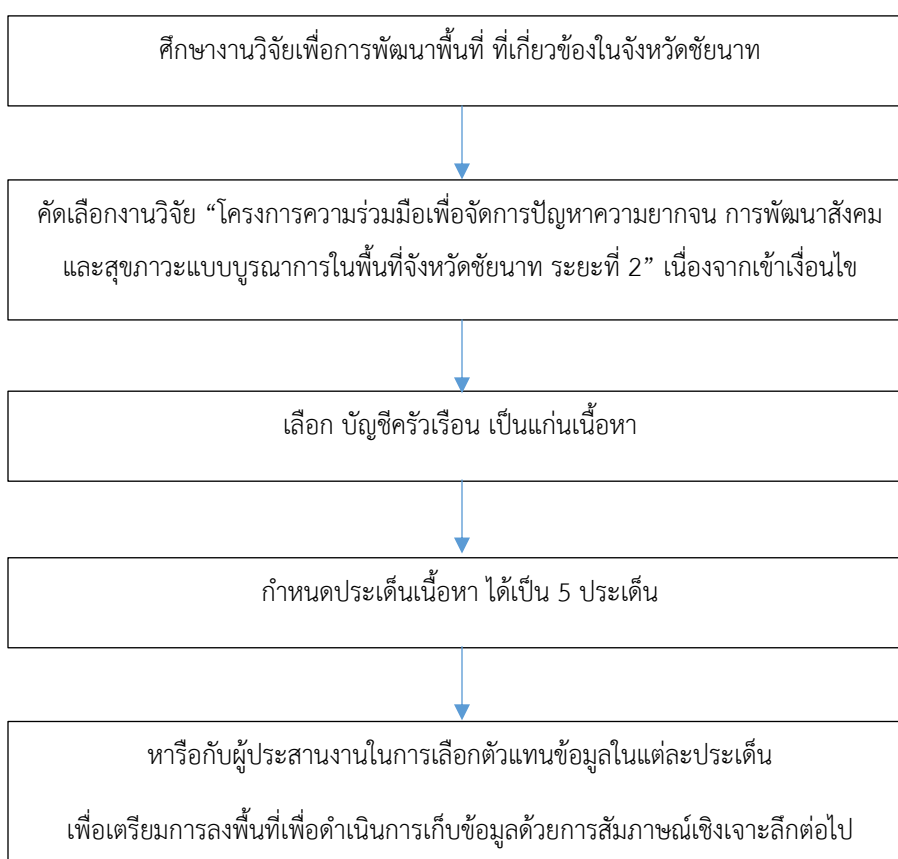
เมื่อได้ประเด็นเนื้อหาแล้ว ผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาได้ทำการประชุมหารือกับ คุณยุพิน ขำนิล และคุณณรงค์ ผัดอ่อนอาย ซึ่งเป็นผู้ประสานงาน สกว. ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการการแก้ปัญหาความยากจนที่ได้กล่าวไปแล้วด้วย การประชุมดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อขอคำแนะนำในการคัดเลือกชาวนาดันแบบเพื่อให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการผลิตเป็นสื่อต่อไป จากการหารือข้างต้นผู้ประสานงานได้แนะนำชาวนาดันแบบที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตให้มีความอย่างยั่งยืนหลังจากได้เข้าร่วมโครงการโดยแนะนำเป็นกลุ่มเกษตรกรและรายบุคคล แบ่งเป็น 7 ตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษตำบลห้วยงู หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยงู อำเภोधันคา จังหวัดชัยนาท ได้แก่ คุณจวน สวัสดิ์ และคณะ เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืน
- 2) ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลหันคา หมู่ที่ 5 อำเภोधันคา จังหวัดชัยนาท ได้แก่คุณสมหมาย เบ็งทอง คุณวิบูล ทองมี และคณะ เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืน
- 3) คุณสวิง ปานหลุมข้าว หมู่ที่ 13 ตำบลนางลือ อำเภोधันเมือง จังหวัดชัยนาท เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน
- 4) คุณจักรินทร์ รักซ้อน หมู่ที่ 6 ตำบลนางลือ อำเภोधันเมือง จังหวัดชัยนาท เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน และการเปลี่ยนวิถีการเกษตร

5) คุณวิชัย กลัดสุข หมู่ที่ 6 ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนวิธีการเกษตร

6) คุณบุญช่วย สุขสวัสดิ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนวิธีการเกษตร

7) ตัวแทนกลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลสะพานหิน หมู่ที่ 1 ตำบลสะพานหิน อำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ได้แก่ กำนันสุพรรณธร จันทรศรี และคณะ เป็นผู้ให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืน

รูปที่ 2-3 ขั้นตอนการจัดการเนื้อหาสารในโครงการฯ

จากขั้นตอนข้างต้น สามารถนำข้อมูลที่คัดเลือกมาใช้ผลิตเป็นสื่อในโครงการนี้ได้จำนวนทั้งสิ้น 10 ตอน ตอนละประมาณ 5 นาที โดยรายละเอียดของเนื้อหาจะขออธิบายในส่วนของกระบวนการผลิตสื่อในลำดับถัดไป

2.1.3 การจัดการตัวสื่อและช่องทางในการสื่อสาร (Channel : C)

สื่อและช่องทางในการสื่อสารในโครงการนี้คือ สื่อสารคดีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต สามารถอธิบายการจัดการตัวสื่อ และช่องทางสื่อสารได้ดังนี้

2.1.3.1 รูปแบบสื่อ

นักศึกษามีประสบการณ์ในการทำสื่อประชาสัมพันธ์ แต่ไม่มีประสบการณ์ในการทำสื่อสารคดีมาก่อน แต่อย่างไรก็ดีสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อสารคดีเป็นสื่อสร้างสรรค์ที่มีข้อมูลจากข้อเท็จจริงเป็นจุดเด่นเหมือนกัน นักศึกษาค้นเคยในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในลักษณะการประกอบสร้างด้วยการจำลองสถานการณ์ผ่านรูปแบบของหนังสือหรือภาพยนตร์โฆษณา ในขณะที่สารคดีนั้นนิยามที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูล บุคคล สถานที่จริง ดังนั้นในการผลิตสื่อในโครงการนี้ ผู้ดำเนินโครงการจึงต้องติดตั้งทักษะการผลิตสื่อสารคดีเพิ่มเติมให้นักศึกษา อย่างไรก็ตามแม้ว่านักศึกษาจะไม่เคยผลิตสื่อสารคดี แต่ด้วยสารคดีนั้นเป็นสื่อที่มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบหนึ่งที่ใกล้เคียงกับนักศึกษาที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายได้แก่ สารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสิ่งที่จะต้องประชาสัมพันธ์ในโครงการนี้ก็คืองานวิจัยของ สกว. ซึ่งดำเนินการโดยคนในพื้นที่จังหวัดชัยนาทซึ่งเป็นเกษตรกร

2.1.3.2 ช่องทางในการสื่อสาร

โครงการนี้วางช่องทางในการเผยแพร่สื่อเป็นช่องทางสื่อใหม่ คือ อินเทอร์เน็ต โดยวางเป้าหมายการผลิตเป็นสารคดีทางโทรทัศน์ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความยืดหยุ่นในรูปแบบการนำเสนอ สามารถผลิตด้วยเทคนิคที่นักศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษนั่นคือการทำโมชั่นกราฟิก (Motion Graphic) เนื่องจากสามารถนำความรู้ในการผลิตไปต่อยอดเป็นเทคนิคในการทำปริญญานิพนธ์ในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้การผลิตสื่อในช่องทางอินเทอร์เน็ตนี้ยังสอดคล้องกับรายวิชาเรียนของนักศึกษาด้วย ซึ่งผลงานที่ได้ยังสามารถเป็นวัตถุดิบสำหรับ สกว. ในการพิจารณานำไปเผยแพร่ต่อในโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ต (Internet TV) ของ สกว. ได้ด้วย นอกจากนี้สื่อสารคดีบนอินเทอร์เน็ตยังเป็นชิ้นงานสื่อที่สามารถนำไปขยายผล หรือประชาสัมพันธ์ร่วมในสื่ออื่นๆ ได้ง่าย เช่น การเอาไปเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์โครงการ ชุมชน จังหวัด มหาวิทยาลัย หรือองค์กร ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในขณะนี้ก็สามารถทำได้

อย่างไรก็ตามในระหว่างการผลิตพื้นที่ในการเก็บข้อมูลและผลิตสื่อ ผู้ดำเนินโครงการได้พบข้อจำกัดในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดยเฉพาะในชุมชนที่ทำการเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยพบว่าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ รวมถึงศูนย์การเรียนรู้ หรือแหล่งชุมนุมของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดนี้ไม่มีการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไว้ ทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตที่ผลิตขึ้นมานั้นเจ้าของข้อมูลไม่สามารถเข้าถึงได้ ขณะเดียวกันผู้ดำเนินโครงการได้รับแจ้งความจำนงของมีผู้นำกลุ่มเกษตร และชุมชนหลายแห่งที่ให้ความสนใจและขอตัวสื่อในรูปแบบของแผ่นดีวีดีเพื่อการใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ในพื้นที่ ดังนั้นในขั้นตอนการเผยแพร่สื่อในโครงการฯ นี้ นอกจากจะมีการเผยแพร่สื่อในรูปแบบของสื่อสารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตแล้ว ยังมีการผลิตเป็นสื่อดีวีดีเพื่อให้ชุมชนและกลุ่มเกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย

2.1.4 กลุ่มผู้รับสาร (Audience : R)

การกำหนดผู้รับสารในโครงการนี้ใช้มีเกณฑ์ในการกำหนดที่ล้อตามรูปแบบสื่อและช่องทางสื่อ กล่าวคือรูปแบบและช่องทางการเผยแพร่สื่อในโครงการนี้คือ สื่อสารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจน ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เข้าถึงข้อมูลจึงเป็นใครก็ได้ที่มีความสนใจในการจัดการความยากจนและสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ ประกอบกับสื่อที่ต้องการผลิตนั้นมีลักษณะที่มีความทันสมัยเนื่องจากมีการใช้เทคนิคโมชันกราฟิกเข้ามาผสมด้วย กลุ่มตัวอย่างแรกที่ผู้ดำเนินโครงการกำหนดเอาไว้ตั้งแต่แรกจึงเป็นกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีช่วงวัยใกล้เคียงกับผู้ผลิต และใช้รหัส (Code) ในการสื่อสารชนิดเดียวกันโดยเป้าหมายในการสื่อสารนั้น เนื่องจากเป็นสื่อสารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์ นอกจากจะคาดหวังว่าผู้รับสารจะสามารถรับรู้และตีความในเนื้อหาที่นำเสนอได้อย่างถูกต้องแล้ว ยังหวังให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ชาวนา หลังจากได้รับชมสารคดีทั้ง 10 ตอน

แต่หลังจากการดำเนินโครงการไปแล้ว พบว่าเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาทเองก็มีความสนใจและต้องการสื่อเช่นเดียวกัน กลุ่มเป้าหมายในโครงการนี้จึงถูกปรับใหม่จากการเจาะกลุ่มวัยรุ่น

มาเป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการแก้ไขปัญหาความยากจน และสามารถเข้าถึงสื่อได้ ทั้งทางด้านสื่อออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต และสื่อออฟไลน์ เช่น แผ่นวีซีดี DVD

2.2 กระบวนการผลิตสื่อ

กระบวนการผลิตสื่อในโครงการนี้ ดำเนินการตามกระบวนการผลิตสื่อทั่วไป แบ่งขั้นตอนการผลิตได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการผลิต (Pre-Production) ขั้นตอนการผลิต (Production) และขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production) สามารถอธิบายกระบวนการเตรียมความพร้อมนักสื่อสารในโครงการนี้ได้ดังนี้

2.2.1 ขั้นตอนการผลิต (Pre-Production) (มกราคม – เมษายน)

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนเตรียมความพร้อมของผู้ผลิต เตรียมข้อมูล อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถผลิตสื่อได้ตามแผน ตอบสนองวัตถุประสงค์โครงการได้ ผู้ดำเนินโครงการได้กำหนดให้มีกิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ทั้งสิ้น 9 กิจกรรม สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

2.2.1.1 การชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการทำความเข้าใจกับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมายในการผลิตสื่อ และคุณลักษณะขององค์ประกอบการสื่อสาร (S-M-C-R) ที่เกี่ยวข้องในโครงการนี้ตามที่ได้อธิบายไปแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่ได้ วางไว้

2.2.1.2 การกำหนดโครงสร้างการทำงาน

ในการดำเนินโครงการนี้ผู้ดำเนินโครงการได้สมมติให้นักศึกษาแสดงบทบาทสมมติในการเป็นทีมงานผลิตสื่อ โดยการเป็นการให้นักศึกษาจับกลุ่ม และแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของนักศึกษาโดยสามารถจัดทีมผลิตได้เป็น 2 ทีม แต่ละทีมจะรับหน้าที่ในการผลิตสื่อสารคดีจำนวน 5 ตอน การจัดกลุ่มเป็นทีมผลิตนี้นอกจากจะเป็นการแบ่งหน้าที่ให้กับนักศึกษาแต่ละคนที่เข้าโครงการแล้วยังเป็นการสร้างเงื่อนไขในการควบคุมกันเอง เนื่องจากตำแหน่งงานของแต่ละคนจะผูกพันกับเพื่อนคนอื่นในกลุ่มด้วย แต่ละคนจึงต้องรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดเพื่อให้เพื่อนในทีมดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งตำแหน่งงานที่ให้นักศึกษารับบทบาทมีดังนี้

1) ผู้ควบคุมการผลิต (Producer) จำนวน 1 คน เป็นนักศึกษาที่เพื่อนๆ ให้การยอมรับ สามารถสั่งการ และควบคุมเพื่อนๆ รวมถึง บริหารจัดการการผลิตรายการได้ ผู้ควบคุมการผลิตจะมีอำนาจสูงสุดและเป็นคนที่ใกล้ชิดกับผู้ดำเนินโครงการมากที่สุดเพื่อประสานงานนอกเวลา หรือการหารือเพื่อปรับแผน หรือเตรียมการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาในขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อ

2) ผู้กำกับ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่างๆ ได้แก่

(1) กำกับภาพ

(2) กำกับเสียง

(3) กำกับแสง

3) ลำดับภาพและตัดต่อ

4) ครีเอทีฟ และเขียนบท

5) ผู้จัดการกองถ่าย

6) ผู้ช่วยผู้กำกับ

7) สวัสดิการและประสานงาน

อย่างไรก็ดี นักศึกษาต้องมีหน้าที่สำรองด้วย เพื่อกรณีที่เพื่อนในตำแหน่งนั้นๆ ไม่มา เพื่อให้ทีมยังสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้หน้าที่งานในตำแหน่งอื่นๆ ด้วย

2.2.1.3 การเก็บรวบรวมและคัดเลือกข้อมูล

จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้ดำเนินโครงการทำการเลือกงานวิจัยที่มีความน่าสนใจ และดำเนินการย่อยเนื้อหาให้นักศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนในการทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนไม่คุ้นเคย โดยเฉพาะเกษตรกรรม และการทำบัญชี รวมถึงรูปแบบการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. ในจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานวิจัยที่นักศึกษาไม่มีประสบการณ์มาก่อน โดยเนื้อหาหลักที่นักศึกษาต้องทำความเข้าใจแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) เป็นการแนะนำให้นักศึกษารู้จักกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. โดยเฉพาะในงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area Base Collaborative : ABC) ซึ่งเป็นรูปแบบงานวิจัยที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่โดยการยึดพื้นที่

เป็นตัวตั้ง โดยหน่วยงานที่ สกว. ใช้คือจังหวัด ซึ่งเป็นขอบเขตพื้นที่และมีโครงสร้างการปกครองที่มีความชัดเจน โดยประเด็นที่ สกว. ดำเนินการอยู่คือ การแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาวะ เมื่อ สกว. กำหนดว่าหน่วยการทำงานคือจังหวัด การเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งจึงหมายถึงการเอาโจทย์ของการพัฒนาจังหวัดนั้นๆ เป็นตัวตั้ง และ มองภาพการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม เป้าหมายของการทำงานที่เน้นพื้นที่เป็นตัวตั้งคือการแก้ปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ ในการประกอบอาชีพ การสร้างทางเลือก และโอกาสสำหรับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้คนในพื้นที่มีรายได้ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังหมายถึงการเน้นให้กลไกในพื้นที่เป็นตัวขับเคลื่อน การสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เอง โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่าง นักวิชาการ ชุมชน หน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนจังหวัดและท้องถิ่น แนวคิดสำคัญของงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่คือความร่วมมือ ซึ่งการที่จะทำให้งานวิจัยเชิงพื้นที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ชาวบ้านในพื้นที่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักพัฒนา นักวิชาการ ผู้นำชุมชน เป็นต้น และเมื่อเกิดความร่วมมือกันแล้ว ทุกภาคส่วนต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการจัดการ งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงเป็นเหมือนการเปิดพื้นที่เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ทำงานร่วมกันโดยใช้จุดเด่น จุดแข็ง ของแต่ละฝ่ายมาเสริมซึ่งกันและกัน ที่มุ่งเน้นในการแก้ปัญหาในพื้นที่ (จาตุร อภิชาติบุตร และคณะ, 2556)

ลักษณะโจทย์วิจัยในงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่นี้มีความแตกต่างออกไปจากงานวิจัยทั่วไปที่นักศึกษาคุ้นเคย ด้วยการตั้งต้นการคิดพัฒนาโจทย์ปัญหาจากข้อมูลความเป็นจริงในพื้นที่ โดยคนใน เพื่อหากระบวนการจัดการแก้ปัญหาแก้ปัญหาปากท้อง คุณภาพชีวิต ด้วยกลวิธีที่ไม่ต้องซับซ้อนยุ่งยาก ไม่ต้องเป็นนวัตกรรม แต่สามารถใช้แก้ปัญหาในพื้นที่ได้ รวมถึงวัตถุประสงค์ในการผลิตสื่อชิ้นนี้ โดยมุ่งเน้นการนำความรู้จากงานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว เห็นผลจริงไปใช้ประโยชน์โดยการคืนความรู้นั้นกลับไปยังชุมชน สังคม ซึ่งปัญหาชาวนานั้นเป็นปัญหาสากลในประเทศไทย ด้วยภาพลักษณ์ของชาวนาที่มีภาพตายตัวในเชิงลบ เป็นอาชีพที่ยากจน การผลิตสื่อที่บอกแนวทางการแก้ปัญหาของชาวนาให้น่าสนใจได้สำเร็จ จึงน่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนในอาชีพอื่นๆ ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนัก หรือสามารถหาทางออกในปัญหาความยากจนที่ตนเองอาจจะกำลังประสบอยู่ ได้

2) การเลือกงานวิจัยที่เน้นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดยมีบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยเลือกโครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความ

ยากจน การพัฒนาสังคมและสภาวะแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ระยะที่ 2 ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาตำบลเข้มแข็งจังหวัดชัยนาทในพื้นที่ 234 หมู่บ้าน 21 ตำบล รวม 8 อำเภอ มีกระบวนการทำงานในหลายระดับเพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริงของจังหวัดชัยนาท อาทิ การสำรวจข้อมูลและทุนเดิม การสร้างความเข้าใจระหว่างทีมงานและกลไกประสานงาน การพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการทำงานและอบรมวิทยากร การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระดับ หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ การสำรวจและเก็บข้อมูลครัวเรือน (บัญชีรายรับ-รายจ่าย) เป็นระยะเวลา 12 เดือน (1 ปี) ซึ่งประเด็นการเก็บข้อมูลการเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนนี้เองที่เป็นประเด็นตั้งต้นที่ผู้จัดทำให้ความสนใจ ในขณะเดียวกันก็สามารถตอบโจทย์ในการจัดทำโครงการฯ นี้ได้ เนื่องจากมีข้อมูลที่เป็นตัวเลขค่าใช้จ่ายที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย รวมถึงมีตัวอย่างและกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของชาวนาหลากหลายกรณี ทั้งในส่วนการเปลี่ยนแปลงเชิงเดี่ยว หรือเฉพาะบุคคล และการเปลี่ยนแปลงเชิงเครือข่าย หรือกลุ่มชาวนา เช่น

- กลุ่มการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ จำนวน 8 ตำบล
- กลุ่มกองทุนข้าวสาร จำนวน 7 ตำบล
- กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 3 ตำบล
- กลุ่มผลิตผักปลอดภัย จำนวน 3 ตำบล

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มที่อ้างถึงนี้ มีกระบวนการที่ทำให้ประสบความสำเร็จเหมือนกันคือ การลดรายจ่าย – เพิ่มรายได้ โดยมีเครื่องมือสำคัญคือการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

จากเนื้อหาข้างต้นนี้ ผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาได้ทำการเลือกประเด็นที่น่าสนใจขึ้นมาทั้งสิ้น 5 ประเด็น คือ 1) สถานการณ์โดยรวมก่อนและหลังที่มีการนำการศึกษาวิจัยเข้าไปดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนกับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาท 2) การใช้งานบัญชีครัวเรือนเบื้องต้น 3) บัญชีครัวเรือนกับการแก้ปัญหาความยากจน 4) บัญชีครัวเรือนกับการเปลี่ยนวิถีการเกษตร 5) บัญชีครัวเรือนกับการรวมกลุ่มเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืน

2.2.1.4 การทำความเข้าใจอาชีพชาวนา

เนื่องจากนักศึกษาบางคนไม่มีประสบการณ์ และความรู้เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร โดยเฉพาะการทำนามาก่อน ผู้ดำเนินโครงการจึงจัดกิจกรรมในการพานักศึกษาลงพื้นที่ท้องนาในบริเวณใกล้มหาวิทยาลัย เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความคุ้นเคยกับอาชีพนี้ ด้วยการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพความเป็นจริงของชาวนา เพื่อให้มีข้อมูลการทำนาของชาวนาปทุมธานีเป็นข้อมูลพื้นฐาน เมื่อลงพื้นที่ชันนานักศึกษาจะสามารถเทียบเคียงความเหมือนความต่างของชาวนาปทุมธานีกับชาวนาชัยนาทได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้การลงพื้นที่เพื่อพบชาวนาในพื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัยนี้ ยังเป็นการฝึกทักษะในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นชาวนาตัวจริงไปในตัวด้วย โดยผลลัพธ์จากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวนาปทุมธานี (บริเวณคลอง 9) ทำนาในลักษณะเช่าพื้นที่นาของนายทุนเพื่อทำนา ชาวนาส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการควบคุมโรคแมลงศัตรูพืช ใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงสภาพดิน ซึ่งเป็นต้นทุนที่ทำให้การทำนาในแต่ละรอบได้กำไรน้อยเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง แต่ขณะเดียวกันชาวนาปทุมธานีคลอง 9 ยังคงรักษารูปแบบการทำนาแบบลงแขก ทั้งในส่วนของความร่วมมือกันเพื่อใช้แรงงาน หรือการแบ่งปันเครื่องมือทั้งหนักและเบา เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการทำนาด้วย

รูปที่ 2-4 การลงพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อทำความรู้จักอาชีพชาวนา

2.2.1.5 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมาย

การผลิตสื่อโดยมีพื้นที่เป็นตัวตั้ง แม้ว่าผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาทีมผลิตจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหางานวิจัยที่ต้องการผลิตเป็นสื่อ แต่อย่างไรก็ดีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้คัดเลือกข้อมูล (Gate Keeper) ลำดับแรกก็คือคนพื้นที่ของชัยนาท ซึ่งก็คือ คุณยุพิน ขำนิล และคุณณรงค์ ผัดอ่อนอ้าย ซึ่งจากการประสานงานกันผ่านโทรศัพท์และ E-mail และเข้าพื้นที่เพื่อฟังบรรยายสรุปสถานการณ์ และหารือแลกเปลี่ยนและวางแผนการผลิตรายการร่วมกันในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2558 ทำให้ทราบถึงลักษณะพื้นที่ของชัยนาท และได้บุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำหรับการผลิตสื่อสารคดีจากกลุ่มเกษตรกร 5 กลุ่มคือ

- 1) ตัวแทนจากกลุ่มการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ จำนวน 2 คน

2) ตัวแทนจากกลุ่มกองทุนข้าวสาร จำนวน 2 คน

3) กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 2 คน

4) กลุ่มผลิตผักปลอดภัย จำนวน 2 คน

5) ตัวแทนชาวนาดันแบบ จำนวน 2 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกชาวนาดันแบบนี้คือ ต้องเป็นชาวนาหรือกลุ่มชาวนาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทัศนคติหลังจากได้ผ่านการทดลองจดข้อมูลบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นรูปธรรม หลังจากมีการเลือกชาวนาดันแบบแล้วผู้ประสานงานพื้นที่ยังรับอาสาช่วยในการนัดหมายกับชาวนาดันแบบในพื้นที่ให้ทีมผลิตด้วย

รูปที่ 2-5 การฟังบรรยายสรุปและเลือกผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

2.2.1.6 การฝึกทักษะการใช้งานอุปกรณ์

เป็นการเพิ่มทักษะตามความสนใจของนักศึกษาโดยมีเงื่อนไขในการผลิตสารคดีเป็นตัวตั้ง เพื่อเพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือ เช่น การถ่ายภาพแบบเร่งระยะเวลา การถ่ายภาพหน่วงเวลา การปรับคุณสมบัติกล้องเพื่อให้ได้อารมณ์ภาพแบบต่างๆ เทคนิคการตั้งกล้องเพื่อการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งการทดลองใช้งานอุปกรณ์นี้ ผู้ดำเนินโครงการใช้วิธีการพานักศึกษาลงพื้นที่ท้องถิ่นบริเวณใกล้ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อทดลองใช้เทคนิคต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วกับการถ่ายกิจกรรมการทำงาน เพื่อให้นักศึกษามีความคุ้นเคยและสามารถวางแผนและแก้ปัญหาได้ในช่วงการลงพื้นที่จริง

รูปที่ 2-6 การฝึกทักษะการใช้งานอุปกรณ์ในการถ่ายทำ

2.2.1.7 การเตรียมโครงร่างสารคดี

ในการฝึกให้นักศึกษาออกแบบสารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์ของตนเองนั้น ผู้ดำเนินโครงการได้ให้นักศึกษาทำการศึกษารูปแบบสารคดีที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยให้โจทย์ในการมองหาจุดเด่นหรือสารคดีที่ตนชื่นชอบ และได้ให้ตัวอย่างสารคดีที่น่าสนใจทั้งในส่วนที่เป็นของคนไทยผลิต และสารคดีจากต่างประเทศหลายรายการ จากกระบวนการนี้ทำให้นักศึกษาซึ่งเป็นผู้ผลิตทั้ง 2 ทีมคัดเลือกสารคดีต้นแบบของตนเองขึ้นมาทีมละ 1 รายการ รวมเป็น 2 รายการ ได้แก่

1) สารคดีที่นักศึกษากลุ่มที่ 1 เลือกเป็นสารคดีต้นแบบ คือ รายการสารคดีชุด **กบนอกกะลา** ซึ่งมีรูปแบบรายการแบบสาระบันเทิง เช่นกัน โดยเน้นการตั้งคำถามเกี่ยวกับที่มาที่ไปของวัตถุใดๆ และนำเสนอเป็นกระบวนการผลิตให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้นๆ การนำเสนอรายการจะมีลักษณะของการใช้พิธีกรเปิดปิดรายการเพื่อกำกับความหมายและสรุปประเด็นในการนำเสนอของแต่ละเนื้อหา ส่วนในช่วงของการนำเสนอข้อมูลนั้นจะมีพิธีกรภาคสนามเป็นตัวแทนผู้ชมในการตั้งคำถามรวมไปถึงร่วมลงมือทดลองผลิต เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการต่างๆ จากของจริง หรือสถานที่จริงได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 2-7 ตัวอย่างรายการกบนอกกะลา

2) สารคดีที่นักศึกษากลุ่มที่ 2 เลือกเป็นสารคดีต้นแบบ คือ รายการสารคดีชุด **The Idol คนบันดาลใจ** ซึ่งเป็นรายการสารคดีบันเทิงในรูปแบบการนำเสนออัตชีวประวัติของผู้มีชื่อเสียงในประเทศไทย ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยรุ่นเนื่องจากมีการตัดต่อที่ฉับไว มีการใช้กราฟิกและเทคนิคพิเศษในการตัดต่อที่หลากหลาย ใช้การ์ตูนเข้ามาช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับเนื้อหา

รูปที่ 2-8 ตัวอย่างรายการ The Idol คนบันดาลใจ

นอกจากนี้ในการเตรียมการผลิตสารคดีนั้น ผู้ดำเนินโครงการได้ใช้กระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการฝึกเขียนบทสารคดี โดยได้อาจารย์ปรีฉัตร พยุงศรี อาจารย์จากคณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยราชชมงคลธัญบุรี ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการทำบทรายการสารคดีสั้น ซึ่งเคยแพร่ภาพทางโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในช่วงก่อนเคาร์พธงชาติ มาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม กิจกรรมนี้ซึ่งดำเนินการในวันเสาร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2558 มีนักศึกษาให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม 40 คน โดยมีการฝึกเทคนิคการจับประเด็นและการเขียนบทสารคดีให้กับนักศึกษา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้รับการตอบรับที่ดี นักศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบรายการสารคดีที่ตนจะผลิตและเตรียมข้อมูลก่อนการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ชานาต้นแบบในพื้นที่จังหวัดชัยนาทต่อไป

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือการกำหนดรูปแบบของสื่อที่ต้องการผลิต และร่างบทสารคดีของทั้ง 10 ตอน การเตรียมเนื้อหาคร่าวๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชานาต้นแบบในพื้นที่จังหวัดชัยนาทด้วยการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกต่อไป ซึ่งร่างทั้ง 10 ตอนมีการกำหนดเนื้อหาดังนี้

● ตอนที่ 1 บอกเล่าความเป็นมาของการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. ในการแก้ปัญหาคความยากจนให้กับชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

- ตอนที่ 2 แนะนำการใช้งานบัญชีครัวเรือน
- ตอนที่ 3 นำเสนอการแก้ปัญหานี้สินด้วยการจดบัญชีครัวเรือน
- ตอนที่ 4 นำเสนอการแก้ปัญหานี้สินด้วยการเปลี่ยนกระบวนการทำนา
- ตอนที่ 5 นำเสนอการลดรายจ่ายจากการเปลี่ยนกระบวนการทำนา
- ตอนที่ 6 นำเสนอการลดรายจ่ายโดยลดต้นทุนปุ๋ย
- ตอนที่ 7 นำเสนอการรวมกลุ่มเพื่อความยั่งยืนโดยกลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตอนที่ 8 นำเสนอการรวมกลุ่มเพื่อความยั่งยืนด้วยการทำโรงสีชุมชน
- ตอนที่ 9 นำเสนอการรวมกลุ่มเพื่อความยั่งยืน ด้วยอาชีพทางเลือก
- ตอนที่ 10 สรุปผลภาพรวมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้บัญชี

ครัวเรือน

รูปที่ 2-9 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนบทสารคดี

2.2.1.8 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

หลังจากนักศึกษาได้ทำการเตรียมโครงสร้างสารคดีและศึกษาข้อมูลในพื้นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ดำเนินโครงการได้นำทีมผลิตเดินทางลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อเก็บข้อมูลจากชาวนาดนแบบ โดยได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากผู้ประสานงานในจังหวัดชัยนาท ทำให้การลงพื้นที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 2 วัน 1 คืน โดยดำเนินการในช่วงวันที่ 3 - 4 เมษายน พ.ศ.2558 ทีมผู้ผลิตได้ทำการแบ่งกัน

เข้าพื้นที่ไปสัมภาษณ์ชาวนาต้นแบบในชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายในจังหวัดชัยนาท จำนวน 11 คน ซึ่งพบประเด็นเนื้อหา ดังนี้

1) คุณสมหมาย เบ็งทอง กรรมการกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านยางต้นเดียว ตำบลหันคา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อตัวของกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นจากการทำบัญชีครัวเรือนแล้วพบว่าค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดของตำบลหันคาคือค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ชาวนาในกลุ่มจึงรวมตัวกันผลิตเมล็ดพันธุ์กันเองเพื่อลดค่าใช้จ่าย และภายหลังยังกลายเป็นสินค้าของกลุ่มที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกลุ่มด้วย

2) คุณสุรรัตน์ กลิ่นบานชื่น กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านยางต้นเดียว ตำบลหันคา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนพฤติกรรมกรจบบัญชีครัวเรือนของตัวเอง จากการเป็นชาวนาที่มีหนี้หลายแสนบาทหลังจากจบบัญชีครัวเรือนสามารถทำให้เขาตัดสินใจในการควบคุมค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนเอง ด้วยเวลาเพียง 3 ปี สามารถปลดหนี้ที่มีอยู่ทั้งหมดได้ และสามารถสร้างบ้านและมีรถยนต์เป็นของตัวเองด้วย

3) คุณวิฑูรย์ ทองมี กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านยางต้นเดียว ตำบลหันคา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเดิมทีนั้นตนไม่เห็นผลชัดเจนว่าการเดินตามแนวทางนี้จะช่วยเกษตรกรได้อย่างไร แต่เมื่อมีการจบบัญชีครัวเรือนร่วมด้วย ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

4) คุณสวิง ปานหลุมข้าว ตัวแทนชาวนาต้นแบบ ได้ให้ข้อมูลว่า ตนเองเคยทำนาแบบใส่สารเคมีมาเยอะมากเพื่อหวังผลผลิต จนกระทั่งร่างกายไม่แข็งแรงเมื่อไปตรวจพบว่าร่างกายมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคร้าย จึงเลิกการใช้สารเคมีประกอบกับได้เข้าโครงการการทำนาทำไร่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้สุขภาพดีขึ้น และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ นี้เองทำให้ตนได้มีโอกาสในการเป็นคณะกรรมการพิจารณาการขอยืมของเกษตรกรของธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ด้วย

5) คุณจักรินทร์ รักซ้อน ตัวแทนชาวนาต้นแบบ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ตนเองทำนาแล้วเป็นหนี้มาจาก การทำนาแบบนายทุน เน้นการจ้าง เน้นการเช่า เพื่อหวังผลผลิตปริมาณมาก แต่ขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไปกลับสูงกว่าสุดท้ายก็กลายเป็นหนี้ แต่หลังจากเริ่มจบบัญชีครัวเรือน ประกอบกับการเข้าอบรมเทคนิคใหม่ๆ ในการทำนา ทำให้คุณจักรินทร์ สามารถปลดหนี้ในการทำนาได้ และเกิดแนวคิดเทคนิคในการลดต้นทุนในการทำนาได้หลากหลายวิธี เช่น การลดปุ๋ย ลดน้ำ ลดเมล็ดพันธุ์แต่ยังสามารถคงปริมาณการผลิตในระดับที่น่าพอใจไว้ได้

6) คุณวิชัย กลัดสุข และ คุณบุญช่วย สุขสวัสดิ์ ตัวแทนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ / ชีวภาพ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจดบัญชีครัวเรือนที่ทำให้เห็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าใช้จ่ายในการทำนาได้อย่างชัดเจน จากการจดนี้เองจึงทำให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ยนั้นมีมูลค่าสูง จึงมีแนวคิดในการพัฒนาสูตรปุ๋ยชีวภาพขึ้น ซึ่งในเบื้องต้นนั้นยังเป็นการทำเพื่อทดลองใช้งานในไร่นาของตนเอง ซึ่งพบว่าได้ผลที่น่าพอใจ

7) คุณจวน สวัสดิ์ และคุณหมื่น อุบมอ้า ตัวแทนกลุ่มผลิตผักปลอดภัย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดในพื้นที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่ได้ผลเนื่องจากพื้นที่มีสภาพเป็นที่ดอน และเมื่อทำบัญชีครัวเรือนทำให้พบว่า ผักซึ่งเป็นสินค้าของกลุ่มนั้นมีมูลค่าสูงมาก จึงได้ผลักดันให้กลุ่มหันมาปลูกผักขายเป็นรายได้เสริม ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าให้กับกลุ่มและสร้างความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรได้

8) กำนันสุพรรณธร จันทร์ศรี และ คุณประทีปทิพย์ ปุยสำลี ตัวแทนกลุ่มผลิตข้าวปลอดภัยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อข้าวขาวของชาวนาในจังหวัดชัยนาท ทั้งๆ ที่ชัยนาทเป็นแหล่งปลูกข้าวอันดับหนึ่งของประเทศแต่ชาวนากลับซื้อข้าวรับประทาน เนื่องจากความไม่ปลอดภัยในการผลิต ตนจึงรวมกลุ่มขึ้นเพื่อปลูกข้าวปลอดภัย และก่อตั้งโรงสีชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นการช่วยเหลือกลุ่มชาวนาในพื้นที่อย่างครบวงจร

รูป 2-10 ทีมงานผลิตสื่อกับผู้ให้ข้อมูล

2.2.1.9 การพัฒนาโครงร่างให้กลายเป็นบทเพื่อการถ่ายทำ (Full Script)

จากการลงพื้นที่นี้ทีมผลิตได้ทำการคัดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการปรับตัวของชาวนาด้วยงานวิจัยด้วยเครื่องมือบัญชีครัวเรือน และมีความน่าสนใจ ซึ่งได้คัดกรองร่วมกันได้เนื้อหาออกมาเป็น 10 เนื้อหาโดยสังเขปคือ

1) ภาพตายตัวของชาวนาไทยในสายตาของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นจริงในชนบท เป็นเนื้อหาโดยสรุปจากความเข้าใจของนักศึกษาประกอบกับข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดบัญชีครัวเรือน นำเสนอให้เห็นประโยชน์ในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน อ้างอิงจากข้อมูลงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน

2) ชาวนากับการพัฒนาตนเอง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของชาวนา และผลที่เกิดขึ้นจากการเริ่มจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งมีผลทำให้สามารถตัดสินใจควบคุมค่าใช้จ่าย จากรายจ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ การจดและการตรวจสอบสิ่งที่จดจะช่วยให้สามารถวางแผนชีวิตได้ดีขึ้น อ้างอิงข้อมูลจากคุณวิฑูร ทองมี

3) การลดค่าใช้จ่ายด้วยการทำปุ๋ยขึ้นมาใช้งานเอง เนื่องจากต้นทุนปุ๋ยเป็นต้นทุนที่สูงมากในการทำเกษตรกรรม การลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงจะสามารถช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนลงได้มาก โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีนั้นมีราคาสูง และเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ การใส่ปุ๋ยบนความเข้าใจน่าจะช่วยให้ค่าใช้จ่ายชาวนาลดลง พร้อมกับได้สุขภาพที่ดีมากขึ้น อ้างอิงข้อมูลจากคุณบุญช่วย สุขสวัสดิ์

4) ชาวนาสวนใหญ่ยังมีความเชื่อว่ายิ่งทำนาพื้นที่มากๆ จะทำให้ได้กำไรมาก แต่ในความเป็นจริงการทำนาในพื้นที่ใหญ่เกินตัวนอกจากจะไม่สร้างกำไรแล้วยังอาจก่อหนี้สินเพิ่มอีกด้วย จากการจดบัญชีครัวเรือนทำให้พบว่าการลดพื้นที่ทำนาลง ลดปุ๋ย ลดเมล็ดพันธุ์กลับกลายเป็นวิธีการสร้างรายได้ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่า ทำนาอย่างมืออาชีพ ศึกษาพัฒนารูปแบบกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ให้ค่าใช้จ่ายในการทำนาด้วยความรู้และความเข้าใจ อ้างอิงข้อมูลจากคุณจักรินทร์ รักซ้อน

5) จาก 4 ตอนที่ผ่านมาเป็นการบอกเล่าถึงเนื้อหาเกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่าย ซึ่งยังมีชาวนาอีกจำนวนไม่น้อยที่สามารถหาอาชีพเสริมที่มีผลมาจากการจดบัญชีครัวเรือน คุณประทีปทิพย์ ปุยสำลี เป็นชาวนาหนึ่งที่เคยฟุ่มเฟือยกับเสื้อผ้า อาหาร จนกระทั่งมาจดบัญชีครัวเรือนจึงเริ่มลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ออกไป หันมาปลูกผักบริโภคเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รวมถึงการรวมกลุ่มสมาชิกที่มี

ความสามารถในการทอผ้า ผลิตผ้าตีนจกใช้และจำหน่ายในช่วงที่ว่างจากการทำนาเพื่อเป็นรายได้เสริมด้วย อ้างอิงข้อมูลจากคุณประทีปทิพย์ ปุยสำลี

6) การรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนผักปลอดภัย เพื่อแก้ปัญหาความยากจนจากการทำนาที่ไม่ได้ผล จึงหันมาทำผัก ซึ่งข้อมูลที่ทำให้เกิดการตัดสินใจในครั้งนี้ได้มาจากการจัดบัญชีครัวเรือน ข้อมูลอ้างอิงจากคุณจวน สวัสดิ์

7) จากตอนที่แล้วกล่าวถึงการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในตอนนี้จึงนำเสนอตัวอย่างชาวนาที่ประสบความสำเร็จในการปลูกแตงกวา ซึ่งสามารถทำรายได้ดีกว่าข้าว แต่อย่างไรก็ดีชาวนาก็ยังไม่ทิ้งการปลูกข้าว แต่ในภาวะที่ข้าวราคาตก ผักก็ช่วยเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวเป็นอย่างดี ข้อมูลอ้างอิงจากคุณหมื่น อุปมาอำ

8) การลดต้นทุนการผลิตด้วยเทคนิคการตรวจดิน ดังที่กล่าวไปแล้วว่าปุ๋ยเป็นต้นทุนที่สูงมากในการปลูกข้าว ชาวนาใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงให้ดินดี แต่การใส่ปุ๋ยโดยไม่รู้จักดินอาจจะทำให้ดินเสียคุณสมบัติที่ดีไป แทนที่ลงทุนใส่ปุ๋ยเยอะๆ จะได้ผลผลิตที่ดีกลับได้โรคแมลงทำให้ข้าวเสียหายมากกว่าเดิม ดังนั้นกระบวนการตรวจดินจึงเป็นเรื่องสำคัญซึ่งทำได้ง่ายๆ ที่สามารถลดค่าใช้จ่ายปุ๋ยลงได้จริง แต่มักถูกละเลยจากชาวนา ข้อมูลอ้างอิงจากคุณจักรินทร์ รักซ้อน

9) เมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นอีกวัตถุดิบหนึ่งที่เป็นต้นทุนในการปลูกข้าวของชาวนา โดยเฉพาะชาวนาดำบลหันคา จังหวัดชัยนาทนั้นพบว่าตนเองมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อปีสูงมากหลังจากได้ทำบัญชีครัวเรือน ดังนั้นจึงเกิดมีกลุ่มชาวนากลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวใช้งานเอง จากเป้าหมายในการรวมกลุ่มผลิตเพื่อลดต้นทุนกลายเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มด้วย ข้อมูลอ้างอิงจากคุณสมหมาย เบ็งทอง

10) จากการทำบัญชีครัวเรือนทำให้ชาวนาดำบลสะพานหินพบข้อเท็จจริงว่าชาวนาในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวสารมาบริโภคต่อปีในมูลค่าสูง เนื่องจากความไม่มั่นใจในความปลอดภัยข้าวที่ปลูก ชาวนากลุ่มหนึ่งจึงก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มผลิตข้าวปลอดภัย และพัฒนาต่อเนื่องจนครบวงจรจากการปลูกข้าวเอง เป็นสีข้าวกินเองด้วยการก่อตั้งโรงสีชุมชนขึ้นมา ซึ่งกระบวนการนี้นอกจากจะเป็นการลดต้นทุนให้กับกลุ่มสมาชิกแล้ว ยังสามารถปรับทัศนคติให้ชาวนาหันมาสนใจสุขภาพตนเอง ลดปุ๋ยเคมี ลดสารพิษในการทำนาได้ด้วย ข้อมูลอ้างอิงจากคุณสุพรรณ จันทร์ศรี

เนื้อหาตอนที่ 1 – 5 นี้จะถูกใช้ในสารคดีชุด Gen Wide ของนักศึกษากลุ่มที่ 1 ส่วนเนื้อหาตอนที่ 6 -10 นั้นถูกใช้ในสารคดีชุด The Change ของนักศึกษากลุ่มที่ 2

2.2.2 ขั้นตอนการผลิต (Production) (เมษายน – มิถุนายน)

เป็นขั้นตอนการดำเนินงานถ่ายทำเนื้อหาต่างๆ ตามแผนงานของแต่ละกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ โดยกลุ่ม Gen wide จะมีการถ่ายทำฉากพิธีกรเปิด-ปิดรายการ ฉากพิธีกรภาคสนาม ภาพ Insert กระบวนการต่างๆ จากสถานที่จริง และสัมภาษณ์เพิ่มเติมชาวนาต้นแบบในประเด็นที่สนใจ ส่วนกลุ่ม The Change จะมีการถ่ายสัมภาษณ์ความเห็นของคนเมืองที่มีต่อชาวนา (Vox pop) เตรียมภาพกราฟิก สัมภาษณ์ชาวนาต้นแบบเพิ่มและเก็บ Insert ที่เกี่ยวข้องโดยดำเนินการในช่วงเดือน ซึ่งการลงพื้นที่ ชัยนาทครั้งที่ 3 นั้นได้มีการนัดหมายกับพื้นที่ไว้ในช่วงวันที่ 4 – 7 มิถุนายน พ.ศ. 2558 เพื่อดำเนินการผลิต ซึ่งในการลงพื้นที่จะมีการนัดหมายชาวนาต้นแบบไว้เป็นคิว ใน 1 วันจะมีคิวถ่ายทำ 2 คิว คือคิวเช้ากับคิวบ่าย เนื่องจากธรรมชาติของเกษตรกรจะติดธุระในช่วงเช้ามืด และช่วงเย็นเนื่องจากต้องเข้าแปลงหรือเข้านาเพื่อดูแลความเรียบร้อยและเก็บเกี่ยวผลผลิตของตนเอง ซึ่งในช่วงเวลาที่เหลือ จะเป็นเวลาที่ทีมงานทำการสรุปผล ตรวจสอบผลงานและปรับปรุงแผนการทำงานในคิวต่อไป

รูป 2-11 การเตรียมอุปกรณ์ในการถ่ายทำในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

หลังจากลงพื้นที่ถ่ายทำแล้ว ผู้ผลิตแต่ละกลุ่มจะดำเนินการเก็บภาพที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบต่างๆ ที่จะใช้ในผลงานตนเองตามโครงร่างสารคดีที่แต่ละกลุ่มได้วางแผนไว้ เพื่อให้มีวัตถุดิบที่เพียงพอต่อการตัดต่อในขั้นหลังการผลิต (Post Production) ต่อไป โดยแต่ละกลุ่มมีทำงาน ดังนี้

1) สารคดีชุด Gen Wide ผลงานของนักศึกษาในกลุ่ม 1 เป็นสารคดีที่ต้องการนำเสนอภาพกว้างของชาวนา ให้เห็นแง่มุมที่ต่างออกไปจากที่มักพบเห็นชาวนาในข่าวซึ่งมักจะเป็นชาวเชิงลบ ปัญหาหนี้สิน ภัยธรรมชาติ โดยการนำเสนอเนื้อหาในด้านสร้างสรรค์ เล่าเรื่องความสำเร็จของชาวนาที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ด้วยตนเอง เพียงแค่รู้จักใช้เครื่องมือที่ชื่อว่าบัญชีครัวเรือนเท่านั้น ซึ่งคำว่า Gen Wide นั้นเป็นคำผสมระหว่าง Gen ที่มาจาก Generation ซึ่งนิยามหมายถึง รุ่น ซึ่งในชุดสารคดีนี้หมายถึงคนรุ่นหนึ่งที่มีอาชีพทำนา และในอีกความหมายยังสื่อถึงตัวของผู้ผลิตซึ่งเป็นเด็กคนละรุ่น กับคำว่า Wide ซึ่งแปลว่ากว้าง เพื่อจะบอกเป็นนัยว่าเป็นสารคดีที่ต้องการให้ผู้ชมเปิดใจกว้าง เพื่อทำความเข้าใจกับคนรุ่นหนึ่งซึ่งมีอาชีพเป็นชาวนา ที่นำเสนอ โดยเนื้อหาของสารคดีชุดนี้มุ่งเน้นให้เห็นชาวนาที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ด้วยตนเอง โดยมีเครื่องมือในการจัดการคือบัญชีครัวเรือน ด้วยนักศึกษาในกลุ่มนี้มีความถนัดในการใช้เครื่องมือ จึงเสนอว่าจะขอทำสารคดีที่เน้นการเล่าเรื่องด้วยภาพ สลับกับการสัมภาษณ์ชาวนาดั้งแบบ โดยจะใช้รูปแบบการเปิดปิดรายการแบบกึ่งทางการ และแทรกเนื้อหาประกอบเป็นสถานการณ์จำลองที่เป็นการแสดงของนักศึกษา

สารคดีชุดนี้มีลักษณะเป็นรายการสาระบันเทิงที่เน้นเนื้อหาสาระและความสนุกสนาน มีแรงบันดาลใจมาจากรายการกบนอกกะลา Gen Wide เป็นสารคดีที่มีวัตถุประสงค์ในการปรับภาพลักษณ์ของชาวนา มุ่งเน้นให้เห็นการการแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาด้วยการจดบัญชีครัวเรือน โครงสร้างรายการแบ่งได้เป็น 5 ส่วนคือ

(1) ไต่เตลรายการ (Title sequence) เป็นการตัดต่อภาพจากแฟ้มภาพ (Footage) ต่างๆ ที่นักศึกษานำมาเก็บไว้ โดยเลือกจากภาพที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ เน้นความสวยงามและสร้างความประทับใจเป็นหลัก

(2) การเปิดรายการโดยพิธีกรหลักประจำรายการ ในส่วนนี้นักศึกษาต้องมีการเขียนบท หาสถานที่ถ่ายทำ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ จัดแสง จัดอุปกรณ์ประกอบฉาก และนัดคิวถ่ายทำพิธีกร ซึ่งในการดำเนินการจริงนั้นพิธีกรที่วางตัวเอาไว้เป็นนักศึกษารุ่นพี่ปี 4 ซึ่งมีการคุยวางแผน เล่าเนื้อหาโดยสรุป และนัดหมายถ่ายทำกันเรียบร้อยแล้ว แต่ในวันที่เริ่มถ่ายจริง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ดิถธิการกิจที่บ้านอย่าง

กะทันหันทำให้ไม่สามารถมาถ่ายทำคิวพิธีกรได้ ทีมงานนักศึกษาจึงตัดสินใจเปลี่ยนพิธีกรเป็นเพื่อนที่อยู่ต่างสาขาแต่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานด้านพิธีกรมามาก่อน ซึ่งก็ได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่ด้วยความที่ยังไม่ใช่พิธีกรมืออาชีพจึงพบข้อผิดพลาดในการสื่อสารอยู่บ้าง

รูปที่ 2-12 การทดสอบเพื่อคัดตัวพิธีกร

รูปที่ 2-13 การถ่ายทำช่วงพิธีกร

(3) พิธีกรภาคสนามนำไปพบกับชาวนาและสถานการณ์ของจริง ในส่วนนี้จะเป็นการใช้นักศึกษาในกลุ่มเป็นตัวแสดง โดยมีเป้าหมายในการลดความเครียดจากเนื้อหาสาร ให้รู้สึกผ่อนคลายลง ใช้การแสดงที่เกินจริงในการสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม สลับกับการให้เนื้อหาของชาวนาในตัวจริงซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลความรู้ในแต่ละตอน

รูปที่ 2-14 การถ่ายทำพิธีกรภาคสนาม

(4) พิธีกรหลักสรุปและปิดรายการ เป็นช่วงที่ให้ข้อมูลเพื่อกำกับความหมายความเข้าใจ ในเนื้อหาแก่ผู้ชมอีกครั้ง และสื่อสารกับผู้ชมเพื่อนำเสนอเนื้อหาในตอนต่อไป

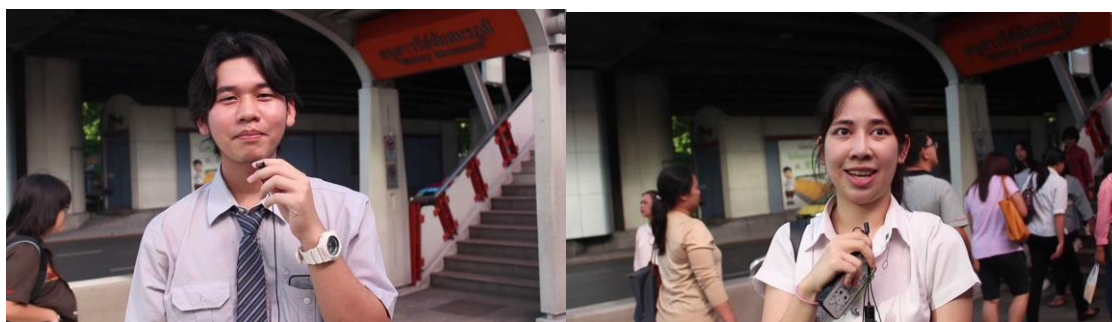
(5) ไตเติลปิดรายการ (End credits) เป็นการให้ข้อมูลเครดิตผู้ให้ข้อมูล ผู้จัดทำ และ ผู้สนับสนุนโครงการ

2) สารคดีชุด Change ของนักศึกษาจากกลุ่มที่ 2 เป็นสารคดีที่มุ่งเน้นให้เห็นการเปลี่ยน ทั้งใน มุมของการเปลี่ยนแปลงชานาที่ยากจน มีปัญหา มีหนี้ ไม่มีความสุข ให้กลับมาเป็นชานาที่สามารถ ประกอบอาชีพชานา มีความมั่นคงในอาชีพและการใช้ชีวิต ซึ่งนอกจากเป็นการบอกกล่าวประเด็นความ เปลี่ยนแปลงแล้วนักศึกษายังคาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนในระดับทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อภาพลักษณ์ และ ภาพตายตัวของชานาไทยด้วย สารคดีชุดนี้เลือกใช้การเปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาความยากจนและ ความมั่นคงในอาชีพด้วยการรวมกลุ่ม โดยมีบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเช่นกัน แบบเล่า เรื่องจะมีการตั้งคำถามกับสังคมผ่านการสัมภาษณ์ความเห็นประชาชน (Vox-pop) หลังจากนั้นจะเป็น การให้เนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ของชานาต้นแบบและสรุปเนื้อหาจบด้วยกราฟิก ภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียงบรรยาย (Motion Graphic) รูปแบบการเล่าเรื่องของกลุ่มนี้ค่อนข้างจะ หลากหลาย โดยเริ่มต้นจากคำถาม และจบด้วยคำตอบ และด้วยนักศึกษาจากกลุ่มนี้มีทักษะในการใช้ เครื่องมือน้อยกว่าอีกกลุ่ม แต่มีประสบการณ์ในการผลิตสื่อแอนิเมชันมาก่อน จึงเลือกใช้ Motion Graphic มาเสริมในการนำเสนอเนื้อหาแทนการใช้ภาพถ่ายเพียงอย่างเดียว

ในการเล่าเรื่องของสารคดีชุด Change นี้ใช้รูปแบบสาระบันเทิงเช่นเดียวกัน โดยมี โครงสร้างรายการในการเล่าเรื่องแบ่งเป็น ส่วน ดังนี้

(1) ไต่เต็ลรายการ (Title sequence) เป็นการตัดต่อภาพจากแฟ้มภาพ (Footage) ต่างๆ ที่นักศึกษาบันทึกเอาไว้ โดยเลือกจากภาพที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ เน้นการสร้างความรู้สึกให้เกิดการตั้งคำถาม สร้างอารมณ์ให้ผู้ชมรู้สึกสนใจชวนคิดตามและเกิดความรู้สึกว่าต้องตัดสินใจกับเหตุการณ์

(2) การสัมภาษณ์ความเห็นประชาชน (Vox-pop) เป็นการสร้างความน่าสนใจ (Motivate) ให้รายการด้วยการชวนให้ผู้รับชมคิดตามด้วยการตั้งคำถามและหาคำตอบจากความเห็นของประชาชนในเมืองที่มีต่อภาพลักษณ์ของชานาไทยตามหัวข้อต่างๆ เช่น เวลาชานามารวมตัวกัน เขามาทำอะไร คิดว่าชาวกินข้าวที่ตัวเองปลูกหรือไม่ เป็นต้น คำตอบจะเป็นการเกริ่นและนำเข้าสู่เนื้อหาต่อไป

รูป 2-15 การสัมภาษณ์ความเห็นประชาชน

(3) การใช้บทสัมภาษณ์ของชานาต้นแบบ ในส่วนนี้เป็นการตอบคำถามที่ตั้งเอาไว้ โดยให้เป็นการนำเสนอเนื้อหาจากชานาตัวจริงเพื่อลดความขัดแย้งในใจของผู้ชมด้วยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากพื้นที่จังหวัดชัยนาท

(4) การใช้กราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) เป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดในรูปแบบการย่อเนื้อหา เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจที่มาที่ไปของเรื่องราวทั้งหมด และลดจินตนาการด้วยการใช้ภาพ เสียง สติธิ รูปภาพด้วยเทคนิคกราฟิกเคลื่อนไหว

(5) ไต่เต็ลปิดรายการ (End credits) เป็นการให้ข้อมูลเครดิตผู้ให้ข้อมูล ผู้จัดทำ และผู้สนับสนุนโครงการ

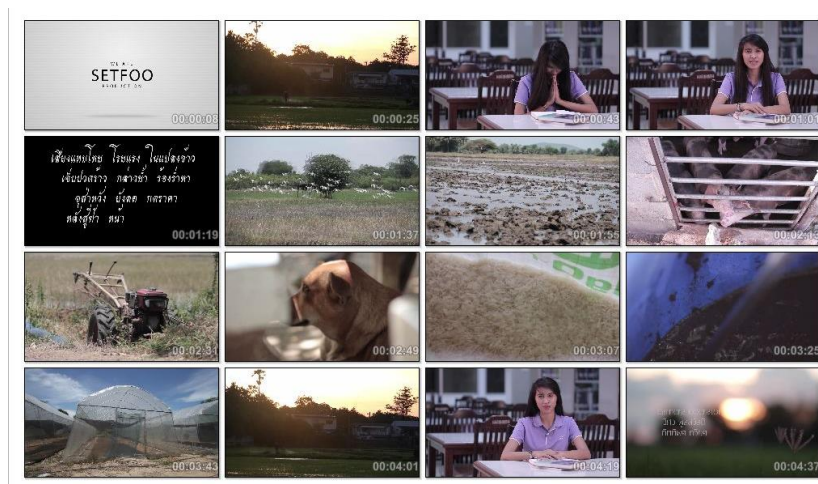
รูป 2-16 ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic)

2.2.3 ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) (มิถุนายน – กรกฎาคม)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการผลิต ดำเนินการหลังจากการลงพื้นที่ถ่ายทำ การเก็บส่วนประกอบของงาน การทำกราฟิกแอนิเมชันต่างๆ ขั้นหลังการผลิตนี้เป็นการเรียบเรียง ตัดต่อ ลำดับภาพ ใส่เสียงบรรยาย เสียงประกอบ (Sound Effect) ทำเทคนิคพิเศษ และการแปลงผลงานให้ออกมาเป็นสื่อในที่สุด ในขั้นหลังการผลิตนี้ มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนดังนี้

2.2.3.1 การทำรายการ

เป็นการตัดต่อ เรียบเรียงรายการตามเจตนาของทีมผลิตทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อดูผลลัพธ์ และทำการประเมินคุณภาพสื่อภายใน โดยสื่อทั้ง 10 ตอนมีลักษณะการนำเสนอจดังรูป

รูปที่ 2-17 รายการ Gen wide ตอนที่ 1 จดบัญชีแก๊จน

รูปที่ 2-18 รายการ Gen wide ตอนที่ 2 จดบัญชีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

รูปที่ 2-19 รายการ Gen wide ตอนที่ 3 ลดปุ๋ยเพิ่มรายได้

รูปที่ 2-20 รายการ Gen wide ตอนที่ 4 ทำนาเมื่ออาชีพ

รูปที่ 2-21 รายการ Gen wide ตอนที่ 5 จัดบัญชีเพิ่มรายได้

รูปที่ 2-22 รายการ Change ตอนที่ 1 ชาวนาทำผัก

รูปที่ 2-23 รายการ Change ตอนที่ 2 แดงกวากับข้าว

รูปที่ 2-24 รายการ Change ตอนที่ 3 ตรวจสอบก่อนทำกิน

รูปที่ 2-25 รายการ Change ตอนที่ 4 เมล็ดพันธุ์เพื่อท้องถิ่น

รูปที่ 2-26 รายการ Change ตอนที่ 5 ปลุกข้าวกินเอง

2.2.3.2 การประเมินคุณภาพสื่อ

เมื่อนักการสื่อสารรุ่นที่ 1 ดำเนินการตัดต่อร่างรายการสารคดีเป็นผลงานครบทั้ง 10 ตอนแล้ว ผู้ดำเนินโครงการได้มีโอกาสนำเสนอผลงานชุดนี้ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์หลายท่านเข้าร่วม ซึ่งได้รับคำแนะนำดีชมในภาพรวมว่า ผลงานยังไม่น่าสนใจ การมีสารคดี 2 ชุดที่มีรูปแบบการให้เนื้อหาที่แตกต่างกัน อาจมีผลทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในเนื้อหา เทคนิคในการนำเสนอ นั้นยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผู้ดำเนินโครงการได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงสื่อ โดยหารือร่วมกันกับทีมงานผู้ผลิตทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งนักศึกษาเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะทุกประการ โดยเฉพาะการพัฒนาสื่อให้น่าสนใจด้วยการเปลี่ยนการนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพ และเพลง มาเป็นการเล่าเรื่องผ่าน ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) แทน

2.2.3.3 กิจกรรมส่งไม้ต่อ

หลังจากที่นักสื่อสารรุ่นที่ 1 ได้ดำเนินการผลิตเป็นร่างผลงานและทำการประเมินผลงานตนเองแล้ว ในขั้นตอนการปรับปรุงศึกษามีความเห็นว่า โมชั่นกราฟิกน่าจะเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผลงานน่าสนใจขึ้นได้ แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านแรงงานผลิตทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้นผู้ดำเนินโครงการจึงได้ตัดสินใจแต่งตั้งให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งศึกษาในรายวิชาสื่อวัฒนธรรม เป็นนักสื่อสารโครงการฯ รุ่นที่ 2 ซึ่งในขั้นตอนการทำงานนี้ ผู้ดำเนินโครงการได้จัดกิจกรรมส่งไม้ต่อขึ้นมา เพื่อปรับปรุงสารคดีทั้ง 10 ตอน โดยการรวมรูปแบบของสารคดีทั้ง 2 เรื่อง ให้กลายเป็นสารคดีเรื่องเดียวกัน มีการให้เนื้อหารูปแบบเดียว กิจกรรมส่งไม้ต่อนี้ดำเนินการเป็นเวลา 4 วัน 3 คืน (25 – 28 มิถุนายน พ.ศ. 2558) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาบทใหม่ ตรวจสอบเช็คและเตรียมทรัพยากรทั้งหมด ตัดต่อบทสัมภาษณ์ต่างๆ ของชาวนาต้นแบบให้เรียบร้อย ลำดับภาพเพื่อลดเวลาการทำงานลงให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ นักสื่อสารรุ่นที่ 2 สามารถดำเนินการปรับปรุงสื่อได้ทันที โดยกิจกรรมที่ทำในโครงการการส่งไม้ต่อมีดังนี้

1) นักสื่อสารรุ่น 1 ร่วมกับผู้ดำเนินโครงการทำการตรวจเช็ค และทำฐานข้อมูลวัตถุดิบที่ผลิตไปแล้วทั้งหมด เพื่อประเมินวัตถุดิบที่มีอยู่จริง

2) ผู้ดำเนินโครงการและนักสื่อสารรุ่น 1 ช่วยกันพัฒนาบทขึ้นมาใหม่ โดยใช้โครงเนื้อหาเดิมของสารคดีทั้ง 2 ชุด แต่ทำการร้อยเรียงขึ้นมาใหม่ให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหามากขึ้น โดยใช้ชื่อรายการใหม่ว่า **รายการจดกันจน** รายละเอียดดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก.

3) การพากย์เสียง เป็นลงเสียงเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการใช้อารมณ์ความรู้สึก และระยะเวลา จังหวะในการพูดที่จะใช้ในตัวสื่อ ซึ่งถ้า นักศึกษากลุ่มไหนไม่มีความสามารถในการใช้เสียงก็สามารถนำเสียงที่อัดไว้สำเร็จแล้วนี้ไปใช้งานได้

4) การเตรียมภาพกราฟิก เป็นการออกแบบและผลิตภาพกราฟิกเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางให้นักสื่อสารรุ่นที่ 2 สามารถนำไปใช้ได้ และควบคุมให้โทนภาพอยู่ในรูปแบบเดียวกัน จากการทำกิจกรรมนี้นักการสื่อสารรุ่นที่ 1 สามารถสร้างภาพกราฟิกเตรียมไว้สำหรับนักการสื่อสารรุ่นที่ 2 ใช้งานได้ ทันทีมากกว่า 300 แบบ โดยทุกภาพที่ผลิตนี้จะมีเงื่อนไขในการผลิตกำกับเอาไว้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นโทนสี รูปแบบการผลิต ซึ่งภายหลังที่นักสื่อสารรุ่นที่ 2 เข้ามารับช่วงต่อได้มีการผลิตตัวการ์ตูนกราฟิกเพิ่มเติมขึ้น เนื่องจากนักศึกษาหลายคนอยากมีส่วนร่วมในงานโดยการแสดงความเป็นตัวตนในผลงานที่ตนผลิต

5) การเตรียมภาพวิดีโอ (Footage) ทำการคัดเลือกวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละตอนเอาไว้ ทั้งในส่วนของภาพแทรก (VDO Insert) และบทสัมภาษณ์ของชาวนาต้นแบบ ดำเนินการตัดต่อและทำการใส่คำบรรยาย (Sub Title) เตรียมไว้ เพื่อให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สามารถนำไปประกอบใช้ในงานผลิตได้ทันที

6) การเตรียมวิดีโอเปิด-ปิดรายการ (Title Opening/Ending) วิดีโอเปิดปิดนี้เป็น การสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ อยากรู้อยากติดตามเนื้อหาภายใน ซึ่งการเตรียมวิดีโอเปิดปิดรายการนี้ต้องใช้ความเข้าใจและใช้เวลาพอสมควร ผู้ดำเนินโครงการและนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จึงร่วมกัน ออกแบบและผลิตสื่อนี้เอาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้รุ่นน้องปี 2 สามารถนำไปใช้งานได้ ไม่ต้องเสียเวลาคิดในส่วนนี้อีก

7) การเตรียมเสียงประกอบ เสียงประกอบเป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งที่ต้องใช้เวลา ในการคัดกรองพอสมควร การคิดและเตรียมเสียงประกอบที่เป็นทั้งดนตรีบรรเลง และเสียงพิเศษ (Sound effect) ย่อมทำให้การทำงานของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีภาระน้อยลง

2.2.3.4 การพัฒนาการนำเสนอด้วยเทคนิคโมชันกราฟิก

หลังจากการดำเนินการตามแผนในกิจกรรมส่งไม้ต่อโดยนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ไปแล้ว นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สามารถรับช่วงการผลิตต่อได้ทันทีในช่วงปลายเดือนมิถุนายน และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงช่วงเดือนกรกฎาคม ผ่านกระบวนการเรียนการสอนปกติ ในการฝึกปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถออกแบบ และจัดการภาพกราฟิก สร้างภาพเคลื่อนไหว

เล่าเรื่องตามบท ใส่เสียงพูด เสียงประกอบได้ เกิดเป็นผลงานสื่อจำนวน 10 ตอนออกมาตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสื่อทั้ง 10 ตอนนี้ผู้ดำเนินโครงการได้ส่งกลับไปให้ชานาต้นแบบและผู้ประสานงานในพื้นที่ได้พิจารณาประเมินผลซึ่งผลที่เกิดขึ้นจะขอเสนอในขั้นตอนต่อไป อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ได้กระทำไปแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็ดำเนินการภายใต้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เนื้อหา งานวิจัยและประเด็นในพื้นที่ รวมถึงการเรียนรู้และทดลองฝึกปฏิบัติการพัฒนาสื่อ ดังนี้

1) การทำความเข้าใจในบท

ผู้ดำเนินโครงการให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 แบ่งกลุ่มกันศึกษาบทที่ตนเองได้รับมอบหมาย และทำการนำเสนอเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้ทั้ง 10 กลุ่มมีความเข้าใจงานของกันและกันด้วย

รูปที่ 2-27 การแบ่งกลุ่มทำความเข้าใจบท

2) การออกแบบการขับด้วยสตอรี่บอร์ด

เป็นขั้นตอนที่ให้นักศึกษาลดจินตนาการลงด้วยการเขียนภาพในใจออกมา เพื่อให้สามารถผลิตสื่อภาพเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับความคิด และเนื้อหาให้ได้มากที่สุด ดูรายละเอียดสตอรี่บอร์ดที่นักศึกษาพัฒนาได้ที่ ภาคผนวก ข

รูปที่ 2-28 การนำเสนอสตอรี่บอร์ด

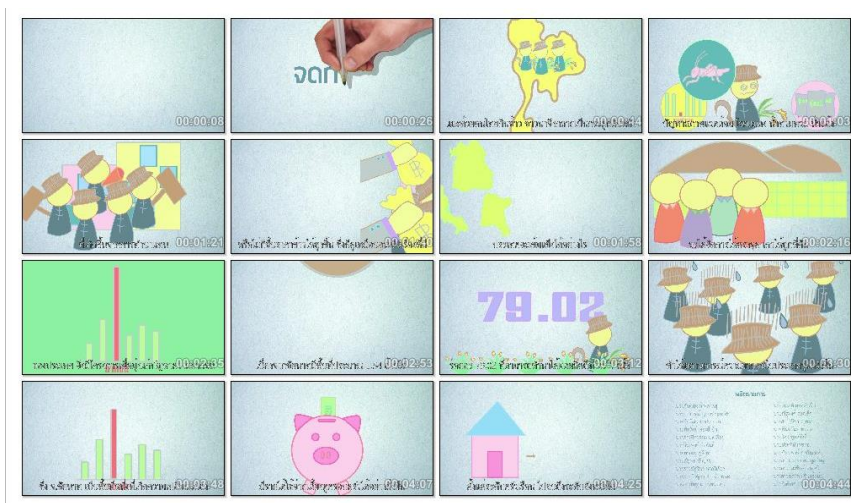
3) ดำเนินการทำแอนิเมชัน โมชันกราฟิก การตัดต่อ ใส่เสียง และใส่คำบรรยายประกอบ เนื่องจากวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เน้นเตรียมไว้ให้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จึงมีหน้าที่หลักในการสร้างการเคลื่อนไหว ออกแบบลักษณะพิเศษในการนำเสนอเนื้อหาเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามักศึกษาหลายกลุ่มที่พยายามใส่ตัวตนเข้าไปในงานด้วยการออกแบบภาพกราฟิกที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อแสดงสัญลักษณ์ความเป็นเจ้าของผลงานร่วมด้วย ซึ่งโปรแกรมที่ใช้ในการผลิตสื่อครั้งนี้ โปรแกรมตระกูล Adobe เป็นหลัก

2.3 กระบวนการเผยแพร่และประเมินผล

จากกระบวนการผลิตที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมดทำให้ได้ผลผลิตเป็นสื่อรายการสารคดีเพื่อการประชาสัมพันธ์สำหรับการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ในชื่อรายการว่า **จดกันจน (บัญชีครัวเรือน)** ซึ่งมีเนื้อหาร้อยเรียงกันความยาว 10 ตอน โดยแต่ละตอนจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจนโดยมีบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือ ซึ่งสามารถจัดการความยากจนให้กับชาวบ้านได้ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน และจังหวัด

รูปแบบการเล่าเรื่องของสารคดีชุดนี้ ใช้เทคนิคโมชันกราฟิกในการนำเสนอเนื้อหา โดยมีลำดับในการให้เนื้อหา คือ ไต่เต้เปิดเรื่อง การนำเสนอเนื้อหาด้วยกราฟิกเคลื่อนไหวสลับด้วยบทสัมภาษณ์ของชาวบ้านต้นแบบ เมื่อให้เนื้อหาจบแล้วจะมีไต่เต้ปิดเพื่อให้เครดิตผู้ให้ข้อมูล ผู้ผลิต และผู้สนับสนุนโครงการ สารคดี 10 ตอนที่ผลิตขึ้นมาใหม่นี้มีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้ (ดูเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ก)

1) ตอนที่ 1 ชวนนาเข้มแข็งประเทศเข้มแข็ง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์โดยรวมของความยากจนของชาวนาไทย แนะนำให้ผู้ชมได้รู้จักการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ สกว. และรู้จักเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาในจังหวัดชัยนาทคือ บัญชีครัวเรือน

รูปที่ 2-29 จดกันจนตอนที่ 1

2) ตอนที่ 2 บัญชีครัวเรือน เครื่องมือเข้มแข็ง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำการใช้งานบัญชีครัวเรือน ซึ่งแบ่งเป็น หมวดรายรับ และ 7 หมวดรายจ่าย นอกจากนี้ยังมีหมวดหนี้สิน กับเงินออม เพื่อให้รู้จักสภาพการเงินที่แท้จริงของตนเองได้

รูปที่ 2-30 จดกันจนตอนที่ 2

3) ตอนที่ 3 จดถนนี้ มีพอเพียง เป็นการเล่าเนื้อหาการนำบัญชีครัวเรือนไปใช้งานในจังหวัดชัยนาทผ่านโครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะแบบบูรณาการระยะที่ 2 ซึ่งเกิดข้อมูลสถิติค่าใช้จ่ายมากมาย ซึ่งพบว่าชาวนาชัยนาทมีค่าใช้จ่ายจากหลากหลายหมวด และมีสภาพเป็นหนี้สินโดยรวม โดยยกตัวอย่างชาวนาที่มีการใช้จ่ายโดยไม่รู้รายรับรายจ่ายของตนเอง จนเกิดหนี้สินมากมาย เมื่อเริ่มจดบัญชีครัวเรือนก็สามารถเปลี่ยนพฤติกรรม สามารถปลดหนี้ตนเองได้ และสามารถหาส้งหาริมทรัพย์ สร้างความมั่นคงให้ครอบครัวได้ด้วย

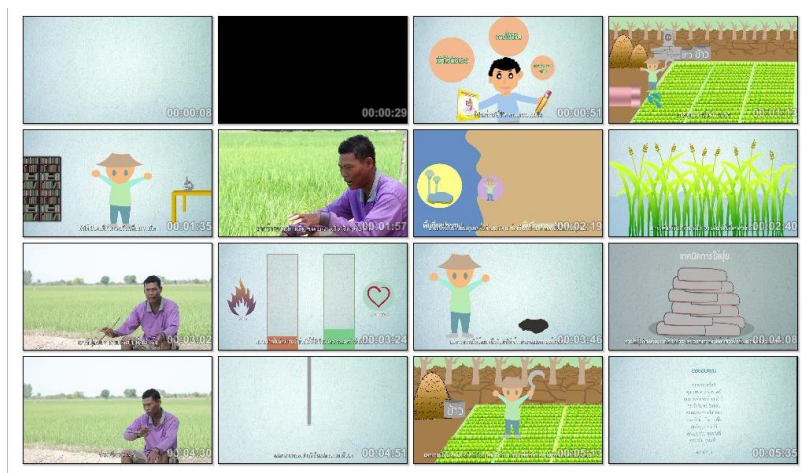
รูปที่ 2-31 จดกันจนตอนที่ 3

4) ตอนที่ 4 ทำมากได้น้อย ทำน้อยได้มาก มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อกับความเป็นจริงในการทำนาปริมาณมากแต่ได้ผลผลิตน้อย ค่าใช้จ่ายสูง เกิดเป็นหนี้สิน แต่เมื่อลดพื้นที่ทำนาลง ลดวัตถุดิบลงและเพิ่มเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ได้มาจากการเรียนรู้ ทำให้มีรายได้มากขึ้น มีเวลาว่างมากขึ้น ชีวิตมีความสุขมากขึ้น

รูปที่ 2-32 จดกันจนตอนที่ 4

5) ตอนที่ 5 ทำนาเป็นวิทยาศาสตร์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวนาส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อในการทำนาฝังใจมาช้านาน เคยทำแบบไหนมาก็จะยึดติดกับวิธีการเดิมๆ ซึ่งกระบวนการเหล่านั้นอาจไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีกับการทำนา เช่นการใส่ปุ๋ยเยอะๆ ใส่เคมีเยอะๆ เอน้ำเข้านาบ่อยๆ เหล่านี้อาจมีผลตรงข้าม ทั้งยังเป็นการสิ้นเปลือง การจัดการกับความเชื่อเหล่านี้ต้องมีวิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ เชื่อในเหตุและผล ทดลองและเรียนรู้ผลด้วยตนเอง เพื่อการพัฒนารูปแบบการทำนาในอนาคต

รูปที่ 2-33 จดกันจนตอนที่ 5

6) ตอนที่ 6 ลดปุ๋ยได้สุขภาพ เป็นการแนะนำให้ชาวนาหันมาทดลองผลิตปุ๋ยใช้งานเอง เนื่องจากการจดบัญชีครัวเรือนที่ชยันนาทำให้เห็นข้อมูลว่าปุ๋ยเป็นต้นทุนอันดับหนึ่งที่ชาวนาต้องจ่าย นอกจากนี้การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างไม่เข้าใจก็มีแต่ผลเสียโดยเฉพาะกับตัวชาวนาเอง ดังนั้นการใช้ปุ๋ยอย่างเข้าใจ ผลิตปุ๋ยใช้เอง ย่อมจะช่วยลดค่าใช้จ่ายให้ชาวนาได้อย่างแน่นอน

รูปที่ 2-34 จดกันจนตอนที่ 6

7) ตอนที่ 7 เมล็ดพันธุ์จากคนกันเอง เป็นการแนะนำกระบวนการแก้ปัญหาความยากจนที่เกิดจากการจัดบัญชีครัวเรือนของชาวนาและพบว่า ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในตำบลชาวนาในพื้นที่จึงรวมตัวกันเพื่อหาทางแก้ปัญหาด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง ซึ่งภายหลังด้วยความมุ่งมั่นทำให้จังหวัดและหน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุน ทั้งเครื่องจักรและโรงผลิตเมล็ดพันธุ์เอาไว้ให้กลุ่มใช้งาน และจำหน่ายเป็นรายได้เสริมด้วย

รูปที่ 2-35 จดกันจนตอนที่ 7

8) ตอนที่ 8 เป็นชาวนาย่าซื้อข้าวกิน เป็นการชวนคิดว่าทำไมเป็นชาวนาต้องซื้อข้าวรับประทาน ทั้งๆที่ชาวนาเป็นคนที่รู้จักข้าวมากที่สุด โดยชาวนาชัยนาทก็เป็นเหมือนกับชาวนาในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยคือซื้อข้าวกินเนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัยของข้าว ชาวนากลุ่มหนึ่งจึงคิดจะผลิตข้าวปลอดภัยและสีไว้รับประทานเอง และเมื่อดำเนินการไปแล้วสามารถพัฒนาจนเกิดโรงสีชุมชนขึ้นมาให้บริการสีข้าวให้กับสมาชิกและคนทั่วไปได้ ซึ่งเป็นการให้บริการฟรีไม่คิดค่าใช้จ่าย ขอเพียงปลายข้าวเอาไว้หมუნเป็นค่าไฟค่าจ้างคนดูแลเท่านั้น

รูปที่ 2-36 จดกันจนตอนที่ 8

9) ตอนที่ 9 ถ้าข้าวไม่รุ่งให้มุ่งทางเลือก เป็นการเล่าถึงขบวนการที่มีปัญหาเชิงพื้นที่ ไม่สามารถทำนาให้รอกงามได้ตลอดทั้งปี จึงต้องหาทางเลือกซึ่งก็คือรายได้เสริมให้กับตัวเอง เช่นกลุ่มวิสาหกิจผักปลอดภัย เนื่องจากพื้นที่ตนเองเป็นที่ดอนจึงเหมาะกับการทำผักมากกว่า และพบว่าการทำผักนั้นสามารถทำกำไรได้ดีกว่าการปลูกข้าว อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มทอผ้าซึ่งเลือกทำในช่วงที่ว่างจากการทำนา เนื่องจากพื้นที่ตนทำนาได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น

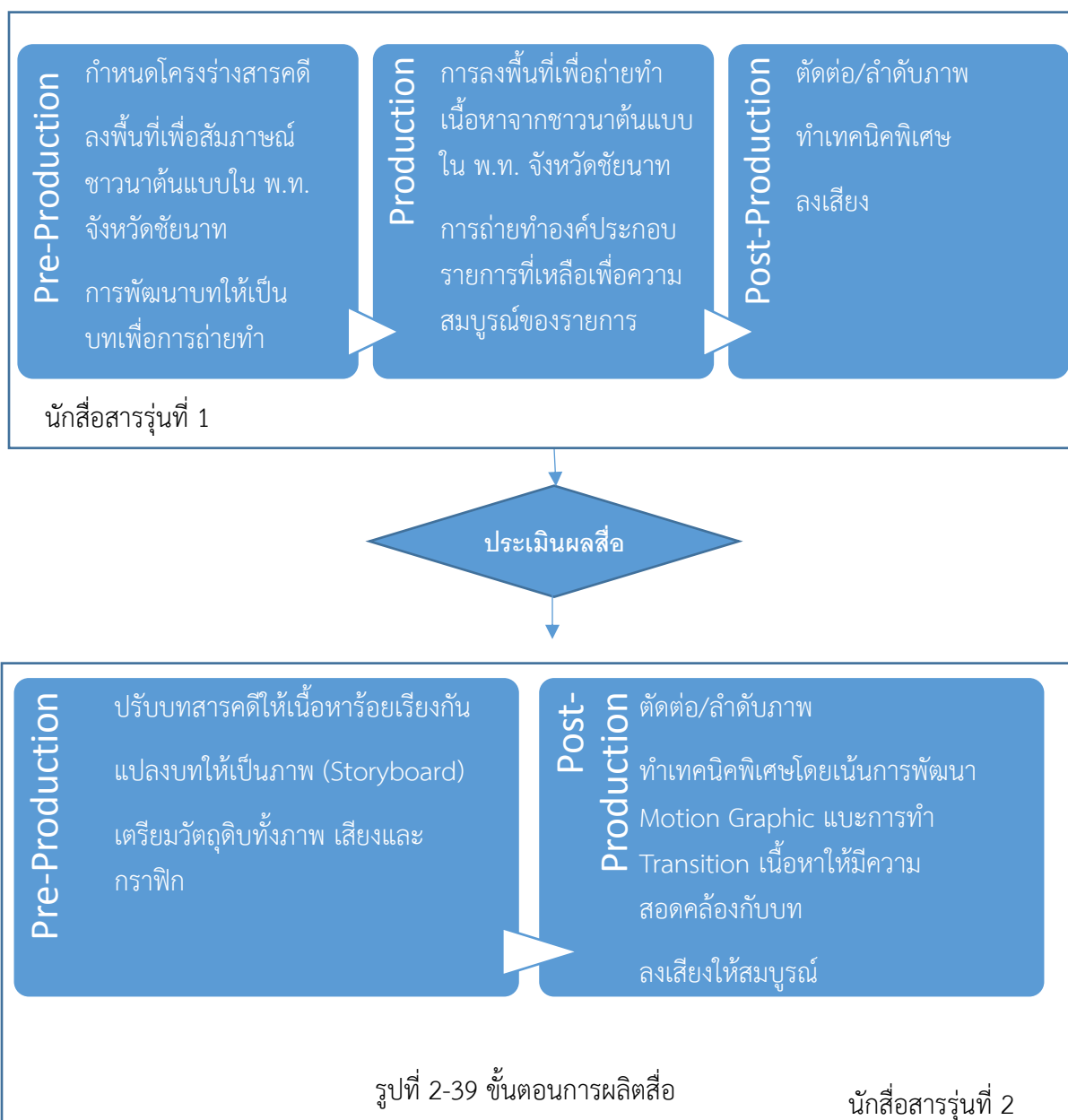
รูปที่ 2-37 จดกันจนตอนที่ 9

10) ตอนที่ 10 จดที่บ้านพัฒนาทั้งประเทศ เป็นบทวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการจดบัญชีครัวเรือน ที่เหมือนเป็นกิจกรรมเฉพาะครอบครัวแต่กลับกลายเป็นว่าการจดที่บ้านนี้ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจระดับหมู่บ้าน และระดับที่สูงกว่านั้นได้ ดังนั้นจึงอยากให้ผู้ชมเห็นถึงความสำคัญของบัญชีครัวเรือน และเริ่มจดกันตั้งแต่นี้ไป

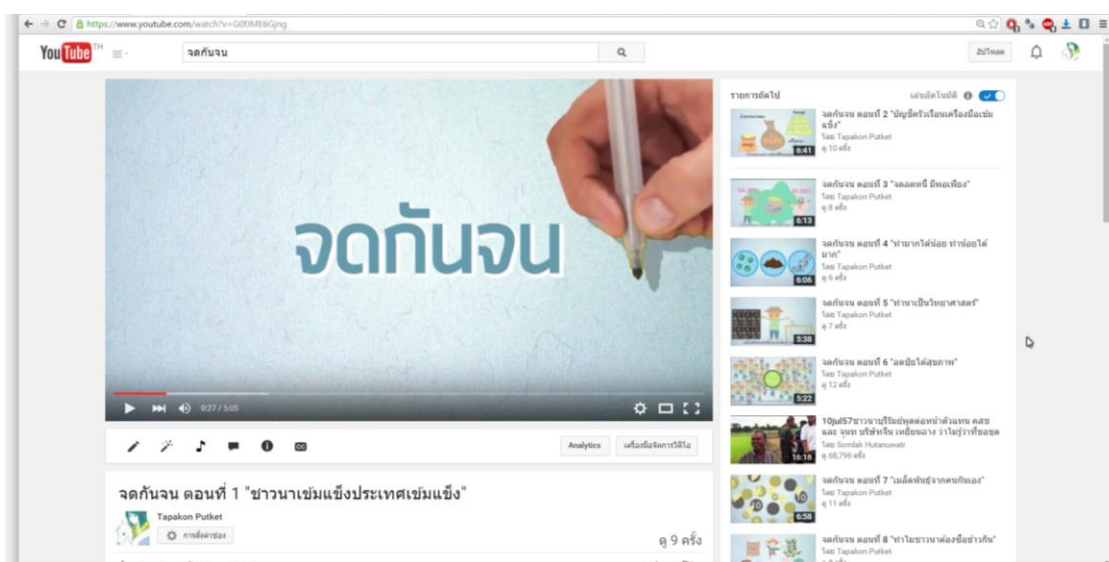
รูปที่ 2-38 จดกันจนตอนที่ 10

จากการนำเสนอขั้นตอนการผลิตนี้สามารถสรุปขั้นตอนการผลิตสารคดีในโครงการนี้เป็นแผนภาพได้ดังนี้

2.3.1 การเผยแพร่สื่อ

เมื่อดำเนินการผลิตเป็นสื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการแปลงไฟล์ใน 2 รูปแบบคือ ไฟล์ความละเอียดสูงที่มีการบีบอัดในรูปแบบ MP4 หรือ FLV สำหรับการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทางเว็บไซต์ยูทูป www.youtube.com ซึ่งเป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลแบบออนไลน์ อีกช่องทางหนึ่งเป็นการผลิตเป็นสื่อออฟไลน์ โดยแปลงไฟล์เป็นไฟล์ที่มีความละเอียดสูงในรูปแบบวีดิทัศน์ เพื่อนำส่งให้กับชาวบ้านและผู้ประสานงานในพื้นที่จังหวัดชัยนาท เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวไม่มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ต้องรับชมผ่านทางเครื่องเล่นวีดิทัศน์เท่านั้น

รูปที่ 2-40 การเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์

2.3.2 การประเมินผล

จากการดำเนินงานพัฒนาสื่อตั้งแต่ขั้นการวางแผนจนสามารถผลิตออกมาเป็นผลงานครบทั้ง 10 ตอนนี้ เพื่อให้สามารถวัดผลการดำเนินงานได้ ผู้ดำเนินโครงการจึงกำหนดให้มีการประเมินผลโครงการใน 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ผลิตซึ่งหมายถึงตัวนักศึกษาเพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ด้วยผ่านโครงการฯ นี้ และการประเมินผลสื่อจากความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ ชาวนาต้นแบบผู้ให้ข้อมูล และผู้ประสานงานจากพื้นที่จังหวัดชัยนาท เพื่อวัดผล

จากเนื้อหาที่ผลิตให้กับพื้นที่ และการนำสื่อที่ผลิตขึ้นนี้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งการประเมินผลทั้ง 2 กลุ่มสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 การประเมินผลการพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่

เนื่องจากมีนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการแบ่งเป็น 2 รุ่น จึงขอประเมินผลนักศึกษาแยกตามรุ่น โดย นักการสื่อสารรุ่นที่ 1 คือกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้ามาร่วมโครงการตั้งแต่การเริ่มต้นของโครงการจนมาถึงขั้นตอนหลังการผลิต จำนวน 20 คน นักศึกษากลุ่มนี้ได้ผ่านการลงพื้นที่จังหวัดชัยนาท ได้มีโอกาสในการติดต่อประสานงานกับผู้คนในพื้นที่ ส่วนนักสื่อสารรุ่นที่ 2 คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็นฝ่ายผลิตที่รับวัตถุดิบมาจากนักสื่อสารรุ่นที่ 1 อีกต่อหนึ่ง และดำเนินการพัฒนาบทให้กลายเป็นสื่อ ดังนั้นนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีโอกาสรู้จักคนและพื้นที่จังหวัดชัยนาทผ่านข้อมูลที่ถูกคัดเลือกมาแล้วจากนักศึกษารุ่นพี่

ในการประเมินผลผู้ผลิตนี้ผู้ดำเนินโครงการตั้งคำถามเพื่อวัดผลใน 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน ทศนคติที่มีต่ออาชีพชาวนาและจังหวัดชัยนาท และ อุปสรรคกับข้อเสนอแนะ สามารถอธิบายผลการศึกษานักศึกษาแต่ละกลุ่ม ดังนี้

● **การประเมินผลนักสื่อสารรุ่นที่ 1** (นักศึกษาชั้นปีที่ 3) ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน สามารถแสดงผลการประเมินใน 3 ประเด็นได้ดังนี้

1) ประเด็นความรู้ความเข้าใจในการผลิต พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจจากการได้ลงมือปฏิบัติในการเก็บข้อมูล แบ่งย่อยเป็น 3 ด้าน คือ เนื้อหา เทคนิคและการใช้ประโยชน์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ด้านเนื้อหา นักศึกษาสามารถอธิบายถึงกระบวนการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของเกษตรกรได้ เข้าใจที่มาที่ไปของการจัดบัญชีครัวเรือน เรียนรู้วิถีชีวิตและสามารถยกตัวอย่างของการปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาทได้ มีความเข้าใจและเห็นเจตนาที่เป็นประโยชน์ของการจัดทำโครงการ

“ได้รู้เกี่ยวกับปัญหาของชาวนาในปัจจุบันว่าเกิดอะไรขึ้นกับเขาบ้างในช่วงเวลาที่ผ่านมา” (นายประทีป เดชงาม สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“ได้ความรู้ในการทำนาแบบยั่งยืน และได้รู้จักการทำอาชีพเสริมของชาวนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจน” (วีระพงศ์ กิจพันธ์ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“ได้ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของชวณายุคปัจจุบัน ได้เห็นวิถีความเป็นอยู่ต่างๆ ที่ชวณาปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย อาทิเช่น การประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น หรือการปลูกผักสวนครัวรับประทานทำให้มีรายจ่ายลดลง ประกอบกับการทำบัญชีครัวเรือน ทำให้รู้ที่มาที่ไปของเงิน นอกจากจะทำให้รู้จำนวนเงินที่แน่นอนแล้ว ยังเป็นการเก็บออมเงินได้อีกด้วย” (นางสาวพรทิพา จันทร์แย้ม สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

(2) ด้านเทคนิค นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจกระบวนการผลิตมากขึ้น ได้รู้จักเครื่องมือใหม่ๆ เทคนิคการผลิตที่แตกต่างออกไป เนื่องจากนักศึกษากลุ่มนี้ได้ลงมือทำงานผลิตทั้งกระบวนการ แม้ว่าผลงานจะยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายแต่ก็เกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมพอสมควร

“ได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ตั้งแต่การเริ่มต้นวางแผนงาน จนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการทำงาน ซึ่งในทุกขั้นตอนนั้นต้องใช้ความเข้าใจอย่างมาก ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ ที่ และใช้ข้อมูลหลายด้านในการทำงานครั้งนี้ ต้องศึกษาและทำความเข้าใจในทุกๆ ส่วนของเนื้อหา เพื่อที่จะได้นำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งการที่ต้องทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ นี้ ถือเป็นข้อดีอย่างหนึ่ง เพราะ ช่วยให้ทุกคนเข้าใจความหมายของการทำโครงการนี้มากขึ้น ทำให้ได้รู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการรวมกลุ่มกันทำโครงการนี้” (นางสาวณัฐจิมา นาควิเชียร สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ได้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการดำเนินการผลิตสื่อ ตั้งแต่เริ่มประชุม แบ่งหน้าที่ จนถึงออกไปพื้นที่จริงว่ามีกระบวนการอย่างไรบ้าง ได้ความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้มา ได้ความรู้ในการเขียนบท ควรเขียนอย่างไรให้น่าสนใจและตรงประเด็นที่จะสื่อ” (นางสาวระพีพร ในเถาสัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“มีความเข้าใจการทำงานด้าน pre-production production post production เป็นขั้นตอนในการผลิตงานทั้งหมดตั้งแต่เริ่มคิดงาน Theme ของงาน เนื้อหางาน เริ่มการถ่ายทำ และตัดต่อ” (น.ส.กัญญิกา ชาวเมืองทอง สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ได้ความรู้ทั้งเรื่องการผลิต ทั้งเรื่องการทำบท และเรื่องของการทำนา” (นาย วิศว พูลสวัสดิ์ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“มีการวางแผนที่แตกต่างจากงานที่เคยทำมา ให้เป็นในแบบของสารคดี การใช้มุมกล้องที่ต่างจากงานที่เคยทำ และได้มีโอกาสได้ใช้โปรแกรมที่ไม่ค่อยได้ใช้ หรือ แม้แต่ไม่

เคยได้ใช้เลย เช่น โปรแกรม Adobe Illustrator CS6 , Adobe Audition CS6“ (นายชัยวัฒน์ มาประจวบ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ได้ร่วมกันทำงานทั้งในด้าน Pre-Production, Production และ Post-Production ในด้าน Pre-Production ได้เขียนบทและวางโครงเรื่องเพื่อเตรียมทำรายการ บันทึกข้อมูลและภาพในส่วนใดที่ต้องการถ่ายทำ ในด้าน Production ได้ร่วมทำงานในตำแหน่งผู้กำกับ ได้วางแผนการถ่ายทำ และเป็นผู้ถามคำถามต่างๆกับชาวนาเพื่อเก็บบันทึกภาพและข้อมูลนั้นๆ ส่วนในด้าน Post Production ได้ร่วมตัดต่อวิดีโอในส่วนของเนื้อหาที่ชาวนาให้สัมภาษณ์ และ ร่วมทำ Motion Graphic” (นายกัณตพัฒน์ พลาดสุ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

(3) ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต นักศึกษาสามารถอธิบายถึง เนื้อหาความรู้ทั้งเชิงเนื้อหาและเชิงเทคนิคที่ตนเกิดการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต ได้แก่ ประเด็นการใช้ชีวิตอย่างมีสติ การรู้จักประหยัดอดออม และประสบการณ์ในการทำสื่อทั้งที่เป็นการเรียนรู้ใหม่ และความผิดพลาดจากการทำงานที่เกิดขึ้น

“เข้าใจว่าบัญชีครัวเรือนนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับกรใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของตัวหนูได้ด้วย” (น.ส.กัณฐิกา ชาวเมืองทอง สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“คงนำความรู้และจำข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการทำสื่อครั้งนี้เป็นประสบการณ์ในการทำสื่อครั้งต่อไป” (นายธนโชติ ยอดดำเนิน สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“รู้ว่าการวางแผนที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งเรื่องเวลา การเตรียมการต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญมาก และในอนาคตถ้าได้มีโอกาสทำงานในด้านสารคดี บทเรียนในการผลิตสารคดีในครั้งนี้คงเป็นประสบการณ์ ที่ดีเลยทีเดียว เพราะเราจะรู้ว่าเราควรจะต้องทำยังไง ควรมีการเตรียมการยังไง” (นายชัยวัฒน์ มาประจวบ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ความรู้ที่ได้จากการทำงานในครั้งนี้ เป็นประโยชน์อย่างมากทำให้รู้จักการทำงานที่แท้จริง ได้ลงมือปฏิบัติงานและเห็นในทุกขั้นตอนของการทำงาน ทำให้เข้าใจหลักการของการทำงานจริงๆ มากขึ้น และความรู้นี้สามารถนำไปใช้ในการทำงานต่างๆ ได้ในอนาคต ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและมีข้อผิดพลาดน้อยขึ้น เพราะเราเคยผ่านการทำงานมาบ้างแล้ว ” (ณัฐจิมา นาควิเชียร สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ผมจะนำประสบการณ์ที่ได้จากการผลิตรายการสารคดีครั้งนี้ไปใช้ในการทำงานในอนาคตข้างหน้า เพื่อลดจุดบกพร่องในการทำงานที่เคยมี เช่นการคัดเลือกประเด็นในการเขียนบท และการเตรียมสิ่งที่ต้องใช้ในการทำงานให้พร้อมเพื่อลดเวลาในการทำงาน” (นายกัณตพัฒน์ พลาดสุ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

2) ด้านทัศนคติและความสัมพันธ์กับพื้นที่

(1) ทัศนคติที่มีต่ออาชีพชาวนา นักศึกษามีทัศนคติที่มีต่อชาวนาดีขึ้น บางคนรู้สึกว่าการเป็นอาชีพที่น่าสงสารแต่พอมาทำโครงการก็พบว่าชาวนาเป็นอาชีพที่ต้องขยัน และสามารถจะยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง

“ก่อนทำโครงการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องชาวนาเลย รู้แต่ว่าทำนาแล้วไม่รวยแค่พออยู่พอกิน แต่หลังทำโครงการทำให้รู้ว่าชาวนาถ้าทำนาอย่างถูกวิธีเป็นอีกอาชีพที่น่าสนใจทำเพราะรายได้ดีแต่ต้องรู้จักใช้” (นายธนโชติ ยอดดำเนิน สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ไม่มีความรู้เกี่ยวกับชาวนาเลยครับแต่พอเข้าโครงการพบว่าชาวนาไม่ได้ยากจน ไม่ได้ไม่มีการศึกษา แต่ชาวนากลับเก่งและฉลาดในการทำนา รวมถึงการลดต้นทุนในการผลิตด้วย” (นายวิศว พูลสวัสดิ์ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“รู้แล้วว่าชาวนาต้องทำนาเพื่อหาเลี้ยงชีพ แต่พอมาทำโครงการพบว่าชาวนานี้เก่งกว่าคนทั่วไปอีกหลายด้วย” (นายทิตรัตน์ ทองยังยืน สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

(2) ทัศนคติที่มีต่อพื้นที่จังหวัดชัยนาท นักศึกษาหลายคนไม่เคยเดินทางไปจังหวัดชัยนาทมาก่อน บางคนเดินทางผ่านเฉยๆ แต่เมื่อได้ลงพื้นที่จริงก็ได้พบว่าชัยนาทเป็นจังหวัดที่มีความเป็นธรรมชาติสูง มีทุ่งนาเยอะและมีทิวทัศน์ที่สวยงาม แม้ว่าอากาศจะร้อนอบอ้าวไปสักนิดก็ตาม

“ส่วนตัวแล้วไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับจังหวัด ชัยนาทเลย รู้จักแต่ สโมสร์ ชัยนาม ฮอว์นบิล จังหวัด แต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่มีเกษตรกรรมที่มีคุณภาพมากของไทยเราเลย” (นายชัยวัฒน์ มาประจวบ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ก่อนหน้านี้รู้แล้วว่าชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศ ที่มีสวนทุเรียน แต่พอมาเข้าโครงการเพิ่งได้รู้ว่าจังหวัดชัยนาทก็มีการทำนาเยอะมากติด

อันดับจังหวัดที่ทำนามากที่สุดในประเทศไทย แถมเป็นแหล่งเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วย” (นางสาวระพีพร ในเถา สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“เป็นจังหวัดที่ไม่น่าสนใจเพราะไม่ค่อยมีสถานที่ท่องเที่ยวอะไรมากนัก แต่หลังจากทำโครงการทำให้ได้เห็นว่าจังหวัดชัยนาทมีความน่าสนใจมากขึ้น ดูเป็นจังหวัดที่มีการทำนาทำสวนเยอะและมีความพัฒนาในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก” (นางสาวสิรินทิพย์ หุ่นทองกุล สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

จากข้อมูลทั้งหมดสามารถสรุปเป็นข้อมูลเปรียบเทียบทัศนคติจากผู้ผลิตที่เป็นนักศึกษาที่มีต่อชาวนาและพื้นที่ได้ดังนี้

ตาราง 2-3 เปรียบเทียบทัศนคติก่อน-หลังของนักสื่อสารโครงการฯ รุ่นที่ 1

ตัวแปร	ก่อนเข้าโครงการ	หลังเข้าโครงการ
อาชีพชาวนา	● ไม่มีความรู้เลย ● รู้สึกเฉยๆ เป็นอาชีพปกติ ● เป็นอาชีพที่น่าสงสาร ● เป็นอาชีพที่เหนื่อยและรายได้น้อย ● เป็นอาชีพที่ต้องช่วยเหลือ	● เป็นอาชีพที่มีความสำคัญ มีความเสี่ยงสูง ● เป็นอาชีพที่ต้องขยัน พัฒนาตัวเองเสมอ ● เป็นอาชีพที่ร่ำรวย ● ชาวนาเป็นผู้มีความรู้ มีศาสตร์ ● มีความภูมิใจในอาชีพ
จังหวัดชัยนาท	● เป็นจังหวัดเล็กๆ ที่ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว ● เป็นจังหวัดที่ไม่มีจุดเด่น ● เป็นจังหวัดที่มีทีมฟุตบอล	● มีสภาพความเป็นธรรมชาติเหมาะกับการพักผ่อนหย่อนใจ ● เป็นจังหวัดที่ทำนาได้ตลอดทั้งปี ● มีชาวนาเก่งๆ มากมาย

3) ด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการนี้ส่วนใหญ่มีความเห็นในทิศทางเดียวกันคือ การเดินทาง การติดต่อประสานงาน สภาพอากาศ ปัญหาหน้างาน และ ปัจจัยเรื่องเวลา ส่วนข้อเสนอแนะนั้นมีทั้งแนวทางแก้ปัญหา เช่น การประสานให้ชัดเจนกว่านี้ การควบคุมเวลา รวมไปถึงข้อเสนอให้มีการเผยแพร่สื่อในเนื้อหาเชิงลึก และการเสนอให้มีโครงการนี้ต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากเห็นประโยชน์ในการดำเนินงานทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

“กิจกรรมและวิชาเรียนค่อนข้างเยอะทำให้ระยะเวลาในการทำงานนี้โดนเบียดเบียนไป” (น.ส.ทิตววรรณ มะเฟื่อง สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“สภาพอากาศที่ร้อนมากและการเดินทาง เพราะมีระยะทางที่ค่อนข้างไกลและไม่ชำนาญพื้นที่” (นายกิตติพิศ ทวีศ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“อุปสรรคสำคัญในการดำเนินกิจกรรม เรื่องของระยะเวลาในการปฏิบัติงานรวมถึงระยะทางของจังหวัดชัยนาท ทำให้รูปแบบการผลิตต้องผิดแปลกไปจากแผนที่วางไว้อยู่มาก การเดินทางที่ต้องใช้ระยะเวลาทำให้ช่วงเวลากลับบรรยากาศต่างๆได้ไม่เยอะ รวมถึงมีการเรียนในช่วงปิดเทอมของนักศึกษา ทำให้การดำเนินงานไม่ได้เป็นไปอย่างเต็มที่” (นายณัฐพล บัวบุตร สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“อุปสรรคที่พบก็คือเรื่องของเวลา และ การเดินทาง เพราะ ชาวนาหรือเกษตรกรที่เราจะสัมภาษณ์นั้นอยู่ค่อนข้างห่างไกลกัน จึงทำให้เป็นปัญหาในเรื่องของการเดินทางและเวลา อยากให้มีคนนำทางไปหาคนในพื้นที่มากกว่า 1 คน จะได้มีความสะดวกในการหาชาวนาที่เราจะสัมภาษณ์” (นายชัยวัฒน์ มาประจวบ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“อยากให้มีการเผยแพร่ความรู้ในด้านการทำเกษตรอย่างยั่งยืนให้กับชาวนาอีกหลายๆท่านที่ยังไม่มีความรู้ เพื่อให้การทำการเกษตรในประเทศไทยมีการพัฒนามากขึ้น และช่วยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาดีขึ้น” (นายกนต์พัฒน์ พลาคสุ สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“อยากให้มีการกิจกรรมแบบนี้อีกเพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์” (นายธนโชติ ยอดดำเนิน สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

จากประเด็นทั้งหมดสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์และประเมินผลการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้ดังตาราง

ตาราง 2-4 สรุปผลการประเมินผลนักร้องสารรุ่นที่ 1

การวัดผล	สรุปประเด็นความคิดเห็นของนักศึกษา
ความรู้ความเข้าใจในการผลิตและการนำไปใช้	1. มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้นในกระบวนการผลิตสื่อ 2. รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน 3. เข้าใจเทคนิคการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของชาวนา
ภาพลักษณ์ที่มีต่อชาวนาและจังหวัดชัยนาท	1. ชาวนาเป็นอาชีพที่ต้องขยัน 2. ชาวนาเป็นอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ดี มีความภาคภูมิใจ 3. ชัยนาทเป็นจังหวัดที่มีทิวทัศน์สวยงาม 4. ชัยนาทเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	1. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสม 2. นักศึกษามีกิจกรรมและวิชาเรียนตามตารางเยอะทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรมนี้น้อย 3. จำนวนผู้เข้าอบรมมีน้อยเกินไป 4. การเดินทางใช้เวลานานและค่อนข้างยากลำบากในการเข้าพื้นที่ 5. การเข้าพื้นที่ไม่ยืดหยุ่น เนื่องจากแต่ละพื้นที่อยู่ไกลกันและต้องเดินทางเป็นหมู่คณะ และพาหนะมีจำกัด 6. ปัญหาการติดต่อประสานงานและปัญหาหน่วยงานต่างๆ 7. ควรเผยแพร่เนื้อหาในมุมที่ลึกให้กับชาวนาในพื้นที่อื่นๆ 8. ควรมีโครงการนี้ต่อไปเนื่องจากเป็นโครงการที่มีประโยชน์

จากตารางสามารถสรุปผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโครงการได้ว่า ในด้านการพัฒนานักศึกษาให้เป็นนักร้องสารรุ่นใหม่นั้น จะเห็นได้ว่า นักศึกษามีการเรียนรู้มีความเข้าใจในลักษณะของชาวนาในจังหวัดชัยนาท รู้จักการจดบัญชีครัวเรือน เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อสารคดีตามขั้นตอนที่ได้จัดกระบวนการไป ถึงแม้ว่าผลการผลิตจะยังไม่สมบูรณ์และภายหลังถูกเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาก็ตาม นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และจดจำเป็นบทเรียนสำหรับการผลิต

สื่อในลักษณะเดียวกันนี้ในอนาคต รู้จักเครื่องมือและสามารถใช้งานได้อุปกรณ์ในการผลิต พบว่ามีนักศึกษาหลายคน que เริ่มจดบันทึกค่าใช้จ่ายประจำวันหลังจากที่เข้าร่วมโครงการนี้ด้วย แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายแรกในการผลิตสื่อในโครงการนี้คือ การผลิตสื่อเพื่อเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อชาวนาไทย ซึ่งกระบวนการต่างๆ ในการผลิตโดยเฉพาะการลงพื้นที่พบกับชาวนาตัวจริง ข้อมูลจริงนั้นสามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้ผลิตได้ด้วย จึงค้นพบว่ากระบวนการผลิตสื่อนี้นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการสร้างสื่อเพื่อเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารแล้ว ยังเป็นสื่อที่สามารถเปลี่ยนทัศนคติต่อภาพลักษณ์ชาวนาของผู้ผลิตด้วย

อย่างไรก็ดี ในด้านความสัมพันธ์กับพื้นที่ นักศึกษาไม่ได้มีความเห็นในลักษณะความรัก ความหวงแหน หรือความรู้สึกร่วมในพื้นที่แต่อย่างใด พบแนวโน้มภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เช่น การเป็นพื้นที่ต้นแบบการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ที่มีชาวนาเก่งๆ หลายคนอาศัยอยู่ พบว่าเกณฑ์ที่มีความสำคัญในการพิจารณาพื้นที่จังหวัดใหญ่ๆ เพียง 1 เกณฑ์ นั่นคือ สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นว่าก่อนการทำโครงการชัชนาทไม่ถูกจัดให้เป็นจังหวัดที่น่าสนใจเลยเพราะไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่หลังจากดำเนินกิจกรรมแล้ว จังหวัดชัชนาทก็ถูกมองในมุมมองที่เปลี่ยนไป นักศึกษาสามารถเห็นข้อดีของจังหวัด และมีมุมมองที่เป็นมิตรต่อจังหวัดมากขึ้น

● การประเมินผลนักสื่อสารรุ่นที่ 2 (นักศึกษาชั้นปีที่ 2) ผู้ให้ข้อมูลจำนวน

57 คน สามารถแสดงข้อมูลในการประเมินในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ

(1) ด้านเนื้อหา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สามารถเข้าใจสถานการณ์โดยรวมของชาวนาในจังหวัดชัชนาทได้ผ่านการเรียนรู้จากข้อมูล และวัตถุดิบต่างๆ ที่รุ่นพี่ปี 3 ได้ทำการผลิต และสรุปเนื้อหาเอาไว้ให้ รู้จักองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของชาวนาชัชนาท เช่น งานวิจัย สกว. บัณฑิตวีรเรือน เป็นต้น

“จากการผลิตสื่อครั้งนี้ทำให้เราได้ทราบถึงปัญหาของชาวนาที่เราไม่เคยรู้มาก่อน ปัญหาบางปัญหาที่เรามองข้ามไป มันทำให้เราเห็นถึงความสำคัญนั้นได้จากการทำงานในครั้งนี้ เช่น การจดบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นต้น อีกทั้งการทำสารคดีทำให้เราได้ทราบว่าเราจะใช้เทคนิคอะไรบ้างจากที่อาจารย์สอนมาเพื่อนำเสนอให้งานมีความน่าสนใจ” (นางสาวจุฑารัตน์ วันแย้ม สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“ได้ทั้งความรู้ในการทำ Motion Graphic และความรู้ของทำบัญชีครัวเรือนของชาวนาชัยนาท เพราะทุกครั้งที่ตัดต่องานก็จะฟังข่าวจนจำได้” (นางสาวลักขิกา เหล่าสุทธีวงศ์ สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2556)

“ได้รู้ว่าชาวนานั้นมีความอดทนในการทำนา รู้จักทำบัญชีครัวเรือนขึ้นเพื่อคอยเซฟตัวเองในเวลาที่เกิดวิกฤตทางการตลาดในเรื่องของผลผลิตและราคาข้าว” (นางสาวสายชล มุลทิพย์ สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้ถึงความประหยัด อดออม คือตามหลักความจริงเหมือนเป็นการสอนให้เราประหยัดอดออม หาวิธีช่วยกันแก้ไขไปในทางที่ดี” (นางสาวปาริย์ บางขวด สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“ได้ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมที่ใช้ในการตัดต่อเพิ่มมากขึ้น และยังได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนา ปัญหา และการแก้ปัญหาของชาวนา” (นางสาวสุวิมล พุ่มพวง สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

(2) ด้านการผลิต นักศึกษากลุ่มนี้ได้ทดลองผลิตสื่ออย่างจริงจังโดยใช้เวลาในการฝึกอบรมในเนื้อหาที่มีความเข้มข้นประมาณ 32 ชั่วโมง และด้วยวัตถุดิบต่างๆ ที่เตรียมเอาไว้ให้ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนสามารถผลิตสื่อสารคดีในรูปแบบ Motion Graphic ขึ้นมาได้สำเร็จทั้ง 10 ตอน ซึ่งทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ในเชิงเทคนิคการใช้เครื่องมือ และการใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องเหมาะสม ภายใต้เงื่อนไขระยะเวลาที่จำกัด

“ได้ความรู้ที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้ลองใช้โปรแกรม ได้คิดงานเอง ได้ลองผลิตจริงๆ รู้ถึงปัญหาต่างๆ การแก้ไข” (นางสาวอภิญญา คงทน สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“ได้เรียนรู้การทำ Motion Graphic ทั้งในโปรแกรม Premier Pro และ After Effect ได้ฝึกกระบวนการคิด การวางแผน วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง” (นางสาวจิตรานุช เพชรสังวาล สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“ได้รู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรม การตัดต่อ Adobe Premiere Pro ได้ใช้โปรแกรม Photo shop เป็นในการตัดต่อรูปภาพ ได้รู้ถึงพัฒนาการด้านบวกของตน ได้ทราบในสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน และเมื่อเราได้เรียนรู้เราก็เกิดการจดจำ ไม่ใช่ว่าเราได้แต่ความรู้ทางวิชาการเรายังได้

ความรู้และบทเรียนของการทำงานกลุ่มที่ดี ว่าควรทำอย่างไร” (นางสาวทิวพร บุญเจียม สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“นอกจากการเรียนรู้การผลิตสื่อในโปรแกรมพรีเมียร์โปรแล้ว ยังได้เรียนรู้ในเรื่องของการทำภาพให้ขยับเคลื่อนไหวได้ในโปรแกรม After Effects และยังได้ฝึกการทำตัวละครในการประกอบฉากในโปรแกรม photoshop และ โปรแกรม illustrator ได้เรียนรู้ในเรื่องของสภาวะกดดันและจุดบอดภายในงานที่จะต้องนำไปแก้ไขและทำงานให้เสร็จตามเป้าหมาย” (สุชาภา สรรพโส สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“ได้ทราบถึงวิธีการใช้โปรแกรม AE และได้ฝึกการวางภาพในแต่ละฉากว่าสมควรออกแบบตัวละครหรือสิ่งที่มาประกอบฉากในรูปแบบไหนให้สามารถสื่อสารได้เข้าใจมากที่สุด” (ธนสรัญ ต้นสกุล สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้วิธีการใช้ โปรแกรม Pr การใช้เอฟเฟกต์ต่างๆ และการใช้ Ae ซึ่งผมไม่เคยได้ใช้มาก่อน ได้ความรู้มากมายครับ ยังได้ลงมือทำเองยังได้รู้เยอะเลยครับ” (นายณัฐนนท์ ใจชน สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

(3) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นการเรียนรู้จากเนื้อหาที่ตนผลิต และมีความเข้าใจในการผลิตสื่อ หลายคนมีความมั่นใจเนื่องจากมีทักษะในการใช้เครื่องมือและโปรแกรมแล้ว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่ออื่นๆ ในงานที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ในอนาคต

“นำไปใช้งานในด้านโมชันกราฟฟิก ใช้เป็นทักษะในการประกอบการทำงานในอนาคต” (นางสาวสุพัตรา พาราพิชัย สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“ความรู้ที่ได้มีทั้งด้านการใช้โปรแกรมและการทำงานร่วมกันในกลุ่ม การใช้โปรแกรมเราอาจจะใช้กับงานในด้านวิชาอื่นๆ และเมื่อเราเห็นสื่อเราก็อาจจะมองออกว่าสื่อตัวนี้เริ่มต้นการทำอย่างไร ส่วนเรื่องการทำงานเป็นทีมก็ทำให้เรารู้ว่าเราต้องมีความสามัคคีและแบ่งหน้าที่กันให้ดีไม่เช่นนั้นจะมีทีมงานบางส่วนที่ทำได้ไม่ทำ พอเรามอบหมายงานให้ทำก็อาจจะไม่เข้าใจงาน” (นางสาวทิวพร บุญเจียม สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“สามารถนำไปใช้ในสายงานที่ตัวเองทำงานอยู่ได้ อย่างเช่น อาชีพอาร์ตไดเรกเตอร์ หรือ ออกแบบ ทั้งยังนำไปใช้ในธุรกิจส่วนตัวของตัวเองได้ อย่างการทำ TVC โพรโมทร้าน

หรือการออกแบบนามบัตรชิ้นเล็กๆของตัวเองจนไปถึงการทำป้ายไว้นิลใหญ่ๆเพื่อใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของการทำธุรกิจส่วนตัว โดยที่ไม่ต้องไปจ้างโปรดิวเซอร์หรือครีเอทีฟมาคิดงานให้ สามารถออกแบบงานได้อิสระตามที่เรต้องการ” (สุชาภา สรรพโส สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“จะนำความรู้ที่ได้จากการติดต่อผลงานสารคดีไปปรับใช้กับผลงานอื่นๆที่เราจะต้องทำในอนาคต เช่นงานวิจัยที่เราต้องผลิตสื่อให้มีความน่าสนใจ อีกทั้งทำให้เรารู้จักใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ และทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อการออมเงินในอนาคต ” (นางสาว จุฑารัตน์ วันแย้ม สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“โดยปกติแล้ว เป็นคนไม่ถนัดใช้โปรแกรมพวกตัดต่อ แต่หลังจากที่เรียน ถึงทำได้ไม่สวยไม่เก่งมาก แต่ก็ได้เรียนรู้มากขึ้น ให้เราสามารถไปใช้ในอนาคตได้” (นางสาวกรรिता พจนะศิลป์ สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2558)

“ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้แน่นอนไม่ว่าจะในเรื่องการนำเสนอ การพรีเซนงานต่างๆในอนาคตได้” ” (นายณัฐนนท์ ใจชน สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

2) ด้านทัศนคติและความสัมพันธ์กับพื้นที่ นักศึกษากลุ่มนี้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับชัยนาทผ่านคลิปวิดีโอ บทสัมภาษณ์ รวมไปถึงวัตถุติดต่างๆ ที่รุ่นพี่ปี 3 เตรียมไว้ให้ทั้งนั้น จึงอาจจะไม่มีความรู้สึกร่วมกับพื้นที่มากนัก แต่อย่างไรก็ดี ภาพลักษณ์ชานาและพื้นที่ชัยนาทของนักศึกษาส่วนใหญ่มีแนวโน้มในเชิงบวก โดยเฉพาะการมองเป็นพื้นที่ต้นแบบในการทำนา

(1) ภาพลักษณ์ของชานา มีความเห็นที่หลากหลายโดยเฉพาะนักศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพทำนา และนักศึกษาที่ไม่มีความเกี่ยวข้องเลย กล่าวคือ นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม หรือทำนาจะเห็นคุณค่าของอาชีพนี้ชัดเจนขึ้น ในขณะที่นักศึกษาอีกกลุ่มก็จะเข้าใจกระบวนการแก้ปัญหาความยากจน เห็นความเป็นมืออาชีพของชาวนามากขึ้น

“ผมรู้สึกว่ ชาวนา นี่คืผู้เสียสละอย่างแท้จริง เค้ทำในสิ่งทีคนในห้องแอร์ส่วนใหญ่ทำไม่ได้ พ่อผมก็เป็ชาวนามาก่อนผมเข้าใจ ผมว่าชาวนา เค้แก้ปัญหาของเศรษฐกิจของทุกวันนี้ได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ขณะที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ เค้สามารถแก้ปัญหาได้ดี” (นายปิยะเมศ อนันตเทภา สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้สึกว่าคุณนาเป็นอาชีพที่มีความอดทน ทำงานหนัก ตากแดด ตากลมฝน ทนต่อทุกสถานการณ์ รับมือกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับอาชีพของตน เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ยังประสบปัญหาหลายด้านเช่น การลงทุน เครื่องมือเครื่องใช้ การได้รับการสนับสนุนในการประกอบอาชีพ แต่ทั้งนี้ถ้าชาวนามีการจัดการที่ดี โดยเฉพาะการทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาที่พบเจอก็จะบรรเทาลงได้ ทำให้มีแนวทางในการใช้ชีวิต มีเงินเก็บมากขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ” (น.ส.จิตรา นุช เพชรสังवाल สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“เห็นใจชาวนา เพราะปัญหาของเกษตรกรที่เป็นชาวนาเป็นปัญหาที่น่าห่วง และยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ยั่งยืน การทำโครงการนี้ทำให้ได้รู้ปัญหาต่างๆ ของชาวนามากขึ้น และรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่สื่อสำหรับช่วยเหลือชาวนาในพื้นที่อื่นๆ นำไปใช้แก้ไขปัญหานา ” (นายอภิสิทธิ์ เต็มเปี่ยมเจนสุข สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“เห็นใจชาวนาที่มีปัญหาหนี้สินจากการทำนา ที่ยิ่งทำยิ่งจนหรือเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น รู้สึกดีใจที่งานวิจัยที่อ้างอิงในโครงการนี้สามารถทำให้ชาวนาไม่เป็นหนี้และทำนาได้อย่างมีความสุข” (พัชรธิญา นาดอกคำ สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้สึกภาคภูมิใจมาก ๆ จากการที่ทำโครงการนี้ทำให้รู้ว่า ชาวนายอมเหนื่อย อดทน แลกหยาตเหงื่อของตนเอง เพื่อที่จะทำนา ให้ทุกคนมีข้าวได้กิน รู้ถึงปัญหาต่างๆของชาวนา แต่ชาวนายังทำนาต่อไป ชาวนาซึ่งในน้ำใจของชาวนา และยังทำให้เราคิดได้ว่า ข้าวทุกเม็ดมีค่าเสมอ” (นางสาว มาซามิ โนมูล สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

(2) ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกชื่นชมความสำเร็จของการแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท แต่ด้วยความที่ไม่เคยไปจังหวัดชัยนาทจึงไม่สามารถสื่อความรู้สึกหรือกล่าวถึงลักษณะความเป็นชัยนาทได้ มีเพียงทัศนคติที่ดีจากข้อมูลที่ตนได้รับเท่านั้น

“ผมไม่มีความรู้สึกอะไรเกี่ยวกับชัยนาท ถ้ามีก็น้อยนิดเพราะจากการทำงานผมไม่ได้สัมผัสกับบทสัมภาษณ์ชาวนาเพราะในตอนที่ 10 ไม่มีชาวนาที่เป็นคนจริงๆมาพูด ผมเลยไม่ได้มีทัศนคติบวก หรือ ลบ กับชาวนาจังหวัดชัยนาท ผมมีเพียงแต่ความตั้งใจทำงานให้แล้วเสร็จครับ” (นายณัฐนันท์ ใจชน สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้ว่าเป็นแหล่งพื้นที่ทำนา และภูมิใจในจังหวัดนี้ที่มีการช่วยเหลือกันและกัน” (นางสาวอภิญญา คงทน สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“จากที่ไม่มีความรู้เลย ตอนนี้รู้ว่าชัยนาทเป็นอีก หนึ่งจังหวัดที่มีศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ขายให้เกษตรกรไว้ซื้อในราคาที่ถูก” (นายณัฐศร เกียรติพัฒนาศัย สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้จักชัยนาทมากขึ้น แต่รู้จักในเรื่องของทัศนคติมุมมองของชาวนาและการทำนา ในแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตของชาวนาในจังหวัดชัยนาท” (นางสาวสุชาภา สรรพโส สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“รู้สึกว่ารู้จักจังหวัดชัยนาทมากขึ้น รู้ว่าเป็นจังหวัดที่มีการทำนามากที่สุดในประเทศ เป็นอีกจังหวัดที่ มีการพัฒนาเกี่ยวกับการทำนาที่เห็นผลถึงการเปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ดีอย่างเห็นได้ชัด” (นางสาวสุวิมล พุ่มพวง สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

“อยากไปเที่ยวจังหวัดนี้มากขึ้น” (นายจักริน เอี่ยมสำอาง สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558)

3) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการทำงานชิ้นนี้มีเงื่อนไขเวลาเป็นข้อจำกัดสำคัญ ประกอบกับนักศึกษายังมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการทำงานสื่อดิจิทัลเทคนิคโมชันกราฟิกน้อยมาก ในการลงมือปฏิบัติผู้ดำเนินโครงการจึงต้องออกแบบการสอนให้ง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นทางลัดที่สุดแต่ใช้งานได้จริง และย่องานให้นักศึกษาทำเป็นขั้นตอนไปจนจบ อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวไปข้างต้น ยังคงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งงาน การทำงานเป็นทีม ความเข้าใจในงานการใช้โปรแกรม การทำงานผิดโจทย์หรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งการแก้ไขงานแต่ละครั้งนักศึกษาบางคนอาจจะเกิดความท้อบ้าง ซึ่งในมุมมองของผู้ดำเนินโครงการมีความเห็นว่า ความรู้สึกลดน้อยใจเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ เพียงแต่ผู้ดำเนินโครงการต้องดำเนินการสร้างกำลังใจให้นักศึกษา กลับมามีแรงในการทำงานผลิตต่อไปให้ได้ อย่างไรก็ตามมีความเห็นส่วนใหญ่ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มีปัญหาจากอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในขณะนั้นยังขาดประสิทธิภาพ และปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการทำงานคือระยะเวลา และมีนักศึกษาบางส่วนมีข้อเสนอแนะให้ผู้ดำเนินโครงการทำการกำหนดรูปแบบให้แล้วนักศึกษาคงดำเนินการเฉพาะในส่วนของการผลิต ซึ่งในส่วนนี้ผู้ดำเนินโครงการได้ปรับทัศนคติ

นักศึกษาโดยให้เข้าใจกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบสื่อ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่านี่คือผลงานของตัวเองอย่างแท้จริง

“อุปสรรคในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะเป็นขั้นตอนการทำงาน ที่ค่อนข้างต้องละเอียดอ่อนจึงเกิดปัญหาในการทำคือ เหนื่อยท้อ เครียด อาจจะทำให้งานออกมาไม่มีมาก แต่ ดีนะครับที่ อาจารย์ยังผ่อนผันให้บ้าง” (นายปิยะเมศ อนันเทภา)

“ไม่เชี่ยวชาญโปรแกรมในการทำกราฟิกโมชันเท่าที่ควร อยากให้อาจารย์แนะนำวิธีทำให้มากกว่านี้” (สุพัตรา พาราพิชัย)

“ไม่เคยทำ Motion Graphic มาก่อน ยังไม่ถนัดกับการใช้โปรแกรมทั้ง Premier Pro และ After Effect เท่าที่ควร พอทำแล้วก็อาจจะยังทำได้ไม่ดีนัก อยากให้อาจารย์กำหนดแนวทางในการทำกิจกรรมให้ชัดเจนกว่านี้ หรือช่วยแนะนำการทำงาน จะได้ไม่ต้องดำเนินการแก้ภายหลัง เพราะบางครั้งสิ่งที่นักศึกษาคิดอาจไม่ตรงกับอาจารย์ผู้สอน แต่ก็สนุกดีค่ะ ได้ลองทำอะไรใหม่ๆ ทำให้ใช้โปรแกรมต่างๆ เป็น จากที่ไม่เคยสัมผัสเลย” (น.ส.จิตรานุช เพชรสังวาล)

“อยากไปทัศนศึกษาสถานที่จริง เพื่อเห็นสภาพการทำงานจริงๆ ของชาวนา” (นายธนพนธ์ แสงอิศราภิรักษ์)

“กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดีที่ทำให้นักศึกษาได้ลองทำในสิ่งที่ไม่เคยทำเพื่อเพิ่มทักษะของตัวเอง อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้มาให้นักศึกษาทำเรื่อยเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาฝีมือต่อไป” (นางสาวสุวิมล พุ่มพวง)

“ในการใช้โปรแกรม ก็อาจจะใช้ยังไม่เก่งเท่าที่ควร แต่ละตอนจึงใช้เวลานานเกินไป ทำให้เสียเวลากับแต่ละตอนมากเกินไป ขอบคุณอาจารย์นะคะที่สอนโปรแกรมที่ยังไม่เคยใช้ และความรู้ต่างๆ ถึงแม้เวลาจะน้อย แต่ก็ได้รับความรู้มาไม่น้อย ขอบคุณคะ”(นางสาว มาชามิ โนมูล)

“สำคัญสุด อุปสรรคคือความสามัคคี ผมอยากให้เพื่อนๆทุกคนมีความสนใจในการเรียนเวลาที่อาจารย์สอนมากกว่านี้ เพราะถ้าเพื่อนไม่ฟัง เพื่อนก็ทำไม่ได้ การแบ่งเบาภาระก็น้อย มันเป็นงานกลุ่มใหญ่ครับ ไม่ใช่กลุ่มเล็ก เพื่อนให้ความสนใจน้อย คนที่ไม่เอาอะไร ก็ไม่เอาอะไรเลยจริงๆ ซึ่งพูดยาก พูดยากจริงๆครับ และเรื่องระยะเวลาในการทำงานก็ไวไปนิด ซึ่งด้วยความที่เพื่อนบางคนก็ไม่ค่อยทำอยู่แล้ว ทำให้คนที่ทำงานต้องมาเร่งกันจนบางครั้งแทบไม่ได้หลับไม่ได้นอน เพราะงานนี้เราเหมือนมาเรียนรู้กันใหม่ ซึ่งการทำงานจะทำแบบมืออาชีพด้วยความว่องไวก็ไม่ได้ เราต้อง

เรียนรู้กันไปพร้อมกับความผิดพลาดที่แทบจะไม่มีใครเลยหรือน้อยคนที่มาแบ่งเบา ค่อนข้างเครียด แต่ผมสนุกกับการทำงานนี้มากครับ ผมได้เรียนรู้อะไรเยอะ” (นายณัฐนันท์ ใจชน)

“อุปกรณ์ไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร ความรู้ของผู้ทำก็มีไม่มาก จึงต้องหาเพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ตอยู่ตลอดเวลา มีการทำงานอยู่บ่อยครั้ง แต่ยังไม่ค่อยได้ตามหนอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีกต่อไปในอนาคต เพื่อฝึกทักษะของผู้ผลิต และพอจะช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศได้” (นางสาวพรสวรรค์ สนิวร)

สามารถสรุปผลการประเมินผลนักรการสื่อสารรุ่นที่ 2 รุ่นได้ดังตาราง

ตาราง 2-5 ผลการสัมภาษณ์และประเมินผลนักรการสื่อสารรุ่นที่ 2

การวัดผล	สรุปประเด็นความคิดเห็นของนักศึกษา
ความรู้ความเข้าใจในการผลิตและการนำไปใช้	1. มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้นในกระบวนการผลิตสื่อ 2. รู้จักประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนของชาวนาชัยนาท
ภาพลักษณ์ที่มีต่อชาวนาและจังหวัดชัยนาท	1. ชาวนาเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง เสียสละ และควรช่วยเหลือ 2. ชาวนาผลิตข้าวได้อย่างยากลำบาก จึงควรรู้คุณค่าข้าว 3. ชัยนาทเป็นจังหวัดที่ชาวนาช่วยเหลือกันดี 4. ชัยนาทเป็นแหล่งผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สำคัญ 5. ชัยนาทเป็นจังหวัดที่น่าไปท่องเที่ยว
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	1. มีเวลาทำงานน้อยผลงานที่ได้อาจไม่สมบูรณ์ 2. มีรายวิชาอื่นที่ต้องเรียนด้วย ทำให้เบียดเวลาในการผลิตสื่อ 3. ปัญหาในการแบ่งงานภายในกลุ่ม 4. ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในโปรแกรมทำให้ผลิตงานได้ช้าผิดพลาดบ่อย 5. อาจารย์ผู้สอนน่าจะกำหนดมาแล้วว่าจะให้ทำอะไรเพื่อจะได้ไม่ต้องแก้ผลงานในภายหลัง 6. เครื่องมือไม่มีประสิทธิภาพ 7. เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ควรดำเนินการต่อไป

เมื่อนำผลการประเมินของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ผลิตทั้ง 2 รุ่นมาทำการเปรียบเทียบกันแล้ว สามารถสรุปผลได้ดังตาราง

ตาราง 2-6 การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับนักสื่อสารรุ่นที่ 1 กับ นักการสื่อสารรุ่นที่ 2

การวัดผล	นักสื่อสารรุ่นที่ 1 (ชั้นปีที่ 3)	นักสื่อสารรุ่นที่ 2 (ชั้นปีที่ 2)
ความเข้าใจในเนื้อหา	มีความเข้าใจเนื้อหา	มีความเข้าใจเนื้อหา
ทักษะในการใช้เครื่องมือ	มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการผลิตทั้งกระบวนการ	มีทักษะในการใช้เครื่องมือผลิตสื่อด้วยเทคนิค Motion Graphic
การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	มีความตระหนักในการใช้ง่ายสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ผลิตสื่อสารคดีได้	มีความตระหนักในการใช้ง่ายสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ผลิตสื่อด้วยเทคนิค Motion Graphic ได้
ทัศนคติต่อชาวนา	มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงบวก	มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงบวก
ทัศนคติต่อพื้นที่	มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงบวก	มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงบวก

จากตารางจะเห็นได้ว่านักศึกษาซึ่งเป็นนักสื่อสารทั้ง 2 รุ่นนั้น มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหา ที่ผลิต ทั้งสองกลุ่มเกิดความตระหนักในปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนในด้านทักษะการใช้เครื่องมือ ทั้ง 2 รุ่นมีทักษะในการผลิตสื่อตามที่ตนได้ทำการฝึกปฏิบัติ โดยนักสื่อสารรุ่นที่ 1 นั้นจะมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสารคดีทั้งกระบวนการ ส่วนนักสื่อสารรุ่นที่ 2 จะมีทักษะในการออกแบบและพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกในการนำเสนอข้อมูลและสร้างความน่าสนใจให้กับสื่อได้ ด้านทัศนคติที่มีต่อชาวนา นักการสื่อสารทั้ง 2 รุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงบวก เช่นเดียวกับทัศนคติที่มีต่อพื้นที่ นักการสื่อสารรุ่นที่ 1 นั้นมีโอกาสลงพื้นที่จึงทำให้มีประสบการณ์ตรง หลายคนมีความประทับใจและมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ผ่านประสบการณ์ส่วนบุคคลในช่วงที่ลงพื้นที่ ในขณะที่นักสื่อสารรุ่นที่ 2 นั้นมีทัศนคติต่อจังหวัดชัยนาทในเชิงบวกซึ่งเกิดขึ้นจากการรับข้อมูลต่อมาจากนักการสื่อสารรุ่นที่ 1 โดยส่วนใหญ่จะยกให้ชัยนาทเป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีชาวนาที่มีความสามารถ บางคนอยากไปเยี่ยมชมสถานที่จริงหลังจากทำโครงการนี้

อย่างไรก็ดีจากการสังเกตพบว่า นักศึกษาทั้งสองรุ่นมีความภูมิใจและมีการแสดงความเป็นเจ้าของผลงาน จากความพยายามใส่ความเป็นตัวตนของตนเองเข้าไปในงานด้วย เช่น การดัดแปลงภาพกราฟิกตัวละครให้มีลักษณะตามที่ตนชื่นชอบ หรือการใช้ลักษณะบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน เป็นต้น อีกประการหนึ่งเมื่อผู้ดำเนินโครงการนำข้อมูลตอบกลับ (Feedback) หรือข้อเสนอแนะจากพื้นที่มานำเสนอต่อนักศึกษา ข้อเสนอแนะ หรือจุดบกพร่องที่ชวานาต้นแบบเสนอแนะมานั้นจะได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความตระหนักถึงเป้าหมายในการสื่อสาร โดยเฉพาะ การผลิตสื่อเพื่อให้ผู้นำกลุ่มเกษตร ผู้นำชุมชนสามารถนำสื่อที่ผลิตขึ้นนี้ไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้จริง

2.3.2.2 การประเมินผลการคืนข้อมูลผ่านสื่อให้กับชุมชนและการนำไปใช้ประโยชน์

หลังจากทำการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ผลิตไปแล้วนั้น ในขั้นตอนต่อไปจะเป็นการประเมินผลผู้ตัวแทนผู้รับสาร ซึ่งในการประเมินผลครั้งนี้เลือกใช้ตัวแทนชวานาชัยนาทซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล และผู้ประสานงานในพื้นที่จังหวัดชัยนาท เป็นตัวแทนกลุ่มผู้รับสารในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ซึ่งทำการสอบถามใน 2 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

1) ด้านเนื้อหา จากการประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจเนื้อหาโดยรวมในสื่อได้ เทคนิคการนำเสนอด้วย Motion Graphic นี้ไม่เป็นอุปสรรคกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชวานา สามารถเข้าใจและสร้างความสนใจได้เป็นอย่างดี เนื้อหาในสื่อสามารถก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชวานาในพื้นที่จังหวัดได้ ส่วนคำแนะนำในส่วนเนื้อหาของสื่อนั้นจะมีประเด็นคล้ายกันใน 2 ประเด็นคือ ควรมีการเพิ่มบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในสื่อเพิ่ม และควบคุมเสียงของสื่อให้มีระดับเสียงดัง เบา ให้เสมอกัน

“รายละเอียดเนื้อหาใช้ได้ เข้าใจดี ชอบช่วงแรกของรายการ โดยเฉพาะช่วงที่คุณสุรัตน์ให้สัมภาษณ์ค่อนข้างชัดเจนดี แต่ช่วงท้ายๆ เกี่ยวกับโรงสีเนื้อหามันน้อยไปหน่อย ” (จักรินทร์ รักซ้อน สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“ชอบๆ เนื้อหาดีเลยทีเดียว โดยเฉพาะช่วงคุณจักรินทร์ รักซ้อน ที่สามารถปลดหนี้ได้เพียงแค่เปลี่ยนวิธีคิด ส่วนนี้ให้ความรู้ได้มาก แต่เนื้อหาในบางช่วงมันก็ล้นไป

รายละเอียดมันยังไม่ชัดเจนยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดเท่าไร เพราะอย่างบางคนที่ดูเขาก็อยากจะทำตามแบบแผนนั้นๆ ก็อาจจะยังไม่สามารถทำตามได้ ดูแล้วมันทำให้เราอยากจะทราบข้อมูลที่ชัดเจนทำตามได้เลย” (บุญช่วย สุขสวัสดิ์ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“เข้าใจเนื้อหาโดยรวมประมาณ 70 – 80% เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลบางส่วนมีค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในช่วงการสัมภาษณ์ชาวนาแต่ละท่าน แต่ก็ถือว่าดูแล้วเข้าใจ ส่วนสิ่งที่ชอบมากที่สุดคือเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน เพราะที่บ้านก็ได้ทำบัญชีครัวเรือนนี้อยู่ด้วย ไตเติ้ลเริ่มรายการทำได้ดี ดูมีความน่าสนใจและทำให้รายการน่าติดตาม”

“ส่วนของเนื้อหาได้ความรู้ดีแต่อยากจะให้เนื้อหาเยอะกว่านี้ เพราะบางช่วงบางตอนน่าสนใจแต่เนื้อหาข้อมูลสัมภาษณ์ค่อนข้างน้อย ส่วนการนำเสนอสื่อแบบใช้ Animation ดำเนินเรื่องเป็นไอดีที่ดีมาก เพราะดูไม่น่าเบื่อและทุกคนทุกระดับสามารถชมและเข้าใจได้ง่าย” (จวนสวัสดิ์ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“การลำดับเรื่องดี ลำดับความสำคัญได้เหมาะสม และชอบในเรื่องของการทำบัญชีครัวเรือนและการปลูกผักสวนครัวไปด้วย” (นายวิฑูร ทองมี สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

2) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มในการนำสื่อนี้ไปใช้ประโยชน์ใน 3 ระดับได้แก่ ในระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม และในระดับท้องถิ่น

(1) การเผยแพร่ในระดับครัวเรือน เป็นการสร้างนิสัยให้กับญาติพี่น้องในครอบครัวรู้จักการประหยัดออม โดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการปลูกฝัง

“ถ้าจะให้นำสื่อไปเผยแพร่น่าจะทำให้ญาติ พี่น้องชมเป็นอันดับแรก เพราะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ภายในครอบครัวได้ไม่มากนัก” (หมื่น อุดมอำ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

(2) การเผยแพร่ในระดับกลุ่ม เลือกใช้โอกาสในช่วงการประชุมกลุ่ม มีเป้าหมายในการเผยแพร่เนื้อหาเพื่อกระตุ้นเตือนให้สมาชิกกลุ่มกลับมาให้ความสนใจกับการจดบัญชีครัวเรือนอีกครั้ง

“เรื่องของการทำบัญชีครัวเรือนคงจะนำสื่อไปให้กลุ่มสมาชิกกองทุนข้าวสารที่ดูแลอยู่ได้ชมกัน หรือไม่ก็ให้ทางโรงเรียนเปิดให้นักเรียนดู กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำน้ำปลา กลุ่มเห็ด

นางฟ้า กลุ่มเลี้ยงโค เท่าที่นี้ก็ออกกะเพราะในตำบลมีหลายกลุ่มมาก ” (สุพรรณธน์ จันทร์ศรี สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“สามารถให้เหล่าสมาชิกดูสื่อได้ก็เป็นช่วงประชุมประจำเดือน หรือไม่ก็พวกประชุมประชาคมตำบล ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีคนมารวมกลุ่มมากกว่ากลุ่มทอผ้าที่พี่ทำอยู่...

...อย่างที อ.หนองมะโมง ชาวบ้านส่วนใหญ่เขาก็ทำบัญชีครัวเรือนกันทั้งนั้นนะเพราะได้ความร่วมมือจาก สกว.แบบจริงจัง แต่มันก็มีอีกบางส่วนที่เขายังไม่เปิดใจหรือยังไม่จริงจังที่จะทำ ถ้านำสื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เขาชมก็คงจะช่วยกระตุ้นชาวบ้านให้เห็นความสำคัญของการจดบัญชีครัวเรือนอีกครั้ง” (ประทีปทิพย์ ปุยสำลี สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“...ก็จะมีกลุ่มที่น้ำอยู่นี้แหละที่สามารถนำไปเผยแพร่ได้ ในแต่ละเดือนจะมีกลุ่มจากจังหวัดต่างๆมาชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนห้วยงูอยู่หลายเครือข่าย ซึ่งสามารถใช้โอกาสนี้เปิดสื่อให้พวกเขาได้รับชมกันได้” (จวน สวัสดิ์ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

(3) การเผยแพร่ในระดับท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างมีแนวคิดในการเผยแพร่เนื้อหาให้กับชุมชนผ่านช่องทางและกระบวนการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น

- การนำไปเปิดเป็นเสียงตามสายตอนเช้าให้กลุ่มเกษตรกรที่เป็นลูกบ้านฟัง

“คิดว่าจะนำสื่อตัวนี้ไปเปิดในหอกระจายข่าวตอนช่วงเช้า ” (สมหมาย เบ็งทอง สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

- การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา และหน่วยงานราชการต่างๆ โดยรับหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเสริม (Opinion) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ในเชิงลึก

“นำไปเผยแพร่ที่โรงเรียน เนื่องจากการดำเนินเรื่องของตัวสื่อใช้ตัวการ์ตูนเป็นหลัก ดูไม่น่าเบื่อ จะได้สอนเด็กในเรื่องของการทำบัญชีรายรับรายจ่ายไปในตัว ” (จักรินทร์ รักซ้อน สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

“จะนำสื่อนี้ไปให้ทางโรงเรียน 3 แห่ง คือ โรงเรียนชุมชนคลองจันทร์ โรงเรียนบ้านหมื่นเทพ โรงเรียนวัดโคกหมู สถานือนามัย ห้วยงู เทศบาลและกลุ่มชุมชน เปิดให้ชาวบ้านชม

และจะอธิบายรายละเอียดของเรื่องนั้นเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น” (จวน สวัสดิ์ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

- การเสนอแนะให้มีการต่อยอดความรู้โดยให้ประสานงานกับหน่วยงานระดับจังหวัด เช่น เกษตรจังหวัดในการเผยแพร่ความรู้ให้กับชาวนาในพื้นที่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

“ถ้าเป็นไปได้อยากจะให้ร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรจังหวัดลงมาช่วยเหลือแบบจริงจัง มีการมาอธิบายพร้อมกับเปิดสื่อและเข้าไปคุยถึงปัญหาของชาวนาตัวต่อตัว จะมีแนวโน้มที่ทำให้ชาวนาเปลี่ยนความคิดได้มากกว่า” (บุญช่วย สุขสวัสดิ์ สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558)

จากการประเมินผลผู้รับสารพบว่า ผู้รับสารที่เป็นเกษตรกรสามารถเข้าใจในเนื้อหาที่นำเสนอผ่านเทคนิคภาพเคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี แม้ว่าแต่เดิมรูปแบบการสื่อสารนี้จะถูกกำหนดไว้เพื่อใช้สื่อสารกับผู้ชมที่เป็นวัยรุ่น แต่เมื่อมีการปรับปรุงเนื้อหาให้กระชับ เข้าใจง่าย และให้เนื้อหาเป็นลำดับ กระบวนการเล่าเรื่องในลักษณะนี้ก็สามารถสื่อสารให้ผู้รับสารที่เป็นผู้ใหญ่ และผู้สูงวัย สามารถเข้าใจเนื้อหาได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารที่เป็นผู้ใหญ่และมีอาชีพเกษตรกรสามารถเข้าใจในรหัส (Code) ในการสื่อสารจากการใช้เทคนิคพิเศษโมชันกราฟิก โดยรับรู้ถึงความบันเทิงจากภาพและเสียง เข้าใจในลักษณะการเคลื่อนไหวของภาพ ไม่แตกต่างจากการรับรู้ของเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับสื่อประเภทนี้ด้วย จากเนื้อหาข้างต้นสามารถสรุปปัจจัยที่ทำให้สื่อสารคดีที่เล่าเรื่องด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกเรื่องนี้สามารถสื่อสารกับผู้รับสารซึ่งมีอาชีพเกษตรกรได้อย่างประสบผลสำเร็จ

บทที่ 3

สรุปผลและการถอดบทเรียน

จากการดำเนินโครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ต ชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งได้ดำเนินงานตามกระบวนการที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดแล้วนั้น ทำให้เกิดผลเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. ในรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีสั้นความยาวไม่เกิน 5 นาที จำนวน 10 ตอน ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และผลิตเป็นสื่อออฟไลน์ในรูปแบบแผ่นดีวีดีสำหรับใช้งานในพื้นที่ที่ไม่มีบริการระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง จากการดำเนินงานดังกล่าวสามารถสรุปผลการสร้างสื่อที่สะท้อนความต้องการของชุมชน และอยู่บนฐานขององค์ความรู้จากงานวิจัยได้ ดังนี้

3.1 สรุปผลการดำเนินงาน

สามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามหัวข้อวัตถุประสงค์ในการทำงาน 2 ข้อใหญ่ๆ ได้ดังนี้

3.1.1 กระบวนการผลิตสื่อ

โครงการชิ้นนี้มีผู้ผลิต (S) คือ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ผลิตสื่อโดยการใช้เนื้อหาจากงานวิจัยเชิงพื้นที่ของ สกว. (M) ในรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีสั้น ความยาวไม่เกิน 5 นาที ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 10 ตอน (C) และมีผู้รับข้อมูลเป็นบุคคลทั่วไป (R) โดยในการดำเนินโครงการนี้มีนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 2 รุ่น นักศึกษารุ่นที่ 1 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโครงการในรูปแบบการเรียนการสอนนอกตารางเรียน (ภาคสมัครใจ) จุดเด่นของการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนคือ ได้นักศึกษาที่มีความตั้งใจ และมีเจตนาที่ต้องการจะฝึกปฏิบัติอย่างแท้จริง แต่จุดอ่อนของการจัดกิจกรรมนอกตารางนี้ คือ มีโอกาสที่จะโดนกิจกรรมการเรียนการสอนในตารางแทรกได้ง่าย ดังนั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมนอกตารางเรียน จึงต้องมีการวางแผนที่ดี มีกระบวนการติดตามนักศึกษา การควบคุมตนเอง และการสร้างความรู้สึกรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของสื่อ ให้ นักศึกษามีความภูมิใจ และอยากที่จะทำผลงานนี้ให้ออกมาเป็นชิ้นงานให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดนักศึกษารุ่นที่ 1 ได้ดำเนินการในขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre-production) ด้วยการศึกษาข้อมูล

วางโครงเรื่อง เขียนโครงร่างสารคดี และลงพื้นที่เพื่อทำการผลิต (Production) โดยการถ่ายทำองค์ประกอบต่างๆ ตามที่ต้องการไว้ทั้งหมด แต่ในช่วงหลังการผลิต (Post-Production) เนื่องจากนักศึกษารุ่นที่ 1 มีข้อจำกัดทางด้านกำลังคนและเวลา จึงต้องการให้มีผู้ช่วยในการทำเทคนิคพิเศษ

ดังนั้นผู้ดำเนินโครงการจึงตัดสินใจนำกิจกรรมช่วงหลังการผลิตนี้ไปผนวกเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลายเป็นผู้ผลิตสื่อโครงการรุ่นที่ 2 อย่างไรก็ตามนักศึกษารุ่นที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ผลิตรุ่นที่ 1 จะเป็นผู้กำหนดความต้องการสื่อให้โดยการเรียบเรียงบท และจัดเตรียมวัตถุดิบที่จำเป็นทั้งหมดไว้ให้ จากนั้นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ผลิตรุ่นที่ 2 ดำเนินการทำเทคนิคพิเศษ ตัดต่อ ดัดแปลงข้อมูลให้กลายเป็นภาพกราฟิกเคลื่อนไหว ประเมินผลงานและปรับปรุงจนกระทั่งได้เป็นผลงานสื่อที่เผยแพร่ได้ทั้ง ออนไลน์ และออฟไลน์ในรูปแบบของแผ่นวีดี

หลังจากการดำเนินการเสร็จสิ้นมีการทำการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ผลิตทั้ง 2 รุ่น พบว่าไม่มีความแตกต่างกันในประเด็นของความรู้ความเข้าใจทั้งในเนื้อหาที่มาจากงานวิจัย และทักษะการฝึกปฏิบัติในสื่อที่ตนได้รับมอบหมาย ทั้ง 2 กลุ่มเข้าใจในงานและนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพข่าวและพื้นที่ แต่ด้านความสัมพันธ์กับพื้นที่นั้นนักศึกษารุ่นที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ผลิตรุ่นที่ 1 จะมากกว่า เนื่องจากได้ลงพื้นที่ไปสัมผัสกับของจริงและได้มีโอกาสสนทนาคำถามทำความเข้าใจกับข่าวในพื้นที่โดยตรง ในขณะที่นักศึกษารุ่นที่ 2 นั้นจะรู้จักข่าวผ่านตัวกลาง แต่อย่างไรก็ดีทั้ง 2 รุ่นมีความตระหนักถึงการผลิตสื่อเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้จริงทั้งคู่ มีการแสดงความเป็นเจ้าของในสื่อโดยไม่มี ความแตกต่างกัน

5.2.2 การคืนความรู้งานวิจัยสู่ชุมชน และเผยแพร่แก่สาธารณะ

ก่อนที่โครงการชิ้นนี้จะเริ่มขึ้น ผู้ดำเนินโครงการมีเจตนาในการเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยของสกว. ผ่านช่องทางสื่อใหม่คือ โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้การเผยแพร่ครอบคลุมผู้รับสารในทุกกลุ่ม แต่หลังจากได้ลงพื้นที่จังหวัดชัยนาท ผู้ดำเนินโครงการและคณะนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ผลิตสื่อได้รับข้อมูลว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชัยนาทเองก็มีความต้องการผลงานสื่อที่นักศึกษาดำเนินการผลิตนี้ไว้ใช้ประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ในช่วงการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย แต่ขณะเดียวกันในพื้นที่ไม่มีการให้บริการของอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

จากข้อมูลนี้ทำให้ผู้ผลิตต้องกลับมาพิจารณาช่องทางสื่อสาร และกลุ่มเป้าหมายใหม่ โดยการขยายกลุ่มผู้รับสารที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นแล้ว ยังต้องคำนึงถึงกลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดยเฉพาะเจ้าของข้อมูลซึ่งเป็นเกษตรกร ชาวนา ชาวสวนซึ่งเป็นกลุ่มคนในยุคของสื่อวิทัศน์ด้วย ดังนั้นสิ่งที่ตามมาในการผลิตสื่อคือต้องคำนึงถึงคุณภาพสื่อที่จะที่ผลิตซึ่งต้องสามารถแปลงไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และผลิตเป็นแผ่นดีวีดีที่มีความคมชัดสำหรับเล่นกับเครื่องเล่นดีวีดี ซึ่งเป็นเครื่องเล่นวิทัศน์พื้นฐานของเกษตรกรชัยนาทได้ด้วย

หลังจากทำการผลิตสื่อและเผยแพร่ทั้งในช่องทางสื่อออนไลน์ และผลิตเป็นสื่อดีวีดีสำหรับชาวนาดันแบบในพื้นที่ชัยนาทแล้วนั้น ได้รับการตอบรับที่ดีจากกลุ่มชาวนาดัน นอกจากจะเข้าใจเนื้อหาแล้ว ยังมีความต้องการในการนำสื่อไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อใน 4 ช่องทาง ได้แก่

- 1) การใช้ประโยชน์ในครัวเรือน เป็นการปลูกฝังให้เด็กๆ รู้จักการประหยัดอดออม โดยการเปิดสื่อให้กับลูกหลานในบ้าน และละแวกใกล้เคียงรับชม
- 2) การใช้ประโยชน์ในกลุ่ม เป็นการนำสื่อไปใช้เผยแพร่ให้สมาชิกภายในกลุ่มได้รับชมในช่วงของการมีประชุมกลุ่มตามวาระต่างๆ เช่น ประชุมประจำเดือน ประจำปี เป็นต้น
- 3) การใช้ประโยชน์ระหว่างกลุ่ม เป็นการเตรียมการเพื่อนำสื่อไปใช้ในการเผยแพร่ให้กับกลุ่มเกษตรกรจากพื้นที่อื่นที่เข้ามาดูงานได้รับชม
- 4) การใช้ประโยชน์ในระดับท้องถิ่น เป็นการนำสื่อไปต่อยอดเพื่อเผยแพร่ในองค์กรอื่นๆ ในชุมชน เช่น สถานศึกษา สถานพยาบาลในท้องถิ่น เป็นต้น

3.2 การถอดบทเรียนในการดำเนินงานการสร้างสื่อที่สะท้อนความต้องการของชุมชน และอยู่บนฐานความรู้ของงานวิจัย

จากการดำเนินงานสามารถถอดบทเรียนในการผลิตสื่อได้เป็นประเด็นสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

3.2.1 การผลิตสื่อเพื่อสะท้อนความต้องการของชุมชน

จากการทำงานในโครงการนี้ในช่วงเริ่มต้นของโครงการเป็นการให้น้ำหนักกับผู้ผลิตซึ่งเป็นนักศึกษาอย่างมาก ทั้งรูปแบบสื่อมีแค่เพียงสื่อที่นักศึกษาให้ความสนใจ การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตก็เป็นช่องทางที่ผู้ผลิตคุ้นเคย สนใจการเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยสู่สาธารณะมากกว่าการคืนความรู้ให้ชุมชน เนื่องจากผู้ผลิตเป็นนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ รวมถึงการ

ตั้งกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับผู้ผลิต นั่นคือเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และจัดพื้นที่ชุมชนซึ่งหมายถึงพื้นที่จังหวัดชัยนาทไว้ในกลุ่มเดียวกับพื้นที่คนเมืองที่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้ แต่เมื่อโครงการเริ่มดำเนินการไปแล้วกลับพบว่า ชุมชนเจ้าของข้อมูลก็มีความต้องการในการใช้ข้อมูลในรูปแบบของสื่อเช่นเดียวกัน และน่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายตัวจริงมากกว่าผู้ชมทั่วไป เนื่องจากสื่อที่ผลิตขึ้นนี้สามารถใช้ในการลดขั้นตอนการอธิบาย ลดแรงงาน ลดเวลาในการสื่อสาร ทั้งยังนำไปใช้ออกแบบกิจกรรมกลุ่มได้หลากหลายวิธี ดังนั้นจึงต้องมีการปรับกลุ่มเป้าหมายในโครงการนี้ใหม่ ในช่วงที่มีการดำเนินการจากการพุ่งเป้าไปที่วัยรุ่นกลายมาเป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งผลกระทบจากการปรับปรุงกลุ่มเป้าหมายนี้ มีผลให้สื่อสารคดีสั้นที่ผลิตขึ้นนี้มีเนื้อหากลางๆ เพื่อให้คนทุกกลุ่มสามารถใช้ประโยชน์ได้ แต่ขณะเดียวกันสื่อประเภทนี้อาจจะก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้อย่างชัดเจน ซึ่งการใช้ประโยชน์ของสื่อในโครงการนี้ของคนแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเนื้อหาโดยรวมของสื่อในโครงการนี้เป็นการนำเสนอในภาพกว้าง ผ่านประเด็นหัวข้อต่างๆ ซึ่งหากผู้รับสารรับชมแล้วสนใจก็สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่น่าเสนอต่อไป เช่นเดียวกัน ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สื่อที่ผลิตขึ้นนี้จะเป็นการนำเสนอเนื้อหาภาพรวมแต่เทคนิคเชิงลึกต่างๆ จำเป็นต้องมีชานาต้นแบบซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลทำหน้าที่ให้เนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ดังนั้น ในกระบวนการผลิตสื่อเพื่อสะท้อนความต้องการของชุมชนนั้น อาจจะต้องพิจารณาจากสื่อที่จะผลิตขึ้นนี้ใครจะเอาไปใช้ประโยชน์ (ใครเป็นเจ้าของ) ใช้เนื้อหาอะไร ใช้ที่ไหน ใช้อย่างไร ใช้กับใคร ตามลำดับ ในการวางแผนการผลิตสื่อ จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบการสื่อสารให้ชัดเจนก่อน ซึ่งองค์ประกอบแรกที่ต้องให้ความสำคัญคือ เพื่อให้สื่อและเนื้อหาที่ผลิตขึ้นนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างตรงวัตถุประสงค์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ไม่ได้มีผลกระทบอะไรกับการให้ความสำคัญกับผู้ผลิต โดยเฉพาะนักศึกษาที่ทำการฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อแต่อย่างใด เนื่องจากรูปแบบ เทคนิคและวิธีการในการนำเสนอยังเป็นสิทธิ์ของผู้ผลิตอยู่เช่นเดิม ดังนั้นผู้รับสารสามารถกำหนดความต้องการและเลือกเทคนิคในการนำเสนอได้อย่างอิสระ แต่สิ่งที่ผู้ผลิตจำเป็นต้องปรับตัวคือ การนำเสนอเนื้อหาที่ชุมชนต้องการอาจจะ เป็นเนื้อหาที่ผู้ผลิตไม่มีความเชี่ยวชาญหรือมีความรู้่น้อย ผู้ผลิตจำเป็นต้องคลุกคลีกับข้อมูล เรียนรู้จากทางทฤษฎีหรือทดลองปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจกระบวนการ และสามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง ซึ่งขั้นตอนการคลุกคลีกับผู้ให้ข้อมูล หรือกระบวนการที่ต้องการนำเสนอ นี้ จะทำให้ผู้ผลิตเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ (Sense belonging) ไปพร้อมๆ กันด้วย แต่อย่างไรก็ดีกระบวนการดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่

ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้นในการปฏิบัติงานจริงต้องมีการวางแผนรองรับ ทั้งในแง่ของการเดินทาง การพักอาศัยในพื้นที่เป้าหมาย เป็นต้น

3.2.2 การผลิตสื่อเพื่อสร้างนักสื่อสารชุมชน

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าการผลิตสื่อในโครงการนี้มีเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์เนื้อหาการจัดการความยากจนด้วยบัญชีครัวเรือนในภาพกว้าง ซึ่งผู้รับสารที่เป็นชาวนาelayคนมีคำแนะนำว่าน่าจะมีบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลยาวกว่านี้ เจาะลึกกว่านี้ รวมถึงการนำสื่อนี้ไปใช้ในพื้นที่นั้นจะใช้ในลักษณะการเปิดให้ผู้ชมรับทราบภาพรวม จากนั้นชาวนาดันแบบจะทำการบรรยายสรุป และนำเสนอในประเด็นเชิงลึกที่มีผู้สนใจต่อไป

กระบวนการดังกล่าวนี้ในด้านหนึ่งอาจจะมองว่าเป็นปัญหาในการสื่อสารที่มีเนื้อหาไม่ครอบคลุมเชิงลึก แต่อีกด้านหนึ่งกลับเป็นโอกาสในการพัฒนาชาวนาดันแบบในชุมชนให้กลายเป็นนักสื่อสารชุมชนได้เช่นเดียวกัน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าชาวนาดันแบบในจังหวัดชัยนาทนั้นไม่เพียงเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือผู้รับสารเท่านั้น แต่ชาวนาดันแบบหลายๆ คนยังทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลอีกด้วย ซึ่งพื้นที่ในการสื่อสารนั้นมีแตกต่างหลากหลายกันไป เช่น การนำเสนอข้อมูลในกลุ่มเกษตรกรของตน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม การสื่อสารข้อมูลในชุมชน การสื่อสารข้อมูลข้ามชุมชน รวมไปถึงการสื่อสารข้อมูลในเวทีระดับจังหวัด ซึ่งชาวนาดันแบบเหล่านี้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แต่ไม่มีสื่อในการนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นกระบวนการผลิตสื่อเพื่อสร้างนักสื่อสารชุมชนนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยเปิดโอกาสในการพัฒนาชาวนาดันแบบให้กลายเป็นนักสื่อสารชุมชน สถาปนาให้กลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้ข้อมูล และเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชน หรือในพื้นที่ใกล้เคียงเลียนแบบได้ง่าย ซึ่งจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่นวัตกรรมการทำงานไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วย ช่องทางในการทำสื่อเพื่อสร้างนักสื่อสารชุมชน หรือการผลิตสื่อเพื่อสถาปนาเกษตรกรหรือชุมชน ยังเป็นโอกาสที่เปิดกว้างสำหรับนักสร้างสรรค์สื่อด้วย

3.2.3 รูปแบบสื่อสมัยใหม่ไม่ใช่อุปสรรคของคนพื้นที่

จากการประเมินผลข้อมูลในโครงการนี้พบประเด็นที่น่าสนใจคือ การรับรู้และตีความหมายของสื่อซึ่งใช้เทคนิคสมัยใหม่ และนิยมใช้กับสื่อออนไลน์ ซึ่ง กลุ่มเกษตรกร แต่อย่างไรก็ดี การนำเทคนิคสมัยใหม่อย่างข้อมูลกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) ในการนำเสนอเนื้อหาสารคดีชุดนี้ ไม่ได้มีปัญหากับผู้ชมซึ่งเป็นชาวนา ชาวไร่ แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินสื่อส่วนใหญ่เป็นผลตอบ

รับในเชิงบวก เจ้าของข้อมูลมีความรู้สึกชื่นชมในผลงานและความพยายามของนักศึกษา มีความเข้าใจในเนื้อหาดี และเข้าใจในรหัส (Code) ที่นักศึกษาซึ่งเป็นผู้ส่งสารต่างวัยใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัจจัยที่น่าจะเกี่ยวข้องที่ทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ภายใต้สื่อที่อาจจะไม่ใช่สื่อสำหรับชาวนาซึ่งเป็นกลุ่มคนวัยทำงานไปจนถึงผู้สูงวัย น่าจะมาจากประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) เนื้อหาเข้าใจง่าย เนื้อหาที่ผลิตเป็นสื่อนี้ถูกย่อเป็นประเด็นสรุปเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้เนื้อหาในสื่อยังเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารโดยตรง ทำให้ผู้รับสารสามารถนำประสบการณ์ส่วนตัวมาช่วยในการตีความหมายได้

2) การเล่าเรื่องตามลำดับ ในการเล่าเรื่องเนื้อหาทั้ง 10 ตอนนี้มีการปรับลำดับเรื่องให้เรียงตามเกณฑ์เนื้อหาที่มาก่อนมาหลัง และเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายากเพื่อป้องกันความสับสนของผู้รับสาร

3) เนื้อหาเกี่ยวข้องกับพื้นที่ เมื่อเนื้อหามีความเกี่ยวข้องกับคนในพื้นที่ หรือสถานที่ใกล้บ้าน ย่อมจะทำให้สื่อชิ้นนี้มีความน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากผู้รับสารมีความผูกพันกับพื้นที่เป็นทุนอยู่แล้ว การนำเสนอเนื้อหาของพื้นที่โดยเฉพาะชุมชนของตนเองโดยเฉพาะเนื้อหาในสื่อที่ผลิตขึ้นนี้มีลักษณะเป็นเชิงบวก ย่อมสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าพื้นที่ให้กับผู้รับสารที่อยู่ในพื้นที่นั้นเพิ่มมากขึ้นด้วย

4) ตัวเอกคือคนใน การเปลี่ยนบทบาทของผู้รับสารมาเป็นผู้ส่งสารในสื่อ สามารถสร้างความน่าสนใจให้กับผู้รับสารในชุมชนได้ ผู้รับสารหลายคนรับชมเนื้อหาบทสัมภาษณ์ของเพื่อนเกษตรกรในสื่อเล่าเรื่องอย่างตั้งใจ หลายคนแนะนำให้เพิ่มเนื้อหาบทสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าผู้รับสารในพื้นที่เกิดความตระหนักถึงองค์ความรู้ของคนในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกร ชุมชน และสังคมเป็นลำดับต่อไป

3.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินการสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

3.3.1 กระบวนการวางแผนการทำงาน

การวางแผนในโครงการนี้มีการดำเนินการล้าไปกับแผนหลักตามข้อเสนอโครงการ ซึ่งปัญหาในการวางแผนนี้คือ มีความยืดหยุ่นน้อยมาก ไม่สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งในช่วงที่โครงการเริ่มดำเนินการนั้น มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดที่มีผลในการจัดการกิจกรรมใน

โครงการนี้คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการสอนในรายวิชาที่ผู้ดำเนินโครงการรับผิดชอบ ปัจจุบันนี้ผลให้ผู้ดำเนินโครงการไม่สามารถผนวกกิจกรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนตามปกติที่วางแผนไว้ได้ จึงต้องทำการแก้ปัญหาโดยการนำกิจกรรมมาจัดเป็นโครงการพิเศษนอกเวลาแทน และวางแผนการจัดกิจกรรมใหม่ทั้งหมด โดยให้ใกล้เคียงกับแผนการทำงานเดิมให้มากที่สุด ซึ่งการจัดกิจกรรมนอกเวลานี้มีจุดอ่อนตรงที่ไม่มีการคิดคะแนนและเกรดทำให้การควบคุมงานให้เป็นไปตามเวลานั้นทำได้ยาก เนื่องจากนักศึกษา มักจะโดนแทรกแซงจากงานรายวิชาอื่นๆ ที่มีการคิดคะแนนและเกรด

3.3.1 ปัจจัยเชิงพื้นที่

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการที่ผู้ผลิตกับวัตถุดิบในการผลิตสื่อนั้นอยู่ต่างพื้นที่กัน การจะเข้าพื้นที่แต่ละครั้งจำเป็นต้องดูความพร้อมของทุกองค์ประกอบทั้งความพร้อมของนักศึกษา ชาวนา และผู้ประสานงานในพื้นที่ รวมถึงผู้ดำเนินโครงการด้วย ซึ่งการเตรียมตัวเข้าพื้นที่แต่ละครั้งต้องใช้เวลาในการประสานงานพอสมควร หากมีการเปลี่ยนแปลงกะทันหันย่อมเป็นผลให้กระบวนการนัดหมายต้องเริ่มกระบวนการกันใหม่ทั้งหมด รวมทั้งยังมีปัญหาหน้างานเช่นความไม่สะดวกหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้าของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กองถ่ายต้องมีแผนสำรองและแก้ปัญหากันอยู่เสมอในช่วงการลงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ดี กระบวนการนัดหมายกับชาวนาต้นแบบเพื่อเข้าพื้นที่ไปผลิตสื่อนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ประสานงานในพื้นที่ในการติดต่อประสานงานกับชาวนาต้นแบบเป็นอย่างดีตั้งแต่เริ่มจนจบโครงการ รวมถึงเป็นผู้แนะนำเส้นทางในการเดินทางภายในจังหวัดชัยนาทให้กับผู้ดำเนินโครงการและทีมนักศึกษาด้วย

3.4 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินโครงการผลิตสื่อสารคดีฯ ในครั้งนี้ เกิดปัญหาด้านการจัดการ เนื่องจากการวางแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่น แต่อย่างไรก็ดีด้วยการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ก็สามารถทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ในอนาคต จึงขอเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

3.4.1 การจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมโครงการผลิตสื่อนั้นสามารถดำเนินการได้ทั้งในลักษณะการเรียนการสอนตามตารางเรียนปกติ และการจัดกิจกรรมพิเศษนอกเวลา ซึ่งผู้ดำเนินโครงการมีข้อเสนอแนะว่า หากทำโครงการในช่วงเวลาเปิดเทอมของนักศึกษาควรดำเนินการควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนใน

รายวิชาปกติ เนื่องจากปฏิทินการศึกษาจะเป็นตัวกำหนดให้เกิดกิจกรรมและวัดผลการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ส่วนการจัดโครงการในรูปกิจกรรมพิเศษ ผู้ดำเนินโครงการมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดในช่วงที่นักศึกษาว่างจากการเรียนการสอนเช่น ช่วงปิดเทอม และควรดำเนินการเป็นโครงการระยะสั้นอาจจะใช้รูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการผลิตสื่อในลักษณะการพักค้างเพื่อให้มีเวลาในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

3.4.2 การเลือกสื่อ

สื่อที่ผลิตควรมีความสอดคล้องกับรายวิชาที่สอน หมายถึง รูปแบบของสื่อที่ต้องการผลิตนั้นควรจะสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาที่เลือกสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักศึกษา ประเภทของสื่อมีความสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทดลองทำงานจริง ในขณะเดียวกันผู้ดำเนินโครงการก็จะได้รับความร่วมมือจากผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนมีความง่ายในการปรับประยุกต์แผนการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนรวมถึงการติดตามผลและการประเมินผลตรวจให้คะแนน

3.4.3 ความถนัดของนักศึกษา

นอกจากวิชาที่สอน ในขั้นตอนการกำหนดชนิดของสื่อจะต้องประเมินความสามารถของนักศึกษาและความถนัดของนักศึกษาด้วย เนื่องจากการผลิตสื่อในโครงการนี้มีเป้าหมายในการคืนความรู้ให้กับชุมชนและผลิตสื่อให้กับชุมชน ดังนั้นโครงการผลิตสื่อฯ นี้จึงไม่ใช่งานฝึกปฏิบัติของนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการผลงานสื่อสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงด้วย ดังนั้น ผู้ดำเนินโครงการจึงต้องพิจารณาว่านักศึกษาในสาขาวิชาที่สอนนั้นมีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อด้านใด

3.4.3 ประสิทธิภาพของผู้เสนอโครงการ

ผู้เสนอโครงการควรมีประสิทธิภาพในการสอนในรายวิชานั้น รวมถึงมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชานั้นมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อมีความมั่นใจว่าผู้เสนอโครงการมีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร สามารถบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ มีแผนจัดการความเสี่ยงจากปัจจัยต่างๆ ที่อาจแทรกเข้ามาในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการและสถานที่ในการทำการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์

3.4.4 การเลือกเนื้อหา

นักศึกษานั้นมีทัศนคติที่ดีกับเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิง เช่น การท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของนักศึกษา การเลือกใช้เนื้อหา

กลุ่มนี้จะได้รับความร่วมมือ แต่ขณะเดียวกันการใช้เนื้อหาที่มีภาพตายตัวเกี่ยวกับความยากลำบาก เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรมนั้น ผู้ดำเนินโครงการจำเป็นต้องมีการวางแผนในการสร้างความรู้ถึงการเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในข้อมูลนั้นให้กับนักศึกษา ใช้กลวิธีทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นถ้าไม่ทำการผลิตสื่อนี้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นและรู้สึกคุ้นเคยกับเนื้อหา

3.4.5 พื้นที่เป้าหมาย

การจัดการที่ง่ายที่สุดคือการเลือกพื้นที่ที่นักศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ดีหากพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ใช่พื้นที่ที่นักศึกษาให้ความสนใจ ผู้ดำเนินโครงการจำเป็นต้องหากระบวนการสร้างความรู้ให้กับนักศึกษาเกิดความรู้ถึงการเป็นเจ้าของพื้นที่ หรือมีความรู้สึกเสมือนว่าเป็นคนในพื้นที่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกับผู้คนในพื้นที่ได้ง่าย ซึ่งเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งนั้นจะยังสานสัมพันธ์กันต่อไปแม้ว่าโครงการจะเสร็จสิ้นไปแล้ว ซึ่งจะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่มีความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ทั้งนี้หากโครงการได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคยผู้ดำเนินโครงการควรเข้าพื้นที่ก่อนเพื่อสำรวจสาธารณูปโภค จุดพัก จุดรับประทานอาหาร เพื่อให้สามารถวางแผนการจัดการทั้งระบบในช่วงการพานักศึกษาเข้าพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และลดโอกาสในการเกิดทัศนคติที่ไม่ดีของนักศึกษาที่มีต่อพื้นที่ด้วย

บรรณานุกรม

ตปากร พุทธเกส. (2557). **จับความรู้งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บัญญัติศรีเรือน แก้วจน สร้างคนชนชาติเข้มแข็ง (พิมพ์ครั้งที่ 1). (2533). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ชวนวัน, วิชาญ ชูรัตน์. (2555). **โครงการพัฒนาสื่อและโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อจดบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการจัดการพื้นที่เพื่อการแก้ปัญหาคความยากจน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธีรภาพ โลหิตกุล. (2544). **กว่าจะเป็นสารคดี** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : แพรวสำนักพิมพ์.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2548). **การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วันชัย เลิศฤทธิ และคณะ. (2553). **โครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ระยะที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก ก

บทสารคดีชุด จดกันจน (บัญชีครัวเรือน)

ตอนที่ 1 ชาวนาเข้มแข็ง ประเทศเข้มแข็ง

ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย คนไทยกับข้าวจึงเป็นของคู่กัน ในอดีตเราเคยมีคนไทยที่ทำอาชีพเป็นชาวนาจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด และด้วยคนไทยกินข้าว ชาวนาจึงกลายเป็นกระดูกสันหลังที่คอยค้ำจุนประเทศชาติให้แข็งแรงไปโดยปริยาย

แต่ที่ผ่านมาระยะเวลาหนึ่ง ชาวนามักประสบปัญหาเดิมๆ ถ้าไม่ใช่ราคาข้าวตก ก็มีปัญหาราคาต้นทุนสินค้าเกษตรสูง ปัญหาสภาพแวดล้อม โรคแมลง น้ำท่วม น้ำแล้ง ผลผลิตเสียหาย กลายเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ ส่งผลให้ชาวนาที่เคยรวมตัวกันลงแขกเกี่ยวข้าวอยู่ในแปลงนา ต้องย้ายมารวมตัวกันบนท้องถนนหรือหน้ากระทรวง เพื่อเรียกร้องเงินช่วยเหลือจากปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการทำนาแทน

ไปๆมาๆ เลยกลายเป็นว่า ชาวนาไม่ได้มีรายได้มาจากการทำนา แต่เป็นรายได้มาจากเงินช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐ ซึ่งหลากหลายรัฐบาลก็ให้เงินเยียวยาชาวนาไปตรงๆ หรือไม่ก็ขึ้นราคาข้าวให้สูงขึ้น ซึ่งก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ดี แต่ในขณะเดียวกันกลับมีผลให้ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามขึ้นไปด้วย เนื่องจากเงื่อนไขของกลไกตลาด ทำให้รายได้สูงขึ้น แต่จ่ายกลับสูงกว่า สุดท้ายชาวนาก็กินเท่าเดิม หนี้ก็ไม่ลดลง แต่ที่เพิ่มมาคือปัญหาการติดกับดักประชานิยม กลายเป็นเครื่องมือของนักการเมืองไปในที่สุด เมื่อกระดูกสันหลังของชาติยังไม่เข้มแข็ง ประเทศจะเข้มแข็งได้อย่างไร

เมื่อการใช้ 1 นโยบาย ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในหลายหลากพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน การแก้ปัญหาเชิงพื้นที่จึงน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมกว่า เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนจริงๆ ว่าในแต่ละพื้นที่มีปัญหาอะไร จะได้จัดการให้ตรงจุด เคาให้ถูกที่คัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญกับการแก้ปัญหาในลักษณะนี้ และด้วยความตระหนักถึงความสำคัญว่าปัญหาความยากจนของชาวนาเป็นปัญหาสำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศ จึงมีโครงการเพื่อบูรณาการแก้ปัญหาความยากจนให้กับชาวนาอย่างยั่งยืนขึ้นมามากมาย ดำเนินการในหลายจังหวัดทั่วประเทศ

จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม จังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งผลิตข้าวขนาดใหญ่ของไทยคือจังหวัดชัยนาท เนื่องจากชัยนาทมีพื้นที่ประมาณ 1.54 ล้านไร่ มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มถึง 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด มีระบบชลประทานที่ดีมาก จึงเหมาะกับการทำนา ร้อยละ 79.02 ที่สามารถทำนาได้ผล

ผลิตถึงปีละ 3 ครั้ง แต่อย่างไรก็ดีชาวนาชัยนาทก็ประสบปัญหานี้สิน ความยากจน เหมือนกันกับชาวนาจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย เมื่อมีหนี้ ความเข้มแข็งก็ลดลง ความภูมิใจในอาชีพก็เสื่อมลง

หลังจากวิกฤติฟองสบู่แตกเมื่อปี 40 ทำให้สถานการณ์ความยากจนในประเทศรุนแรงขึ้น สกว. ร่วมกับภาควิชาการ ภาครัฐ และเอกชน เข้าไปทดลองแก้ปัญหาความยากจนผ่านโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่ง จ.ชัยนาท เป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม เปลี่ยนชาวนาชัยนาทที่เคยเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอ กลายเป็นชาวนาที่มีความเข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจในอาชีพ ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากใครหรือนโยบายไหน พออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้ มีรายได้ใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่เป็นตัวจักรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงชาวนาให้เข้มแข็งในครั้งนี้มีชื่อว่า “บัญชีครัวเรือน” ใครจะเชื่อว่าบัญชีเล่มเล็กๆ จะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ไปจนถึงระดับจังหวัด ได้ เราจะพาไปทำความรู้จักกับบัญชีครัวเรือนอย่างละเอียดกันในตอนต่อไป

ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก <http://elibrary.trf.or.th/>

- โครงการความร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม และสุขภาวะ ในพื้นที่ 17 จังหวัด
- โครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 2 บัญชีครัวเรือน เครื่องมือเข้มแข็ง

จากตอนที่แล้ว ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการภาพรวมของปัญหาความยากจนในภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาด้วยการให้การช่วยเหลือโดยบุคคลภายนอก เช่น นโยบายรัฐบาล เงินช่วยเหลือ ประชานิยม นั้น ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นปัญหาของชาวนาอาจจะไม่มีใครแก้ปัญหาได้ตรงจุดเท่ากับตัวชาวนาเอง ดังนั้นการฝึกฝนให้ชาวนารู้จักการพึ่งพาตนเอง สามารถยืนสู้ปัญหาได้โดยลำพัง แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน น่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุดในกระบวนการนี้

ทำไมชาวนาจึงเป็นหนี้ เพราะข้าวราคาถูก ต้นทุนในการทำนาสูง ข้าวยากหมากแพง การเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ เหล่านี้ล้วนเกิดจากปัญหาความไม่รู้ในเงินได้ เงินจ่ายทั้งสิ้น ซึ่งในความเป็นจริงไม่เพียงแต่ชาวนาที่มีปัญหาหนี้สิน แต่คนสมัยใหม่ในยุคทุนนิยมล้วนแต่สัมผัสเสี่ยงกับภาวะความยากจนแทบทั้งสิ้น เนื่องจากไม่รู้ตัวเองมีรายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร มีหนี้สินเท่าไร การทำบัญชีจึงเป็นเครื่องมือง่ายๆ ที่เรามักมองข้าม และไม่คิดจะทำ เนื่องจากมีความเชื่อว่าการทำบัญชีนั้นยุ่งยาก และวุ่นวาย สกว. จึงได้พัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือนขึ้นมาให้ชาวนาและประชาชนทั่วไป สามารถทำงานได้ง่าย และมีการปรับปรุงมาหลายเวอร์ชัน เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตและสะดวกในการบันทึก โดยใช้คำที่เข้าใจง่ายประกอบกับรูปภาพที่สื่อความหมายในการบันทึก และแบ่งเป็นหมวดหมู่ในการใช้งานได้อย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายได้เป็นหมวดหมู่ดังนี้

รายรับ ใช้ในการบันทึกเงินสดที่เป็นรายได้ โดยแยกตามแหล่งที่มา ไม่ว่าจะเป็นมาจากการทำมาหากิน เงินปันผล ดอกเบี้ย หรือแม้แต่ลาภลอยจากการเสี่ยงโชคต่างๆ

รายจ่าย แบ่งออกเป็น 7 หมวด ตามประเภทการจ่ายได้แก่

- หมวดที่ 1 ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ คือ ต้นทุนในการทำกิน เช่น -ค่าจ้างแรงงาน -ค่าปุ๋ย -ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงพาหนะ
- หมวดที่ 2 ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือน คือ ค่าหุงหาอาหารในแต่ละวัน เช่น -ค่าข้าวสาร -เนื้อสัตว์ -ผัก -ไข่สด -เครื่องเทศ
- หมวดที่ 3 ค่าใช้จ่ายค่ายาและเครื่องนุ่งห่ม คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อปัจจัย 4 ในส่วนของเสื้อผ้าและยารักษาโรค เช่น -ยาแก้ปวด -ยารักษาโรคอื่นๆ -ยาหรืออุปกรณ์คุมกำเนิด

- หมวดที่ 4 เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย คือ ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ค่าเช่า บ้าน ค่าไฟฟ้า น้ำประปา ภาษี ค่าโทรศัพท์
- หมวดที่ 5 ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม คือ ดอกเบี้ยเงินกู้ เงินแชร์ เงินช่วยเหลือ ครอบครัว ค่าพักผ่อนหย่อนใจ
- หมวดที่ 6 ค่าใช้จ่ายในการศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ค่าเล่าเรียนเงินค่าขนม ค่าเดินทาง ชุมนักเรียน
- หมวดที่ 7 ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น คือ ค่าใช้จ่ายในหมวดของฟุ่มเฟือย เช่น บุหรี่ เหล้า หวย ขนม ขบเคี้ยว

นอกจากรายรับรายจ่ายที่เป็นเงินสดแล้ว ยังมีการบันทึกรายได้ รายจ่ายแฝงด้วย เพื่อเจ้าของบัญชีสามารถวางแผนและตัดสินใจใช้เงินได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ โดยแบ่งเป็น

- เงินออมและหลักประกัน คือ รายรับในอนาคตที่เกิดจากการลงทุนต่างๆ เช่น ซื้อประกัน สุขภาพ ออมเงิน เล่นหุ้น ทองคำ
- สู้สุดท้ายคือแบบบันทึกหนี้สิน คือ รายจ่ายในอนาคต เช่น หนี้สินทั้งจากใน และนอกระบบ โดยมีการบันทึกแยกเป็น เงินต้น และดอกเบี้ยด้วย

ผลของการจดบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ชาวนาชัยนาทได้รู้และเข้าใจว่าตนเองมีค่าใช้จ่ายกับสิ่งใด สามารถประเมินตนเองและตัดสินใจลด ละ เลิกพฤติกรรม ฟุ่มเฟือย รวมถึงกิจกรรมที่ทำลายสุขภาพ กล้าที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อคุณภาพชีวิตและครอบครัว เช่น การเลิกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เลิกเหล้า เลิกบุหรี่ เลิกเล่นหวย เปลี่ยนทัศนคติในการทำเกษตรกรรม ลดละเลิกการใช้สารเคมี รวมไปถึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับ กลุ่ม ตำบล อำเภอ และจังหวัด ด้วย ซึ่งจะขอนำเสนอรายละเอียด ผ่านบุคคลตัวอย่างในตอนต่อไป

ปัจจุบัน บัญชีครัวเรือนถูกขยายผลในการนำไปใช้แก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด ผ่านโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC นอกจากนี้ยังสามารถดาวโหลด โปรแกรมบัญชีรับจ่ายครัวเรือน ABCD V3.0 มาทดลองใช้งานได้ฟรีด้วย

ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม

4) โครงการพัฒนาสื่อและโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจน

ตอนที่ 3 จด ลด หนี้ มีพอเพียง

จากตอนที่แล้วได้เล่าถึงการนำบัญชีครัวเรือนเข้าไปทดลองใช้ในชัณษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ และได้ขยายผลเป็นโครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม และสุขภาวะแบบบูรณาการ ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ซึ่งทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนจาก การเก็บข้อมูล 21 ตำบล รวม 2381 ครัวเรือน เป็นเวลา 1 ปี ผลที่ได้คือ ผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 2381 ครัวเรือน มีรายรับรวมกันประมาณ 915 ล้านบาท ในขณะที่มีรายจ่าย 700 ล้านบาท คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 3.84 แสนบาท และมีรายจ่าย 2.94 แสนบาท ทำให้มีเงินคงเหลือประมาณ 9 หมื่นบาทต่อปี แต่อย่างไรก็ดี ยังมีหนี้เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.44 แสนบาทด้วย

จากการจดบัญชีครัวเรือนทำให้เห็นรายได้มากที่สุดในสุดของชาวชัณษาจากการทำนาทำไร่คิดเป็นร้อยละ 54.87 ในขณะที่รองลงมาเป็นเงินเดือนที่มีเพียงร้อยละ 10.06 เท่านั้น ในขณะที่รายจ่ายที่มากที่สุดคือรายจ่ายจากการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถอุปมาอุปมัยได้ว่าเป็นรายจ่ายจากการทำนานั้นเอง ซึ่งคิดเป็น 51.31 รองลงมาคือค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนสังคมและพักผ่อนหย่อนใจที่มีเพียงร้อยละ 15.49

เมื่อเห็นตัวเลขเป็นรูปธรรมชัดเจนเช่นนี้แล้ว การตัดสินใจที่จะลด ละ เลิก เปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อปลดหนี้ หรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงเป็นเรื่องง่าย เพราะมีเหตุผลทางด้านปากท้องเป็นตัวกำหนด ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ชาวนาเกิดความเข้าใจว่า การทำนาไม่ใช่ปัญหาให้ยากจน แต่การจ่ายโดยไม่รู้จังกำลังของตน ต่างหากที่ก่อหนี้สินโดยไม่รู้ตัว

คุณลุงสุรัตน์ กลิ่นบานชื่น เป็นตัวอย่างของชาวนาที่ใช้จ่ายโดยไม่รู้ ล้วงกระเป๋าเจอเงินก็ใช้ไปตามความเคยชิน ใครบอกว่าอะไรดีคุณลุงสุรัตน์ก็ซื้อมาหมด พอรู้ตัวอีกทีก็พบว่าหนี้สินถึง 6 แสนบาท แต่หลังจากทำบัญชีครัวเรือน ก็สามารถพลิกฟื้นจากคนที่

(เสียงสัมภาษณ์ 3-1)

บัญชีครัวเรือนไม่ได้เป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาความยากจนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นแผนที่สู่ความร่ำรวยอีกด้วย

(เสียงสัมภาษณ์ 3-2)

ปัจจุบันคุณลุงสุรัตน์มีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความสุขในการใช้ชีวิต และมีความภูมิใจในอาชีพชาวนา

(เสียงสัมภาษณ์ 3-3)

นอกจากนี้ยังมีคุณ วิฑูลย์ ทองมี ชาวนาที่เป็นกรรมการศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านยางต้นเดียว
เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เคยประสบปัญหาในการทำนา ทำเท่าไรก็ไม่รวย กระทั่งได้มาทดลองเดินทางตามรอย
เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับการได้มารู้จักกับบัญชีครัวเรือน ได้เรียนรู้กระบวนการทำนาและรู้จัก
ตนเอง ทำให้พบว่าการทำงานไม่ได้นำไปสู่ความสิ้นสูญ แต่สามารถพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ได้

(เสียงสัมภาษณ์ 3-4)

พี่วิฑูลย์ยังฝากด้วยว่า การจะใช้บัญชีครัวเรือนให้ได้ผล นอกจากจดแล้ว ยังต้องหมั่นประเมินผล
ด้วย

(เสียงสัมภาษณ์ 3-5)

ขอขอบคุณ

คุณสุรัตน์ กลิ่นบานชื่น

คุณวิฑูลย์ ทองมี

ตอนที่ 4 ทำมากได้น้อย ทำน้อยได้มาก

ชาวนาส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าจะปลูกข้าวให้จะสวยและได้ผลผลิตปริมาณมากถ้าดินดี ซึ่งการจะ
ทำให้ดินดีย่อมต้องใส่ปุ๋ยในปริมาณมาก เงินลงทุนส่วนใหญ่ในการทำนาจึงถูกลงไปกับค่าปุ๋ยเสียทั้งหมด
พอได้ปุ๋ยมาก็ใส่ ใส่ในความเชื่อว่าใส่ให้มากๆ ดินจะได้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการกระทำ
ดังกล่าวอาจไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีกับต้นข้าว แต่อาจจะส่งผลเสียให้ผลผลิต และสร้างหนี้สินมากมายตามมา
ก็ได้

จากตอนที่แล้วเราได้นำเสนอชาวนาที่เคยมีหนี้จากการใช้จ่ายใช้สอยบนความไม่รู้ แต่ในที่สุดก็
สามารถพลิกฟื้นกลับมาเป็นชาวนาที่ไม่มีหนี้ พร้อมกับมีทรัพย์สินเป็นของตัวเองได้อีกครั้งด้วยบัญชี
ครัวเรือน ในตอนนี้เราจะพาไปพบชาวนาตัวอย่างอีกท่านหนึ่งที่เคยทำนา แบบ ทำมากได้น้อย แต่สุดท้าย
ก็สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้กลายเป็นชาวนาที่สามารถทำน้อย คุณ จักรินทร์ รักซ้อน ชาวนาตัวอย่าง
จาก หมู่ 6 ตำบลนางลือ

พีจกรินทร์เล่าให้ฟังว่าเคยทำนาในพื้นที่ขนาดใหญ่เกือบ 100 ไร่ ซึ่งแทนที่จะได้ผลตอบแทนเป็นกอบเป็นกำ กลับกลายเป็นมีหนี้สินพอกพูน กลายเป็นหนี้กว่า 3.7 ล้านบาท หลังจากที่เกิดบัญชีครัวเรือนก็ให้เห็นค่าใช้จ่ายของตัวเอง พบว่าเงิน ถูกจัดการลงไปที่ปุ๋ยเพื่อการปรับดินมากที่สุด ก็เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นชาวนาที่ใช้ทุนทำนาสู่การเป็นชาวนามีอาชีพ

(//////สัมภาษณ์ เรื่อง หนี้ เรื่อง ทำนา 70 ไร่)

หลังจากเกิดบัญชีครัวเรือน ก็พบว่าปัญหาใหญ่ที่ทำให้ตนเป็นหนี้ มาจากค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ การทำนาในพื้นที่ขนาดใหญ่ เกินตัวเกินกำลังของตนนั้นไม่ใช่โอกาส แต่กลับเป็นอุปสรรค กลายเป็นจุดอ่อนที่ทำให้สูญเสียรายได้ เนื่องจากที่นาที่ต้องเช่า แรงงานก็ต้องจ้าง ไหนจะค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายา อื่นๆ อีกสารพัด เมื่อลดพื้นที่ทำนาลงให้เหลือขนาดที่ตัวเองสามารถจัดการเองได้ทั้งหมดต้นทุนเหล่านั้นก็หายไป เงินคงเหลือก็เพิ่มขึ้น ใช้เวลาเพียง 2 ปี หนี้ทั้งหมดก็ถูกปลดได้สำเร็จ

(//////การจัดการนาดด้วยตัวเอง)

นอกจากการลดค่าเช่า ค่าจ้างแล้ว พีจกรินทร์ยังลดการใช้ปุ๋ยบำรุงดินด้วย ประกอบกับการเข้าไปอบรมเพื่อพอกพูนความรู้โดยหน่วยงานสนับสนุนทางการเกษตรต่างๆ ทำให้เชื่อว่า ดินก็เหมือนคน กินแร่ธาตุได้จำกัด การใส่ปุ๋ยบำรุงดินในปริมาณที่มากเกินไปตั้งแต่จะทำให้เกิดความสิ้นเปลือง หรือซ้ำร้ายอาจทำให้ดินมีคุณสมบัติที่ต่างออกไป หรือกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ โรค – แมลงก็ได้

ดังนั้นการรู้จักดินจึงเป็นเรื่องสำคัญ พีจกรินทร์แนะนำให้ทำการตรวจดินก่อนการทำนา ซึ่งขั้นตอนนี้มีหน่วยงานช่วยเหลือดูแล และใช้เวลาไม่นาน เมื่อทราบผลจึงไปจัดหาปุ๋ยสูตรและปริมาณที่เหมาะสม เพื่อนำมาปรับให้ดินสมบูรณ์ที่สุดในค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุดด้วย

(//////สัมภาษณ์ตรวจดิน)

การรู้จักกำลังของตนเอง ผนวกกับความขยันหมั่นศึกษาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองของพีจกรินทร์ ทำให้เขามีรายได้มากขึ้น แต่เหนื่อยน้อยลง มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น สามารถนำไปบริหารจัดการชีวิตในส่วนอื่นๆ ได้อีกมากมาย ซึ่งปัจจุบันพีจกรินทร์เป็นชาวนาที่มีธุรกิจเสริมเล็กๆ เช่น บริการรถรับส่งนักเรียน เป็นนักประดิษฐ์ และช่างซ่อมรถไถ

ในตอนต่อไป จะนำเสนอเทคนิคง่ายๆ ในการทำนา สไตล์พีจกรินทร์

ตอนที่ 5 ทำนาเป็นวิทยาศาสตร์

ความเชื่อ ความรู้ในการทำนานั้นมีอยู่มากมาย แม้ว่าการจดบัญชีครัวเรือนจะช่วยให้ชาวนารู้จักเข้าใจตนเองทั้งในแง่การใช้ชีวิต และการประกอบอาชีพ แต่อย่างไรก็ดี หากชาวนามีความเชื่อที่ฝังหัว ยึดติดกับการทำนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไว้แล้ว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จัดว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบาก

บางคนชอบหว่านข้าวปริมาณมากๆ บางคนชอบใส่ปุ๋ยเยอะๆ บางคนชอบเอาน้ำเข้านาบ่อยๆ หรือกระบวนการอื่นๆ เหล่านี้อาจทำให้หน้าข้าวมีหน้าตาออกมาถูกใจชาวนา แต่ก็ต้องแลกด้วยต้นทุนมหาศาลด้วยเช่นกัน

พี่จักรินทร์ รักซ้อน ชาวนาที่ไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูง แต่ด้วยนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนชอบเรียนรู้ ชอบทดลอง ทำให้เป็นคนที่สามารถปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ พฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ ผลการทำบัญชีครัวเรือนบ่งชี้ว่าพี่จักรินทร์ไม่ได้มีต้นทุนปุ๋ยที่สูงลิ่วเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีเรื่องของค่าน้ำมันที่ต้องควักจ่ายต่อเดือนในปริมาณมากด้วย

(//สัมภาษณ์ ต้นทุนค่าน้ำมัน)

ปัจจัยที่ทำให้มีการใช้จ่ายค่าน้ำมันในปริมาณมากนั้นมาจาก นาของพี่จักรินทร์นั้นอยู่นอกพื้นที่ชลประทาน ต้องพึ่งพาน้ำบาดาลเท่านั้นในการปลูกข้าว ซึ่งการจะสูบน้ำบาดาลขึ้นมาก็ต้องใช้ปั๊มน้ำที่ใช้ น้ำมันเป็นพลังงานเชื้อเพลิง ดังนั้นการเอาน้ำเข้านาแต่ละครั้งจึงเป็นการเพิ่มต้นทุนในการทำนาทั้งสิ้น เขาจึงเลือกวิธีการทำนาเปียกนาแห้งมาใช้เพื่อลดค่าน้ำมัน และยังลดโรคแมลงได้ นับเป็นการยิงปืนนัดเดียวได้นกหลายตัวอีกด้วย

(///สัมภาษณ์ นาเปียกนาแห้ง + สูบน้ำ)

นอกจากจะพัฒนาเทคนิคในการทำนาแล้ว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเดินทางไปนาไรด้วยรถมอเตอร์ไซด์ กลายมาเป็นจักรยาน ก็ช่วยให้พี่จักรินทร์สามารถลดค่าน้ำมันลงได้ด้วย ทั้งยังเป็นการเสริมสุขภาพให้แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจด้วย

(///สัมภาษณ์ เรื่องจักรยาน)

อีกเทคนิคง่ายๆ ที่พี่จักรินทร์ใช้ คือการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวให้น้อยลงแต่การหว่านให้น้อยลงนี้กลับทำให้ ข้าวสามารถแตกกอได้มากขึ้น

(///สัมภาษณ์ ข้าวแตกกอ)

การใส่ปุ๋ยก็เช่นกัน การใส่ปุ๋ยบำรุงให้น้อยลงอาจทำให้ทุ่งข้าวมีสีสน้ำตาลไม่สวยมากนัก แต่กลับแข็งแรง
ปลอดโรคแมลง เปรียบได้กับหญิงสาววัยรุ่นที่แต่งตัวสวยๆ ก็มักจะโดนแมลงหนุ่มรุ่มรอม ในขณะที่ยสาว
เรียบร้อยแต่งตัวธรรมดา ก็จะเป็นที่สนใจของแมลงหนุ่มๆ น้อยกว่านั่นเอง

(//////สัมภาษณ์ชาวไม่สวยแต่ป้องกันแมลงได้)

พี่จักรินทร์ฝากเทคนิคส่วนตัวง่ายๆ ว่า เวลาฟังข้อมูลอะไรมา จะเอามาทดลองทำจริงในแปลงนา
ของตัวเอง โดยแบ่งที่นาสัก 1 ไร่ ออกเป็น 2 ส่วน ครึ่งหนึ่งทำตามวิธีการเดิม อีกครึ่งหนึ่งทำตามข้อมูลที่รับ
ฟังมา แล้วสังเกตผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เทียบกันจะด้วยตาตัวเอง ถ้าได้ผลก็เอามาใช้ ถ้าไม่ได้ผล
ก็ใช้ของเดิม ไม่ได้เสียหายอะไร

นอกจากนี้ยังมีเทคนิคเคล็ดลับในการทำข้าวอีกมากมายที่พี่จักรินทร์ ยินดีจะแลกเปลี่ยน แนะนำ
ถ้าแวะเวียนผ่านมาก็เข้ามาคุยกับพี่เขาได้ ที่บ้านหมู่ 6 ต.นางลือ อ.เมือง จ.ชัยนาท

ตอนที่ 6 ลดปุ๋ยได้สุขภาพ

จากตอนที่ผ่านมาระบุเคยนำเสนอผลของการจัดบัญชีครัวเรือนของคนชัยนาทไปแล้ว ซึ่งพบว่า
ค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดของคนชัยนาท ถูกจ่ายไปในการประกอบอาชีพ

แม้ว่าจะเป็นชวานาก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากนักธุรกิจ ชาวนาต้องลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์
ในราคาสูงเพื่อมาฟุ่มฟักดูแล กว่าจะได้กินดอกกินผลบางรายแทบจะสิ้นเนื้อประดาตัว

จากการเก็บข้อมูล 1 ปี ในชัยนาทพบว่า ต้นทุนที่สูงที่สุดในการทำนาคือการซื้อปุ๋ย ข้อมูลบัญชี
ครัวเรือนระบุว่า คนชัยนาท 2381 จ่ายเงินค่าปุ๋ยไปทั้งสิ้น 84 ล้านบาท ซึ่งนอกจากจะเป็นค่าใช้จ่ายที่
สูงสุดในหมวดการทำอาชีพ ยังเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงทะลุทุกรายการ

โดยปุ๋ยที่มีการใช้งานสูงที่สุดคือ ปุ๋ยเคมี ที่มียอดซื้อสูงกว่า 62 ล้านบาท ด้านปุ๋ยชีวภาพนั้นอยู่ที่
ประมาณ 22 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างของปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยชีวภาพนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้ให้คุณกับ
ผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังส่งผลโดยตรงกับผู้ปลูก

ลองคิดดูสิว่าหากชาวนาเอาสารเคมีไปโยนลงในแปลงนา คนคนแรกที่จะรับสารเคมีชุดนั้นจะเป็นใคร...เมื่อรับสารเคมีไปนานเข้า ร่างกายก็จะเกิดการสะสม เจ็บป่วยออดๆ แอดๆ สุขภาพทรุดโทรม ทำงานไม่ได้ ขาดรายได้ และอาจถึงกับต้องสูญเสียชีวิตไปในที่สุด

หลังจากการจดบัญชีครัวเรือน มีชาวนาจำนวนไม่น้อยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำนาเคมี 100% เริ่มลดการใช้งานสารเคมีให้น้อยลง ซึ่งนอกจากจะเป็นประเด็นค่าใช้จ่ายในการทำนาแล้ว ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจได้ง่ายขึ้นด้วย

ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากปุ๋ยเคมีมาเป็นการใช้ปุ๋ยชีวภาพจึงเป็นการยิงปืนนัดเดียวได้นกทั้งฝูง ทั้งลดรายจ่ายและได้สุขภาพที่ดีคืนมาพร้อมๆ กัน

ดังนั้นการถ่วงลดการใช้ปุ๋ยลงได้ แบบแนวทางของพีจกรินทร์ที่ได้แนะนำไปในตอนที่แล้ว ย่อมจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับตัวเกษตรกรเอง

อย่างไรก็ดียังมีวิธีการลดต้นทุนปุ๋ยอย่างง่าย ๆ ด้วยการเข้าใจความต้องการของพืชและพัฒนาปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้งานเอง การหาสูตรหรือกรรมวิธีการผลิตก็ง่ายแสนง่าย เพียงแค่คลิกเข้า google.com แล้วพิมพ์คำว่า สูตรปุ๋ยชีวภาพ ก็จะได้พบกับข้อมูลกว่า 3.7 แสนรายการ มีทั้งที่เป็นคำบรรยาย หรือจะเป็นวิดีโอสอนแบบ Step by step ก็สุดแท้แต่จะเลือกเอา

คุณลุงบุญช่วย สุขสวัสดิ์ ก็เป็นชาวนาอีกคนหนึ่งที่ตระหนักถึงต้นทุนปุ๋ย และคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับสุขภาพ จึง ศึกษาค้นคว้า จนปัจจุบันสามารถคิดสูตรปุ๋ยเอาไว้ใช้งานเองในไร่นาของตนเอง ซึ่งสามารถควบคุมคุณภาพผลผลิตได้เป็นอย่างดี

(//เสียงสัมภาษณ์ มั่นก็มี น้ำส้มควันไม้ ยาคุ แล้วก็นมจืด กลูโคส ไซ)

(//เสียงสัมภาษณ์ รายจ่ายมันก็ลดลง ลดลงไปก็ 40 เปอเซ็นต์ ถ้าเราทำตลอดๆ มันก็ดี บางครั้งมันก็มีใช้ ตัวเคมีช่วย มันแก้หนอนไม่ได้ถ้าของเรามันได้แค่บำรุงให้ดี แต่มันมันแก้ไม่ได้ มันก็แตกต่างกันตรงนี้นะ แต่ดีเราไม่ต้องไปซื้อฮอโมนตลาดมันก็ประหยัดตรงนี้หน่อย ถ้าโรคไม่แรง เราก็ไม่ต้องซื้อ ถ้าโรคแรงเราก็เอามาช่วยเป็นบางครั้งคราว)

อย่างไรก็ดี ชาวนาชยันนาทส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิเสธปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง เนื่องจากยังต้องใช้หยุดการลุกลามของโรคแมลงในบางโอกาส แต่อย่างไรก็ดีบัญชีครัวเรือนได้ช่วยกระตุ้นเตือนให้ชาวนาชยันนาทคิดก่อนใช้ และใช้บนความเข้าใจ เพื่อความปลอดภัยต่อตนเองและผู้บริโภคด้วย

ตอนที่ 7 เมล็ดพันธุ์จากคนกันเอง

หากตั้งคำถามว่า ข้าว งามมาจากไหน คำตอบที่ได้ก็คือ เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งก็เกิดมาจากต้นข้าวอีกที แต่ใครจะรู้ว่าเมล็ดพันธุ์ข้าวกลับกลายเป็นต้นทุนหนึ่งในการทำนา ที่ชาวนาต้องควักกระเป๋าในราคาสูงเพื่อจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวขายอีกทอดหนึ่ง

หากการทำบัญชีครัวเรือนบ่งชี้ว่าปุ๋ยเป็นต้นทุนการทำนาที่สูงที่สุดของ จ. ชัยนาท เมล็ดพันธุ์ข้าวก็เป็นอีกต้นทุนหนึ่งที่ชาวนาต้องจ่ายในราคาที่สูงไม่แพ้กัน จากข้อมูลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคา พบว่า แค่ตำบลหันคาเพียงตำบลเดียว (ประชากร 1382 ครัวเรือน) มีค่าใช้จ่ายในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปีสูงกว่า 40 ล้านบาท

(///สัมภาษณ์ ค่าใช้จ่าย 40 ล้าน (คลิบเก่า))

คุณสมหมาย เวียงทอง รองประธานกลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคา เป็นสมาชิกรุ่นแรกที่ได้ร่วมกันก่อตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคา ขึ้นมาเพื่อจัดการแก้ปัญหาาราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดรายจ่าย ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับสมาชิกของตน

การก่อตั้งใช้การระดมทุนจากสมาชิกจำนวน 45 ครัวเรือน คนละ 100 -500 บาท และแบ่งพื้นที่นาของสมาชิกรายละ 10 -20 ไร่ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เบ็ดเสร็จแล้วได้พื้นที่สำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมกันประมาณ 200 ไร่ ได้ผลผลิตรวมเกือบ 200 เกวียน

(///สัมภาษณ์ ค่าใช้จ่าย 40 ล้าน (คลิบเก่า))

การรวมกลุ่มของคุณสมหมาย สะท้อนให้เห็นทัศนคติที่แตกต่างไปจากชาวนาในข่าว แทนที่จะรวมตัวกันเรียกร้องเงินอุดหนุน หรือการขึ้นราคาข้าว แต่กลับรวมตัวกันแก้ปัญหาความยากจนด้วยกำลังของชาวนาด้วยกันเอง ซึ่งก็มีหลายหน่วยงานเห็นความตั้งใจและได้ช่วยสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องมือ รวมไปถึงองค์ความรู้ต่างๆ

(///สัมภาษณ์การช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก)

ปัจจุบันกลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคามีเครื่องมือเครื่องมือครบครัน สามารถดำเนินการจัดการคัดเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่การตากเมล็ด คัดคุณภาพ และบรรจุถุงเพื่อส่งจำหน่ายได้อย่างครบวงจร

ซึ่งเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวราคาเกือบ 4 แสนบาท รวมไปถึงโรงคัดเมล็ดและศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันก็ได้รับการสนับสนุนมาจากทางหน่วยงานต่างๆ โดยไม่คิดเงินสักแดงเดียว

(////สัมภาษณ์เอาความรู้ไปแลกมา)

อย่างไรก็ดีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มก็ยังคงยึดหลักมาตรฐานตามที่กรมการข้าวได้กำหนดเอาไว้ มีผู้ตรวจแปลงที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานในการคัดผลผลิต มุ่งเน้นให้ชาวนาในกลุ่มได้ข้าวที่มีคุณภาพในราคากันเอง

(///สัมภาษณ์ชายข้าวถูก มีคุณภาพ พุดเก่า)

แต่อย่างไรก็ดีจุดเด่นของการทำเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้นอกจากจะขายได้ราคาดีกว่าข้าวปกติอยู่แล้ว และถ้าเกิดปัญหาตรวจเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่าน ก็ยังสามารถนำไปขายโรงสีได้เหมือนกับการทำข้าวปกติได้อีกด้วย

ดังนั้นการทำเมล็ดพันธุ์ข้าวนอกจากจะเป็นการลดรายจ่ายต้นทุนการผลิตแล้ว ยังเป็นพื้นที่การตลาดที่ยังเปิดกว้างให้กับชาวนามืออาชีพอีกด้วย

ตอนที่ 8 เป็นชาวนาอย่าซื้อข้าวกิน

ใครๆ ก็คงมีความคิดว่า อาชีพชาวนาต้องเป็นอาชีพที่มั่นคงในผลผลิต ต่อให้ราคาข้าวตกต่ำ ต่อให้เศรษฐกิจจะล่มสลาย จะเกิดรัฐประหาร รถเมล์จะหยุดวิ่ง BTS จะไม่ให้บริการ สยามสแคว์จะโดนยึด หรือแม้แต่จะมีสัตว์ประหลาดมาบุกโลก ชาวนาผู้ที่เป็นคนปลูกข้าวก็ต้องมีข้าวพริกินอย่างไม่ต้องสงสัย

แต่จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่ดำเนินการเก็บในช่วงเวลา 1 ปี (2553) ของชัยนาท ระบุว่า ประชากร 2831 ครัวเรือน ที่ส่วนใหญ่ทำอาชีพชาวนานั้นมีรายจ่ายในการซื้อข้าวมากินสูงถึง 18.6 ล้านบาท กลายเป็นเรื่องน่าตกใจว่าชาวนาทำไมต้องซื้อข้าวกิน

กำนันสุพรรณ จันทร์ศรี กำนันตำบลสะพานหิน อ.หนองมะโมง ประธานเครือข่าย กองทุนข้าวสาร ตำบลสะพานหิน ซึ่งเป็นสมาชิกก่อตั้งกลุ่มกองทุนข้าวสาร ต.สะพานหินได้เล่าให้ฟังว่า แรกเริ่มเดิมทีมีสมาชิกที่มีความคิดคล้ายกัน สงสัยเรื่องเดียวกันว่าเป็นชาวนาทำไมต้องซื้อข้าวกิน ซึ่งพบว่าชาวนาบางคนไม่มั่นใจเรื่องความปลอดภัยของข้าวที่ตัวเองปลูก เนื่องจากกระหว่างการปลูกจนถึงขั้นตอนเก็บเกี่ยว มีการระดมใส่สารเคมีสารพัด เพราะหวังว่าจะได้ผลผลิตที่สวยงามตามความต้องการ ซึ่งสุ่มเสี่ยง

ต่อความปลอดภัยในการเก็บไว้กินเอง ชาวนาจึงเลือกที่จะขายข้าวที่ตนเองผลิตทั้งหมด แล้วไปซื้อข้าวคนอื่นมากิน ซึ่งก็ไม่ว่าข้าวที่ซื้อใหม่นั้นจะเป็นข้าวที่อุดมไปสารเคมีเหมือนกันหรือไม่

(////สัมภาษณ์ชาวนาไม่กล้ากินข้าวตัวเอง)

กำนันและสมาชิกจำนวน 10 คน จึงตัดสินใจรวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่ม ในช่วงแรกใช้วิธีการลงหุ้น สมาชิกเป็นกลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณภาพปลอดภัย และเริ่มดำเนินโครงการด้วยการยืมเงินไม่มีดอกเบี้ยจาก อบต. เพื่อเป็นทุนประเดิมในการทดลองผลิตข้าวปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี เลือกใช้สารชีวภาพเพื่อเป้าหมายในการรักษาสุขภาพของผู้ปลูก

หลังจากผลิตข้าวคุณภาพขึ้นมาแล้ว ก็ทำการสีข้าวกินเองต่อเลยเพื่อความสบายใจ เกิดเป็นกลุ่มกองทุนข้าวสารขึ้นมาโดยมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(////สัมภาษณ์การก่อตั้ง)

เนื่องจากสมาชิกสามารถมาใช้งานโรงสีฟรีแบบไม่มีการคิดค่าใช้จ่าย แลกกับปลายข้าวที่สีออกมาเพื่อนำไปหมუნเวียนเป็นค่าน้ำค่าไฟ และค่าใช้จ่ายในโรงสี

นอกจากสมาชิกจะมาสีข้าวเพื่อกินเองแบบไม่คิดค่าใช้จ่ายแล้ว ชาวนาในพื้นที่ใกล้เคียงก็สามารถมาขอใช้งานโรงสีได้ฟรีเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจของคนชยันนาได้เป็นอย่างดี

(////สัมภาษณ์การใช้งานศูนย์ข้าวชุมชน)

กำนันสุพรรณท์ และ กลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลสะพานหิน จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวนาที่ปลูกข้าวที่คำนึงถึงสุขภาพ มีความพอเพียง และรู้จักเผื่อแผ่ เป็นชาวนาดันแบบที่น่ายกย่อง

ตอนที่ 9 ถ้าข้าวไม่รุ่งให้มุ่งทางเลือก

การทำนาก็เหมือนกับการเล่นหุ้น นอกจากความสามารถส่วนตัวแล้ว โชคชะตาฟ้าฝนก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถผันผวนได้ตลอดเวลา

ชาวนาบางคนอาจเตรียมการรับความเสี่ยงไว้ได้สูง แต่ชาวนาบางคนที่มีข้อจำกัดทางพื้นที่อาจไม่สามารถรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในแปลงนาได้ ดังนั้นในบางพื้นที่ก็อาจจะไม่เหมาะกับการทำนาบ่อยๆ เนื่องจากไม่ว่าจะใช้เทคนิคอะไรยังไงก็ตาม ก็ไม่สามารถปลูกข้าวให้งอกงามตลอดทั้งปีได้

บัญชีครัวเรือนจึงเป็นแผนที่นำทางให้ชาวนาได้ตัดสินใจว่า ตนเองควรจะทำนาต่อ หรือควรปรับเปลี่ยนหาอาชีพใหม่เข้ามาเสริม

คุณจวน สวัสดิ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เล่าให้ฟังว่า ด้วยพื้นที่ตำบลห้วยสูงส่วนใหญ่ยังมีพื้นที่ดอนเยาะซึ่งไม่เหมาะกับการทำนา จึงมีการทำผักขึ้นมาหารายได้เสริม และเมื่อทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจัดบันทึกรายรับรายจ่ายแล้ว พบว่า ผักมีรายได้ที่ดีกว่า เห็นผลไว เมื่อเทียบกับข้าวที่ใช้เวลา 120 วัน ส่วนผักนั้นใช้เวลาเพียง 45 วันก็เห็นผลผลิตแล้ว ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าฟ้าฝนจะเป็นใจหรือไม่ สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการได้ทันทั่วทั้งที่

(///สัมภาษณ์คุณจวน ระยะเวลาผัก)

นำหมื่น (สกุล) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้อธิบายให้ทราบว่าการทำงานผักสามารถช่วยแก้ปัญหาราคาข้าว และกลายเป็นอาชีพเสริมที่ยั่งยืนของตนได้

(///สัมภาษณ์ทำแตง 4 ไร่ นา 3 ไร่)

(///สัมภาษณ์ราคาข้าวตกราคาผักขึ้น)

(///สัมภาษณ์ผักไร่ละ 3 หมื่น)

การทำนาบนข้อจำกัด ย่อมส่งผลให้รายได้มีจำกัด แต่หากชาวนาจับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือย ก็คงยังส่งเสริมให้ตนเองยากจนลงเรื่อยๆ อย่างรวดเร็ว

พี่ประทีปพิทย์ ปุยสำลี สารวัดกำนันตำบลสะพานหิน เล่าให้ฟังว่า ตนเองเคยเป็นคนหนึ่งที่มึนสับสน ชอบซื้อบั้ง ซื้อของจิปาถะ ชอบแต่งตัวสวยๆเหมือนผู้หญิงทั่วไป แต่เมื่อมาทำบัญชีครัวเรือนจึงพบว่าตนเองมีรายจ่ายไปกับของฟุ่มเฟือยมากมาย (insert ข้อมูลค่าเครื่องแต่งกาย)

(///สัมภาษณ์การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย)

(///สัมภาษณ์การทำผักกินเอง มีความสุข สุขภาพดี)

ปัจจุบันพี่ประทีปพิทย์หันมาแต่งตัวง่ายๆ และรวมกลุ่มกันกับเครือข่ายที่มีทักษะความสามารถในการทอผ้าขึ้นตีนจก จำนวน 25 คน กลายเป็นกลุ่มทอผ้า ตำบลสะพานหิน เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำนา

(///สัมภาษณ์ทอผ้าขึ้น)

ทั้งหมดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล และกลุ่มเล็กๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากการจดบัญชีครัวเรือนเท่านั้น ลองคิดดูเล่นๆ ว่า ประเทศชาติเราจะพัฒนาไปได้ขนาดไหนถ้าคนไทยทุกคนหันมาใส่ใจกับการจดบัญชีครัวเรือนของตนเอง

บัญชีครัวเรือน จดไว้ ไม่จน

ตอนที่ 10 จดที่บ้าน พัฒนาทั้งประเทศ

9 ตอนที่ผ่านมา เราได้แนะนำให้รู้จักเครื่องมือจัดการความยากจนที่ชื่อว่าบัญชีครัวเรือน และได้พบกับชาวนาตัวจริงในจังหวัดชัยนาท ที่สามารถใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิต ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

- 5) บางคนจดแล้วแก้ปัญหาหนี้สินได้
- 6) บงคนจดแล้วแก้ปัญหาทำกินได้
- 7) บางคนจดแล้วเจอกระบวนการพัฒนาตนเอง
- 8) บางคนจดแล้วมีอาชีพเสริม
- 9) หลายคนจดแล้วมีความสุขเพิ่มขึ้น

นอกจากบัญชีครัวเรือนจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลแล้ว ยังมีการต่อยอดเกิด การรวมกลุ่มเกษตรกร กลายเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้กลุ่มมีรายได้ มีความรู้ สามารถต่อสู้กับ การเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ด้วยการพึ่งพาตนเอง กลายสภาพเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนอย่างยั่งยืน

การทำบัญชีครัวเรือนยังได้เปลี่ยนวิถีคิดของผู้นำ ตั้งใจในระดับชุมชน ไปจนถึงในระดับจังหวัด จากเดิมเราจะเห็นได้ว่า เวลาผู้บริหารท้องถิ่นได้รับงบประมาณเข้ามา วิธีการที่ง่ายที่สุดในการใช้งบ ก็คือให้ สมาชิกช่วยกันเสนอ และก็ยกมือโหวตแบบไร้ทิศทาง วันนี้เราไม่มีข้าวกิน แต่เรามิงบประมาณมาเราก็เอาไปทำถนน วันพรุ่งนี้ลูกเราจะไม่ได้เรียนหนังสือ แต่เราก็ต้องเอางบประมาณนี้ไปชุดท่อระบายน้ำ

การทำบัญชีช่วยให้ผู้นำรู้จักความเป็นจริงของชุมชน เห็นสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไขผ่านตัวเลข
ค่าใช้จ่ายต่างๆ ถ้าปากท้องลูกบ้านยังคงหิวโหย ถนนหรือท่ออาจไม่ใช่ตัวเลือกแรกที่ชุมชนต้องการพัฒนา
การอยู่กับข้อมูลความจริงจะช่วยให้ชุมชนมีแผนในการพัฒนาไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับ
สภาพความเป็นจริง

ลองคิดเล่นๆ ว่าถ้าทุกคนในประเทศไทยจดบัญชีครัวเรือน และมีระบบติดตามผลที่โยงโยไป
ให้กับผู้ที่มีหน้าที่บริหารพัฒนาประเทศได้ตัดสินใจ ประเทศไทยจะพัฒนาไปได้ไกล และไวแค่ไหน
อย่างไรก็ดีภาพความสวยงามทั้งหมดที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดนี้ คงจะเป็นไปไม่ได้ ถ้าวันนี้เรายังไม่
เริ่มจด

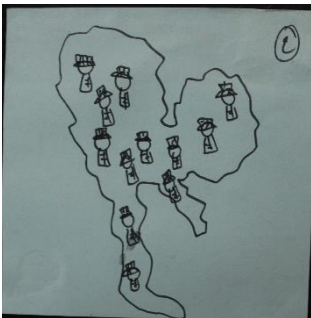
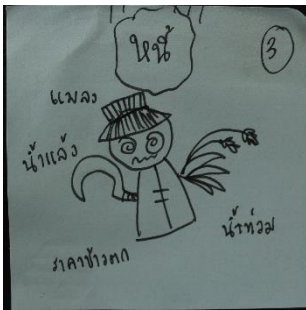
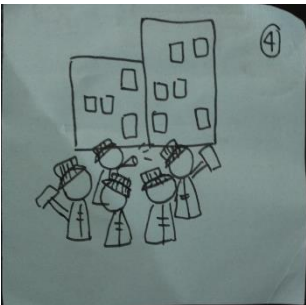
ถ้าบัญชีครัวเรือนยังมีหมวดหมู่เงื่อนไขที่ยากเกินไป เราอาจจะเริ่มต้นจากการจดว่า วันนี้เรา
ได้รับเงินจากไหน และจ่ายอะไรไปบ้าง

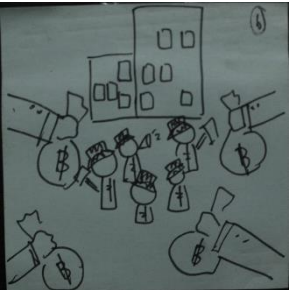
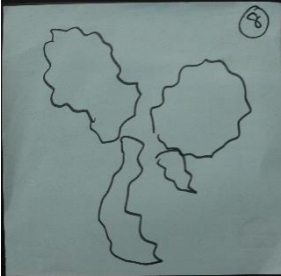
เพียงเท่านี้ก็เป็นการเริ่มต้นก้าวแรกสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนแล้ว....สวัสดิ์ค่ะ

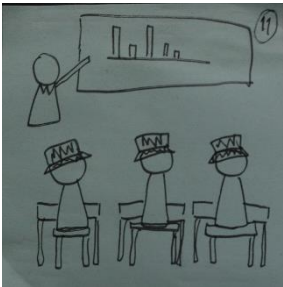
ภาคผนวก ข

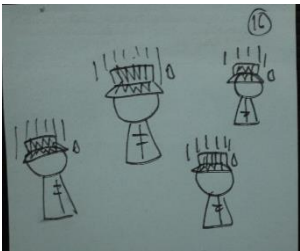
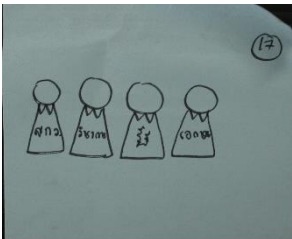
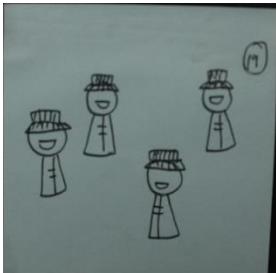
Storyboard และ บทเพื่อการผลิตรายการจดกันจน (บัญชีครัวเรือน)

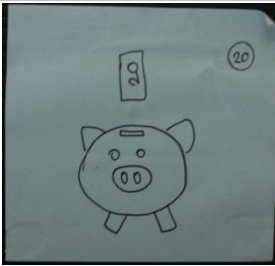
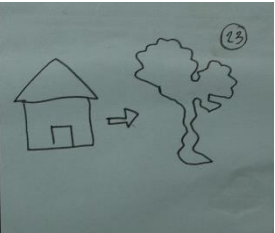
ตอนที่ 1 ชาวนาเข้มแข็ง ประเทศเข้มแข็ง

ภาพ	เสียง
	ข้าวเป็นอาหารจานหลักของคนไทย คนไทย กับข้าวจึงเป็นของคู่กัน
	ในอดีตเราเคยมีคนไทยที่ทำอาชีพเป็นชาวนา จำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด และ ด้วยคนไทยกินข้าว ชาวนาจึงกลายเป็นกระดูกสัน หลังที่คอยค้ำจุนประเทศชาติให้แข็งแรงไปโดย ปริยาย
	แต่ที่ผ่านมาเราจะพบว่า ชาวนามักประสบปัญหา เดิมๆ ถ้าไม่ใช่ราคาข้าวตก ก็มีปัญหาราคาต้นทุน สินค้าเกษตรสูง ปัญหาสภาพแวดล้อม โรคแมลง น้ำท่วม น้ำแล้ง ผลิตเสียหาย กลายเป็นหนี้ทั้ง ในและนอกระบบ
	ส่งผลให้ชาวนาที่เคยรวมตัวกันลงแขกเกี่ยวข้าวอยู่ ในแปลงนา ต้องย้ายมารวมตัวกันบนท้องถนน หรือหน้ากระทรวง เพื่อเรียกร้องเงินช่วยเหลือจาก ปัญหานี้สินที่เกิตขึ้นจากการทำนาแทน

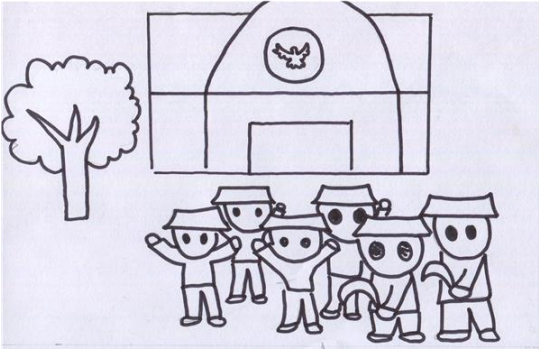
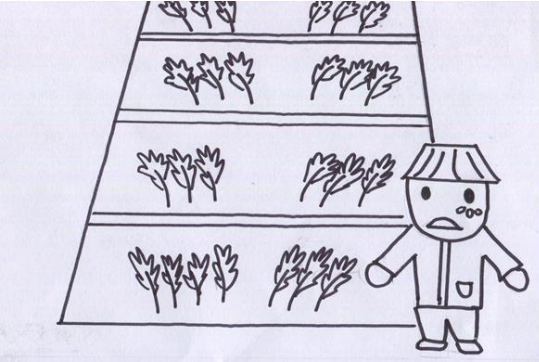
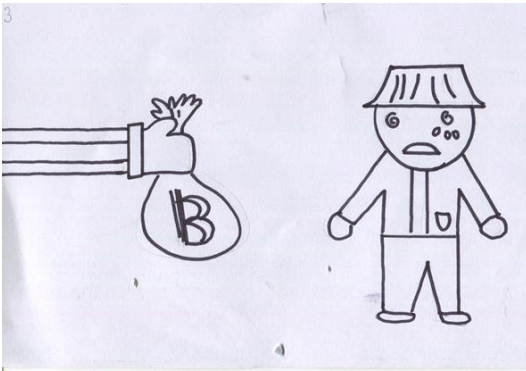
ภาพ	เสียง
	ไปๆมาๆ เลยกลายเป็นว่า ชาวนาไม่ได้มีรายได้มาจากการทำนา แต่เป็นรายได้มาจากเงินช่วยเหลือเยียวจากภาครัฐ
	ซึ่งหลากหลายรัฐบาลก็ให้เงินเยียวชาวนาไปตรงๆ หรือไม่ก็ขึ้นราคาข้าวให้สูงขึ้น ซึ่งก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ดี
	แต่รายจ่ายกลับสูงกว่า สุดท้ายชาวนาก็จนเท่าเดิมหนี้ก็ไม่ลดลง แต่ที่เพิ่มมาคือปัญหาการติดกับดักประชานิยม กลายเป็นเครื่องมือของนักการเมืองไปในที่สุด
	เมื่อกระดูกสันหลังของชาติยังไม่เข้มแข็ง ประเทศจะเข้มแข็งได้อย่างไร

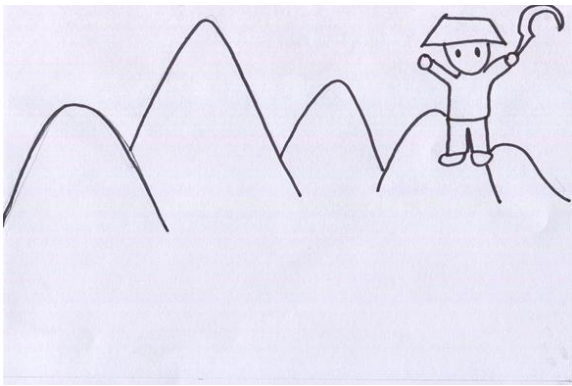
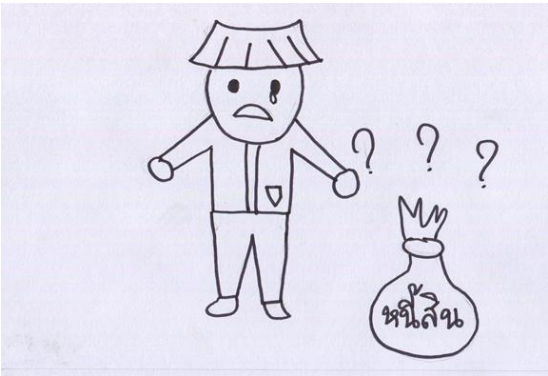
ภาพ	เสียง
	เมื่อการใช้ 1 นโยบาย ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในหลายหลากพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน การแก้ปัญหาเชิงพื้นที่จึงน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมกว่า เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนจริงๆ ว่าในแต่ละพื้นที่มีปัญหาอะไร จะได้จัดการให้ตรงจุด เกาให้ถูกที่คัน
	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญกับการแก้ปัญหาในลักษณะนี้
	และด้วยความตระหนักถึงความสำคัญว่าปัญหาความยากจนของชาวนาเป็นปัญหาสำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศ จึงมีโครงการเพื่อมุ่งแก้ปัญหาความยากจนให้กับชาวนาอย่างยั่งยืนขึ้นมามากมาย ดำเนินการในหลายจังหวัดทั่วประเทศ
	จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม จังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งผลิตข้าวขนาดใหญ่ของไทยคือจังหวัดชัยนาท
	เนื่องจากชัยนาทมีพื้นที่ประมาณ 1.54 ล้านไร่ มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มถึง 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด มีระบบชลประทานที่ดีมาก จึงเหมาะกับการทำนา

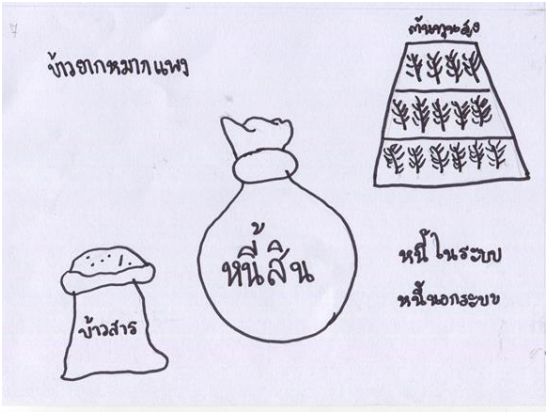
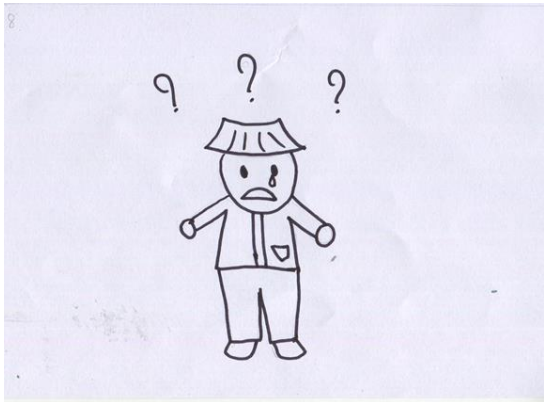
ภาพ	เสียง
	ร้อยละ 79.02 ที่สามารถทำนาได้ผลผลิตถึงปีละ 3 ครั้ง แต่อย่างไรก็ดีชาวนาชัยนาทก็ประสบปัญหาหนี้สิน ความยากจน เหมือนกันกับชาวนาจังหวัดอื่นๆในประเทศไทย
	เมื่อมีหนี้ ความเข้มแข็งก็ลดลง ความภูมิใจในอาชีพก็เสื่อมลง
	หลังจากวิกฤติฟองสบู่แตกเมื่อปี 40 ทำให้สถานการณ์ความยากจนในประเทศรุนแรงขึ้น
	สกว. ร่วมกับภาควิชาการ ภาครัฐ และเอกชน เข้าไปทดลองแก้ปัญหาความยากจนผ่านโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ในพื้นที่ต่างๆ
	ซึ่ง จ.ชัยนาท เป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม เปลี่ยนชาวนาชัยนาทที่เคยเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอ กลายเป็นชาวนาที่มีความเข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจในอาชีพ

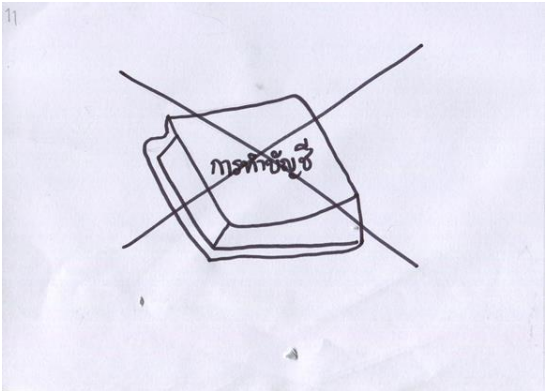
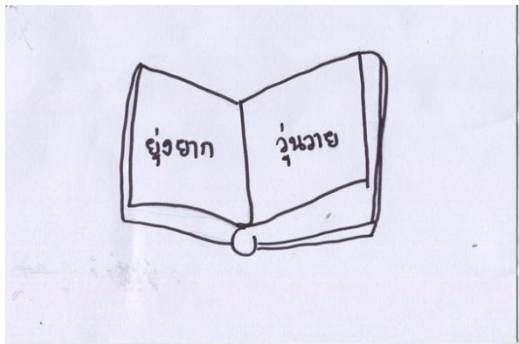
ภาพ	เสียง
	ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากใครหรือนโยบายไหน พออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้ มีรายได้ใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างยั่งยืน
	เครื่องมือที่เป็นตัวจักรสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ชวนมาให้เข้มแข็งในครั้งนี้มีชื่อว่า “บัญชีครัวเรือน”
	ใครจะเชื่อว่าบัญชีเล่มเล็กๆ จะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ทุกระดับชั้น
	ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ไปจนถึงระดับจังหวัดได้
	เราจะพาไปทำความรู้จักกับบัญชีครัวเรือนอย่างละเอียดกันในตอนต่อไป

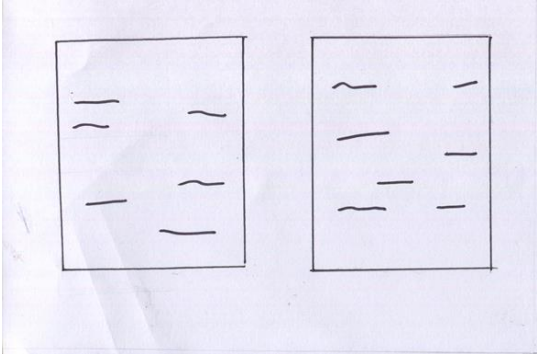
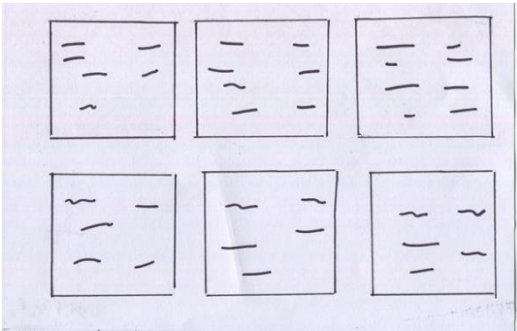
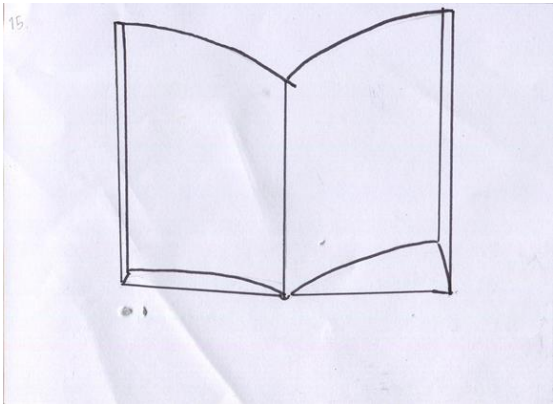
ตอนที่ 2 บัญชีครัวเรือนเครื่องมือเข้มแข็ง

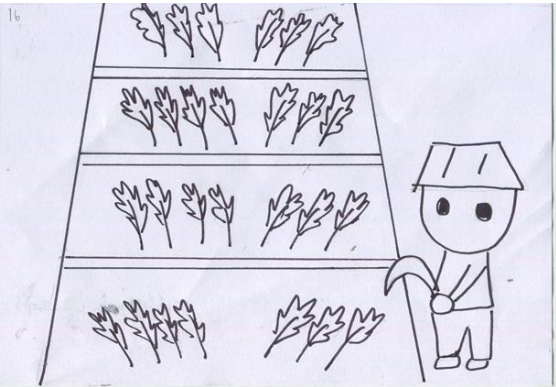
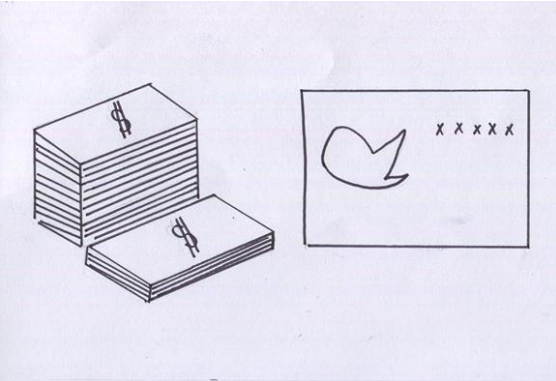
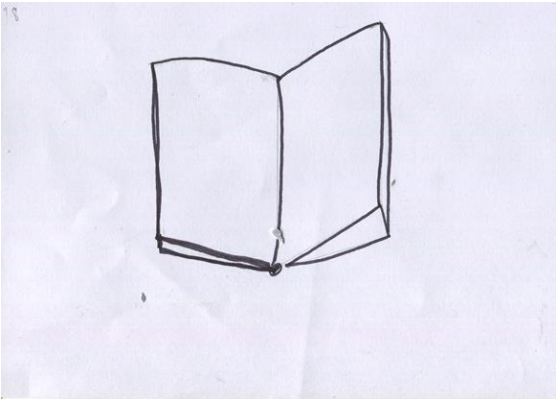
ภาพ	เสียง
	จากตอนที่แล้ว ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการภาพรวมของปัญหาความยากจนในภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาด้วยการใช้การช่วยเหลือโดยบุคคลภายนอก เช่น นโยบายรัฐบาล เงินช่วยเหลือ ประชานิยม นั้น ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน
	ดังนั้นปัญหาของชาวนาอาจจะไม่มีใครแก้ปัญหาได้ตรงจุดเท่ากับตัวชาวนาเอง
	การฝึกฝนให้ชาวนารู้จักการพึ่งพาตนเองสามารถยืนสู้ปัญหาได้โดยลำพัง แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน น่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุดในกระบวนการนี้

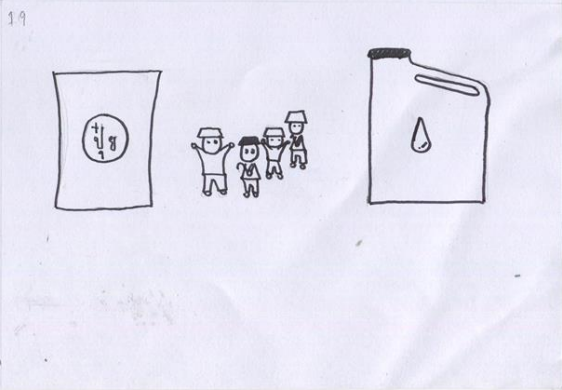
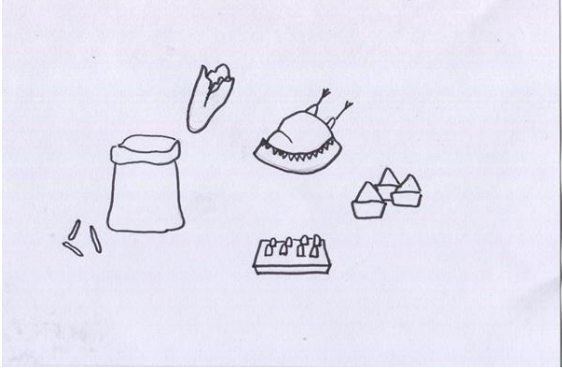
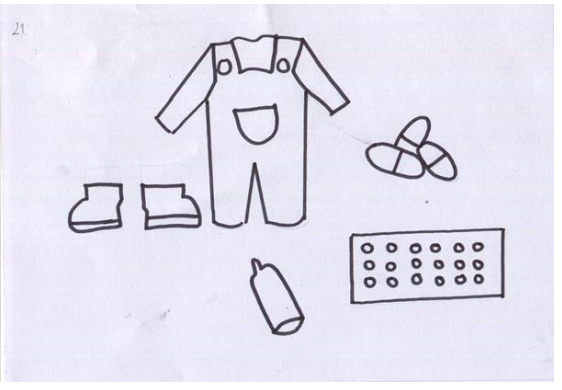
ภาพ	เสียง
	ทำไมชาวนาจึงเป็นหนี้
	เพราะข้าวราคาถูก ต้นทุนในการทำนาสูง ข้าวยากมากแพง การเป็นหนี้ทั้งในและนอก ระบบ
	ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเกิดจากปัญหาความรู้ใน เงินได้และเงินจ่ายทั้งสิ้น

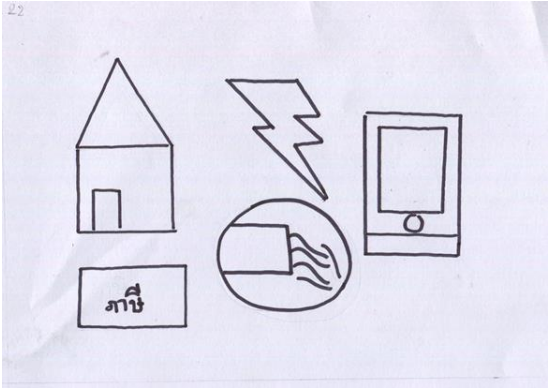
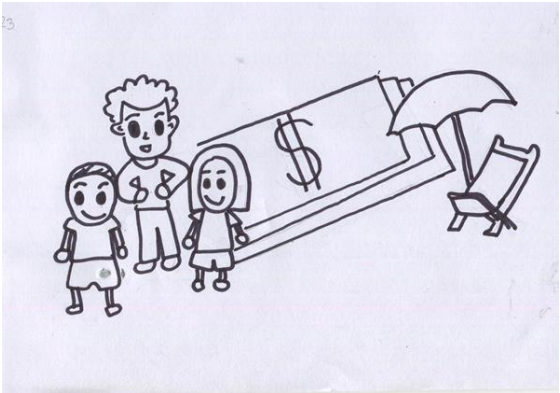
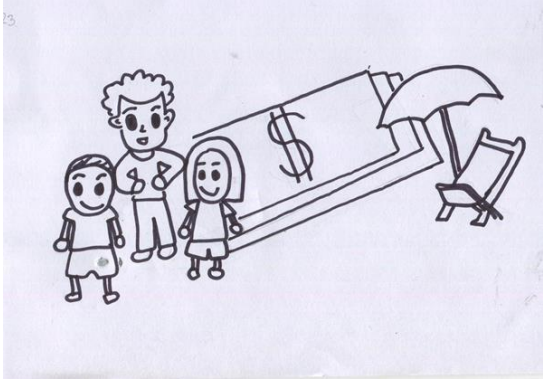
ภาพ	เสียง
	ซึ่งในความเป็นจริงไม่เพียงแต่ชาวนาที่มีปัญหาหนี้สิน แต่คนสมัยใหม่ในยุคทุนนิยมล้วนแต่สุมเสี่ยงกับภาวะความยากจนแทบทั้งสิ้น
	เนื่องจากไม่รู้ว่าตัวเองมีรายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร และมีหนี้สินเท่าไร
	การทำบัญชีจึงเป็นเครื่องมือง่ายๆ ที่เรามักมองข้าม และไม่คิดจะทำ เนื่องจากมีความเชื่อว่าการทำบัญชีนั่นยุ่งยากและวุ่นวาย

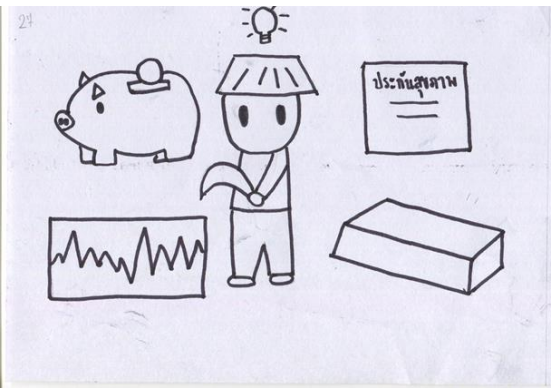
ภาพ	เสียง
	สกว. จึงได้พัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือน ขึ้นมาให้ชาวบ้านและประชาชนทั่วไป สามารถ ทำงานได้ง่าย
	และมีการปรับปรุงมาหลายเวอร์ชัน
	เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตและสะดวกใน การบันทึก

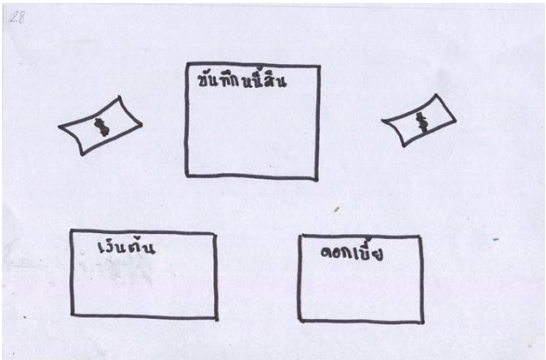
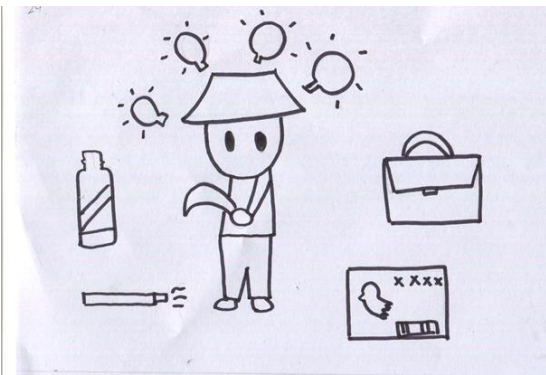
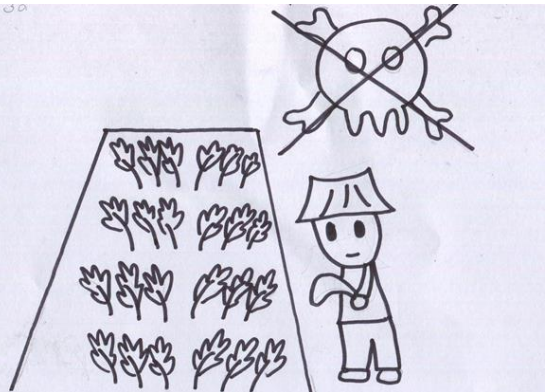
ภาพ	เสียง
	การใช้คำที่เข้าใจง่ายประกอบกับรูปภาพที่สื่อความหมายในการบันทึก
	และแบ่งเป็นหมวดหมู่ในการใช้งานได้อย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายได้เป็นหมวดหมู่ดังนี้
	รายรับ ใช้ในการบันทึกเงินสดที่เป็นรายได้ โดยแยกตามแหล่งที่มา

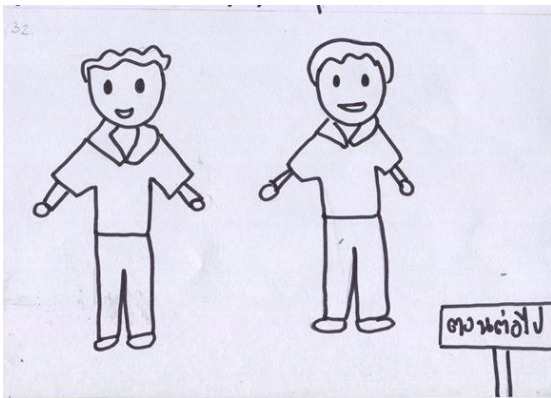
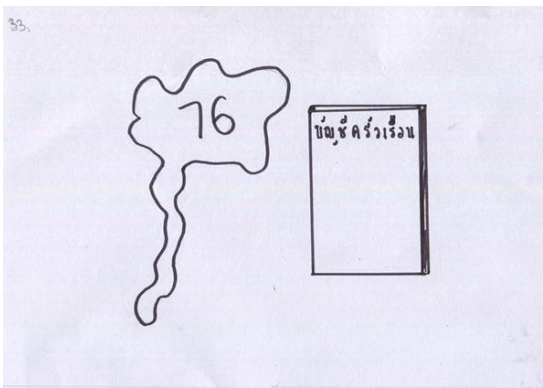
ภาพ	เสียง
	ไม่ว่าจะมาจากการทำมาหากิน เงินปันผล ดอกเบี้ย หรือแม้แต่ลาภลอยจากการเสี่ยงโชคต่างๆ
	รายจ่าย แบ่งออกเป็น 7 หมวด ตามประเภทการจ่ายได้แก่
	หมวดที่ 1 ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ คือ ต้นทุนในการทำกิน เช่น -ค่าจ้างแรงงาน -ค่าปุ๋ย -ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงพาหนะ

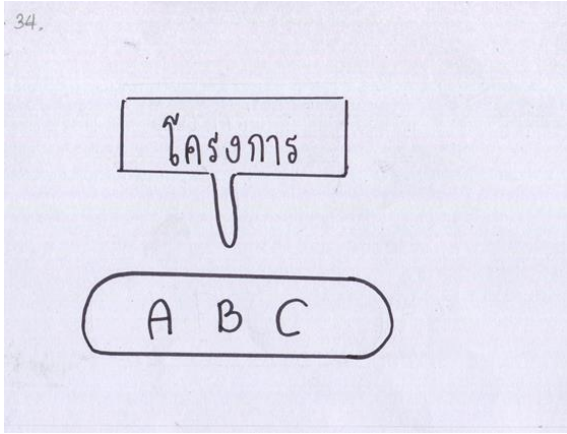
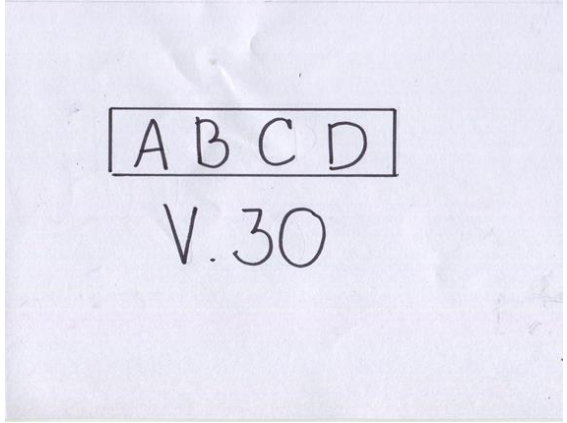
ภาพ	เสียง
 19	หมวดที่ 2 ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือน คือ ค่าหุงหาอาหารในแต่ละวัน เช่น -ค่าข้าวสาร -เนื้อสัตว์ -ผัก -ไข่สด -เครื่องเทศ
	หมวดที่ 3 ค่าใช้จ่ายค่ายาและเครื่องนุ่งห่ม คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อปัจจัย 4 ในส่วนของเสื้อผ้าและยารักษาโรค เช่น -ยาแก้ปวด -ยารักษาโรคอื่นๆ -ยาหรืออุปกรณ์คุมกำเนิด
 21	หมวดที่ 4 เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย คือ ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าไฟฟ้า น้ำประปา ภาษี ค่าโทรศัพท์

ภาพ	เสียง
	หมวดที่ 5 ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม คือ ดอกเบี้ยเงินกู้ เงินเช่า เงินช่วยเหลือครอบครัว ค่าพักผ่อนหย่อนใจ
	หมวดที่ 6 ค่าใช้จ่ายในการศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าขนม ค่าเดินทาง ชุดนักเรียน
	หมวดที่ 7 ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น คือ ค่าใช้จ่ายในหมวดของฟุ่มเฟือย เช่น บุหรี่ เหล้า หวย ขนมขบเคี้ยว

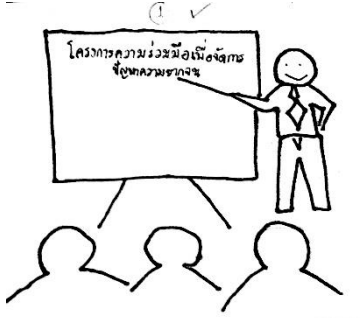
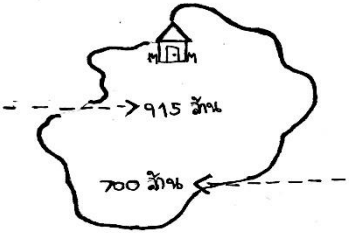
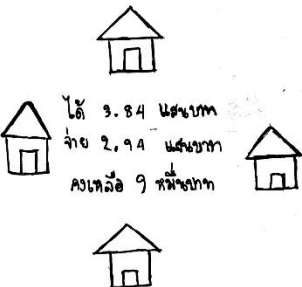
ภาพ	เสียง
	นอกจากรายรับรายจ่ายที่เป็นเงินสดแล้ว ยังมีการบันทึกรายได้ รายจ่ายแฝงด้วย
	เพื่อเจ้าของบัญชีสามารถวางแผนและตัดสินใจใช้เงินได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ โดยแบ่งเป็น
	เงินออมและหลักประกัน คือ รายรับในอนาคตที่เกิดจากการลงทุนต่างๆ เช่น ซื้อประกันสุขภาพ ออมเงิน เล่นหุ้น ทองคำ

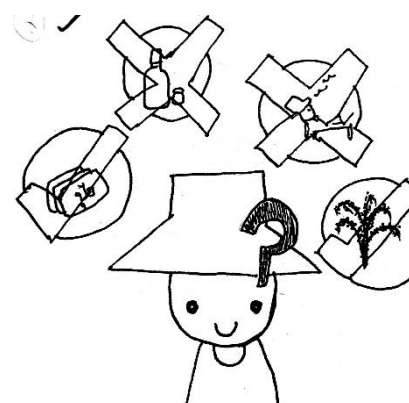
ภาพ	เสียง
	• สุตท้ายคือแบบบันทึกหนี้สิน คือ รายจ่ายในอนาคต เช่น หนี้สินทั้งจากใน และนอกระบบ โดยมีการบันทึกแยกเป็น เงินต้น และดอกเบี้ยด้วย
	ผลของการจัดบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ชาวนาชัยนาทได้รู้และเข้าใจว่าตนเองมีค่าใช้จ่ายกับสิ่งใด สามารถประเมินตนเองและตัดสินใจลดละ เลิกพฤติกรรม ฟุ่มเฟือย รวมถึงกิจกรรมที่ทำลายสุขภาพ เช่น การเลิกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เลิกเหล้า เลิกบุหรี่ย เลิกเล่นหวย
	เปลี่ยนทัศนคติในการทำเกษตรกรรม ลดละเลิกการใช้สารเคมี

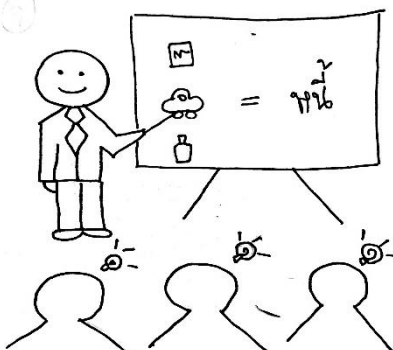
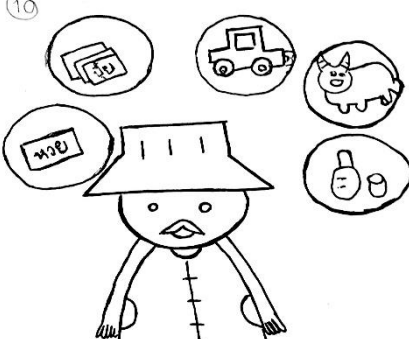
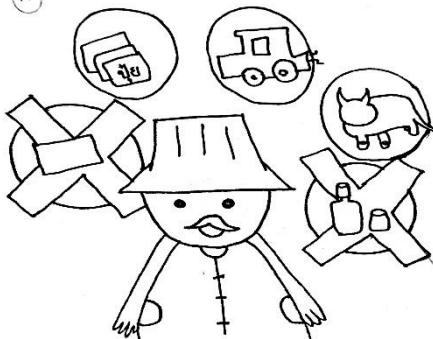
ภาพ	เสียง
	รวมไปถึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับ กลุ่ม ตำบล อำเภอ และจังหวัด ด้วย
	ซึ่งจะขอนำเสนอรายละเอียด ผ่านบุคคล ตัวอย่างในตอนต่อไป
	ปัจจุบันบัญชีครัวเรือนถูกขยายผลในการนำไปใช้แก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด

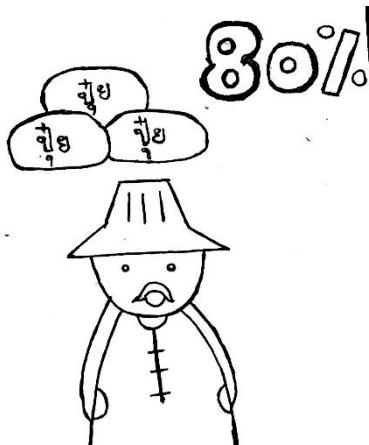
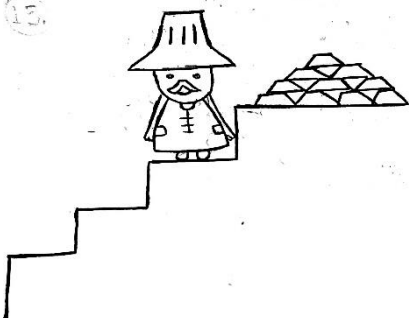
ภาพ	เสียง
 34. โครงการ A B C	ผ่านโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC
 A B C D V.30	นอกจากนี้ยังสามารถดาวน์โหลด โปรแกรม บัญชีรับจ่ายครัวเรือน ABCD V3.0 มา
 36. Free	ทดลองใช้งานได้ฟรีด้วย

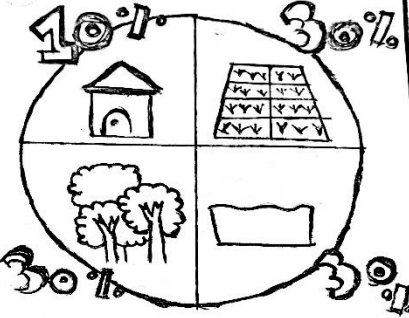
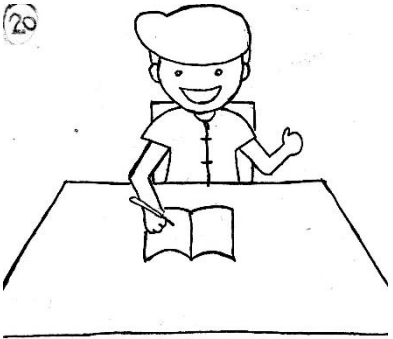
ตอนที่ 3 จด ลต หนี้

ภาพ	เสียง
	จากตอนที่แล้วได้เล่าถึงการนำบัญชีครัวเรือนเข้าไปทดลองใช้ในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ และได้ขยายผลเป็นโครงการความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม และสุขภาวะแบบบูรณาการ
2 ✓ 	ซึ่งทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนจาก การเก็บข้อมูล 21 ตำบล รวม 2381 ครัวเรือน เป็นเวลา 1 ปี ผลที่ได้คือ ผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 2381 ครัวเรือน มี
3 ✓ 	มีรายรับรวมกันประมาณ 915 ล้านบาทในขณะที่มีรายจ่าย 700 ล้านบาท
	คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 3.84 ล้านบาท และมีรายจ่าย 2.94 ล้านบาท ทำให้มีเงินคงเหลือประมาณ 9 หมื่นบาทต่อปี

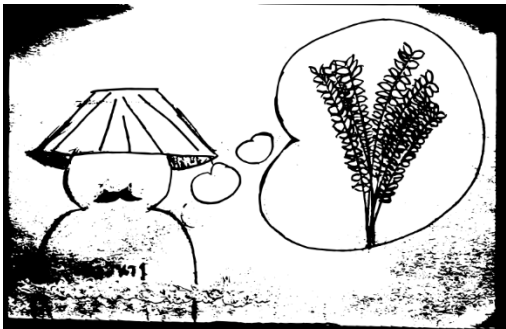
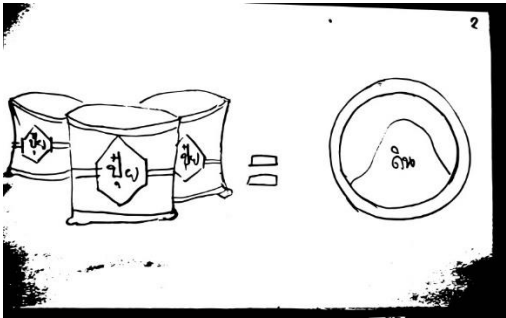
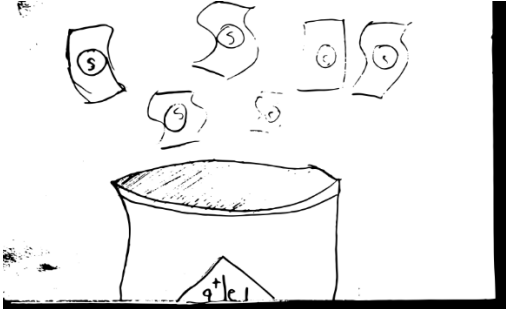
ภาพ	เสียง
	แต่อย่างไรก็ดียังมีหนี้เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.44 แสนบาทด้วย
 ชาวนา สตรีที่มีเงิน เดือน	จากการจัดบัญชีครัวเรือนทำให้เห็นรายได้มากที่สุดของชาวนาที่มาจากการทำนาทำไร่คิดเป็นร้อยละ 54.87 ในขณะที่รองลงมาเป็นเงินเดือนที่มีเพียงร้อยละ 10.06 เท่านั้น
	ในขณะที่รายจ่ายที่มากที่สุดคือรายจ่ายจากการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถอุปมาอุปไมยได้ว่าเป็นรายจ่ายจากการทำนานั้นเอง ซึ่งคิดเป็น 51.31 รองลงมาคือค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนสังคมและพักผ่อนหย่อนใจที่มีเพียงร้อยละ 15.49
	เมื่อเห็นตัวเลขเป็นรูปธรรมชัดเจนเช่นนี้แล้ว การตัดสินใจที่จะลด ละ เลิก เปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อปลดหนี้ หรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงเป็นเรื่องง่าย เพราะมีเหตุผลทางด้านปากท้องเป็นตัวกำหนด

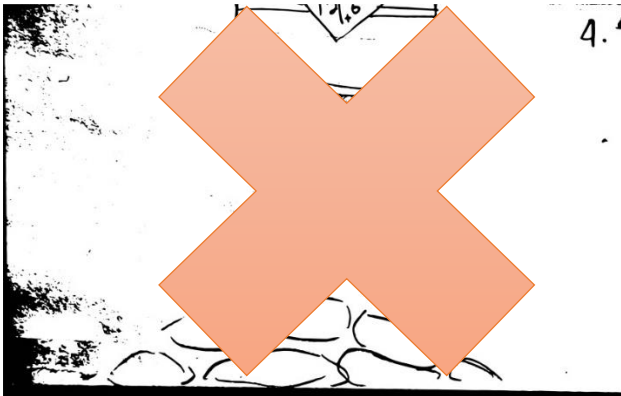
ภาพ	เสียง
	ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ชาวนาเกิดความเข้าใจว่า การทำนาไม่ใช่ปัญหาให้ยากจน แต่การจ่ายโดยไม่รู้จักกำลังของตน ต่างหากที่ก่อหนี้สินโดยไม่รู้ตัว
	คุณลุงสุรัตน์ กลิ่นบานชื่น เป็นตัวอย่างของชาวนาที่ใช้จ่ายโดยไม่รู้ ล้วงกระเป๋าเจอเงินก็ใช้ไปตามความเคยชิน ใครบอกว่าอะไรดีคุณลุงสุรัตน์ก็ซื้อมาหมด พอรู้ตัวอีกทีก็พบว่าหนี้สินถึง 6 แสนบาท
	แต่หลังจากรู้ว่าตนเองมีรายจ่ายในส่วนไหน เกินความจำเป็น ก็ได้ลด ละเลิก ควบคุม ค่าใช้จ่าย ทั้งด้านการใช้ชีวิต และการทำนา
 500 บาท/วัน	จากที่เคยใช้เงินวันละ 500

ภาพ	เสียง
	ก็ลดลงเหลือวันละไม่เกิน 200 บาท
	ลดการซื้อปุ๋ยลง ทำให้ลุงสุรตัน มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เฉลี่ยถึง 80%
	บัญชีครัวเรือนไม่ได้เป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาความยากจนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นแผนที่สู่ความร่ำรวยอีกด้วย
	ปัจจุบันคุณลุงสุรตันมีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความสุขในการใช้ชีวิต และมีความภูมิใจในอาชีพชาวนา

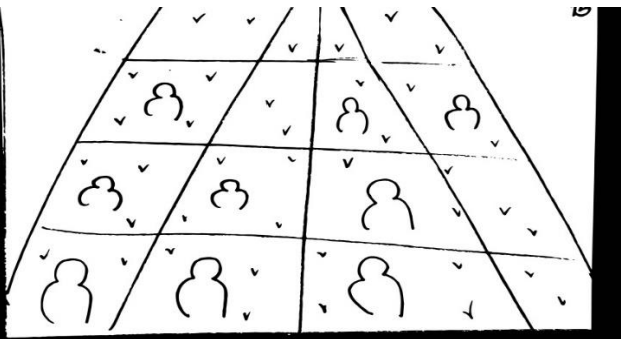
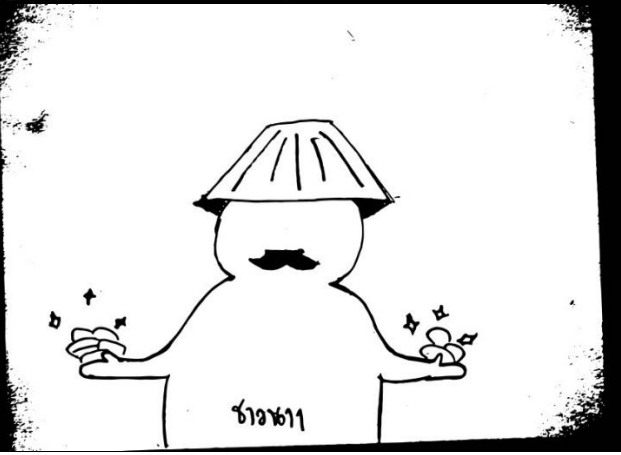
ภาพ	เสียง
	นอกจากนี้ยังมีคุณ วิฑูลย์ ทองมี ชาวนาที่เป็น กรรมการศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านยางต้นเดียว เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เคยประสบปัญหาในการทำ นา ทำเท่าไรก็ไม่รวย
	กระทั่งได้มาทดลองเดินทางตามรอยเศรษฐกิจ พอเพียง กับการได้มารู้จักกับบัญชีครัวเรือน ได้เรียนรู้กระบวนการทำนาและรู้จักตนเอง
	ทำให้พบว่าการทำนาไม่ได้นำไปสู่ความสัน สุข แต่สามารถพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ได้
	พิฑูลย์ยังฝากด้วยว่า การจะใช้บัญชีครัวเรือน ให้ได้ผล นอกจากจดแล้ว ยังต้องหมั่น ประเมินผลด้วย

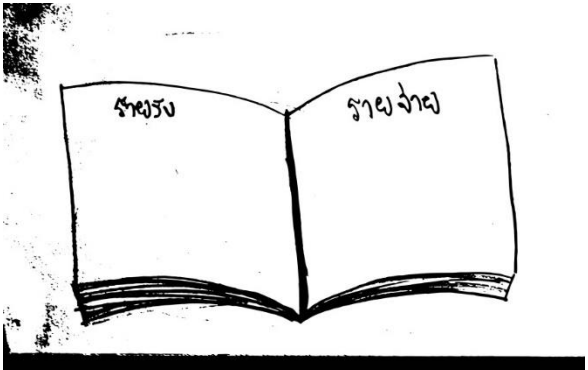
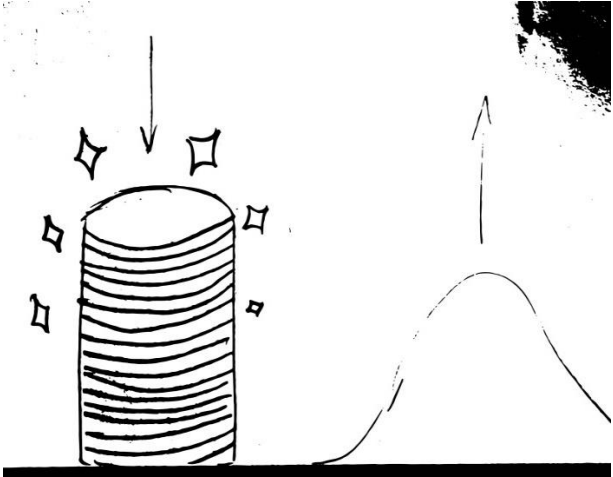
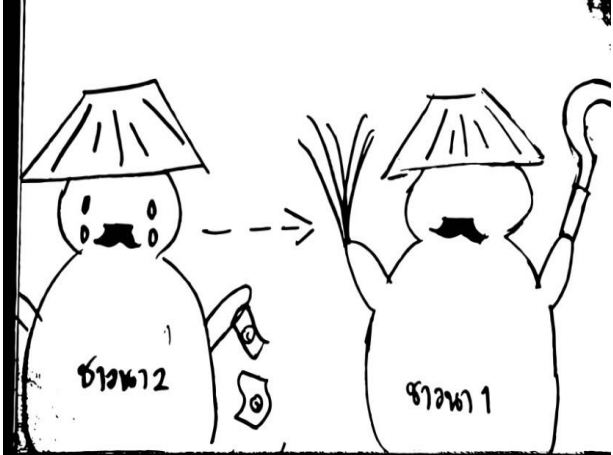
ตอนที่ 4 ทำมากได้น้อย ทำน้อยได้มาก

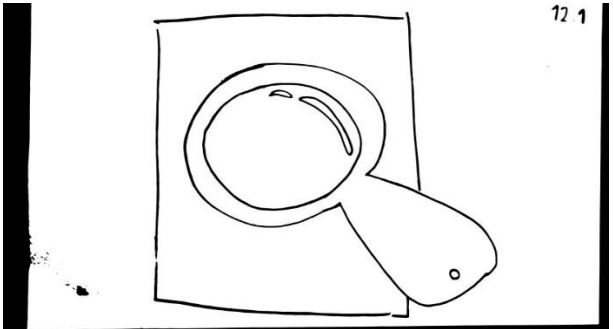
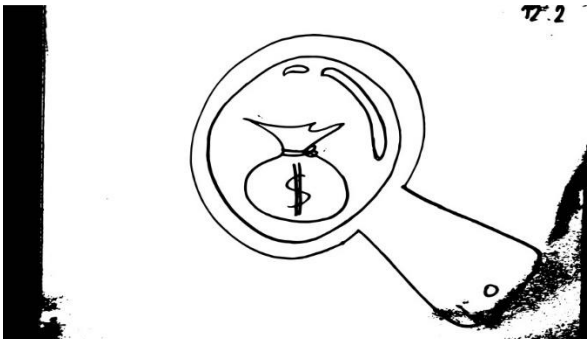
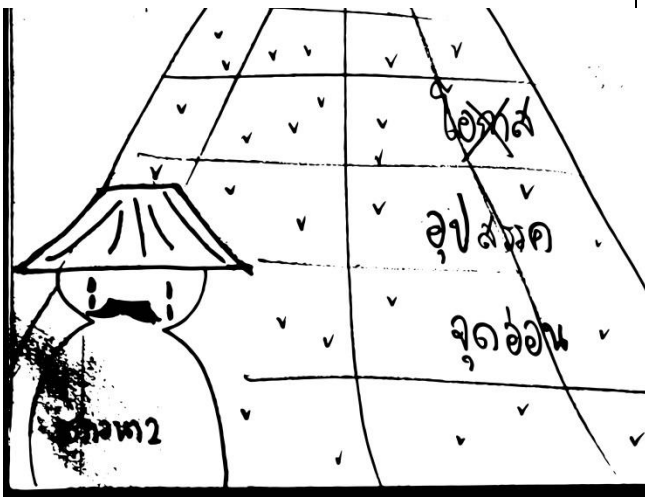
ภาพ	เสียง
	ชาวนาสวนใหญ่มีความเชื่อว่าจะปลูกข้าวให้จะสวยและได้ผลผลิตปริมาณมากถ้าดินดี
	ซึ่งการจะทำให้ดินดีย่อมต้องใส่ปุ๋ยในปริมาณมาก
	เงินลงทุนส่วนใหญ่ในการทำนาจึงถูกลงไปกับค่าปุ๋ยเสียทั้งหมด

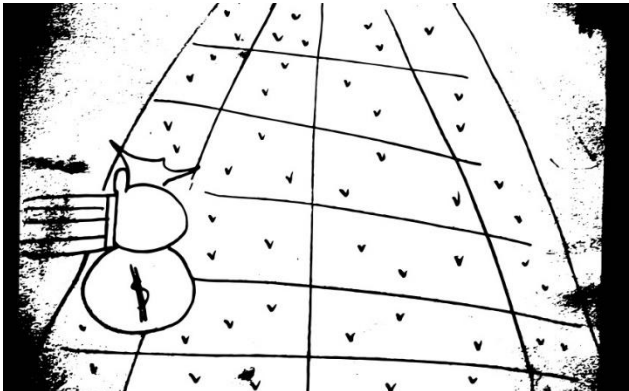
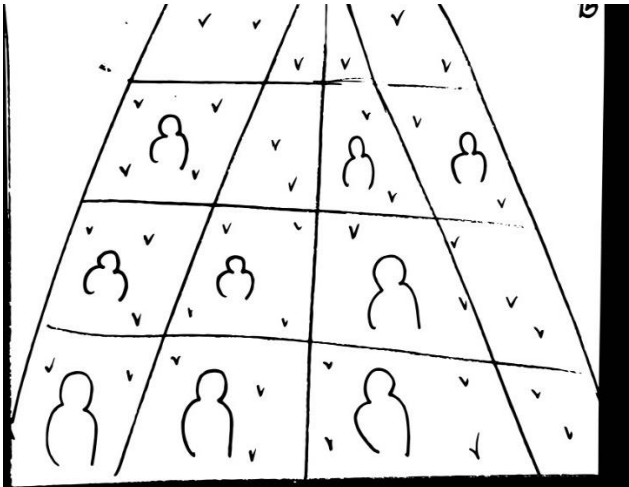
ภาพ	เสียง
	พอได้ปุ๋ยมากี่ใส่ ใส่ในความเชื่อว่าใส่ให้ มากๆ ดินจะได้อุดมสมบูรณ์
	ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการกระทำดังกล่าว อาจไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีกับต้นข้าว แต่ อาจจะส่งผลเสียให้ผลผลิต และสร้างหนี้สิน มากมายตามมาได้
	จากตอนที่แล้วเราได้แนะนำชาวเขาที่เคยมี หนี้จากการจับจ่ายใช้สอยบนความไม่รู้ แต่ ในที่สุดก็สามารถพลิกฟื้นกลับมาเป็น ชาวเขาที่ไม่มีหนี้

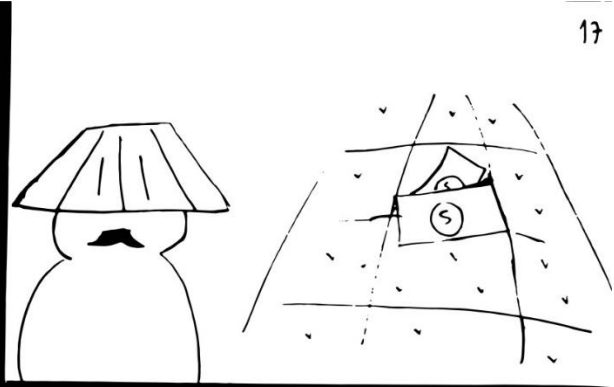
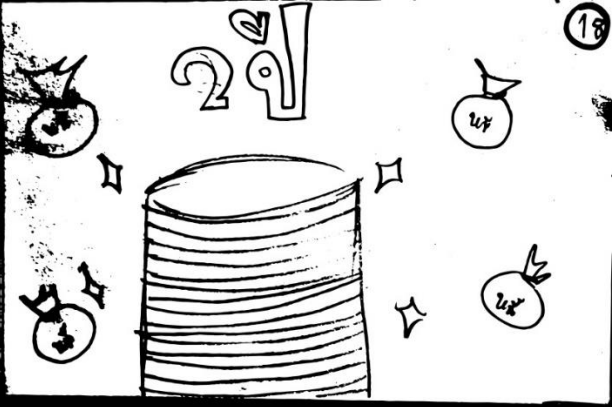
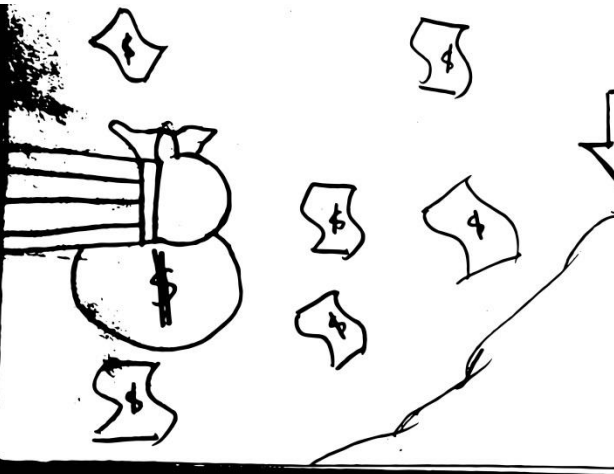
ภาพ	เสียง
	พร้อมกับมีทรัพย์สินเป็นของตัวเองได้อีก ครั้ง
	ด้วยบัญชีครัวเรือน
	ในตอนนี้เราจะพาไปพบชาวนาตัวอย่างอีก ท่านหนึ่งที่เคยทำนา แบบ ทำมากได้น้อย แต่สุดท้ายก็สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้ กลายเป็นชาวนาที่สามารถทำน้อยแต่ได้ ผลผลิตมาก

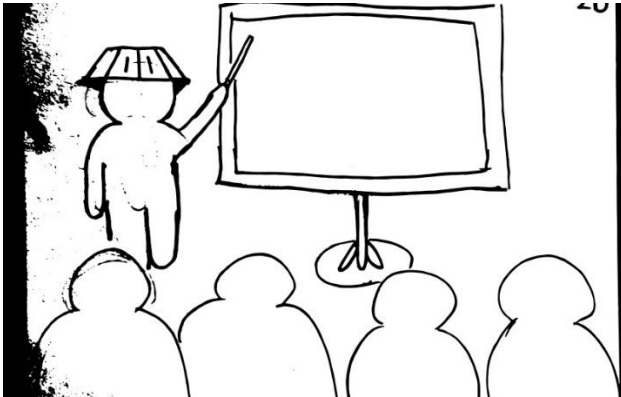
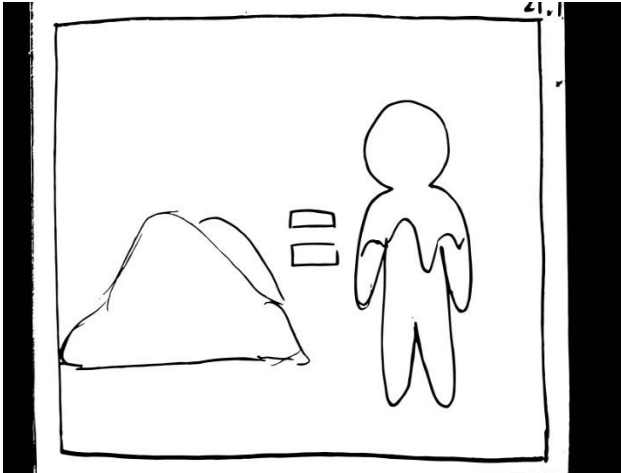
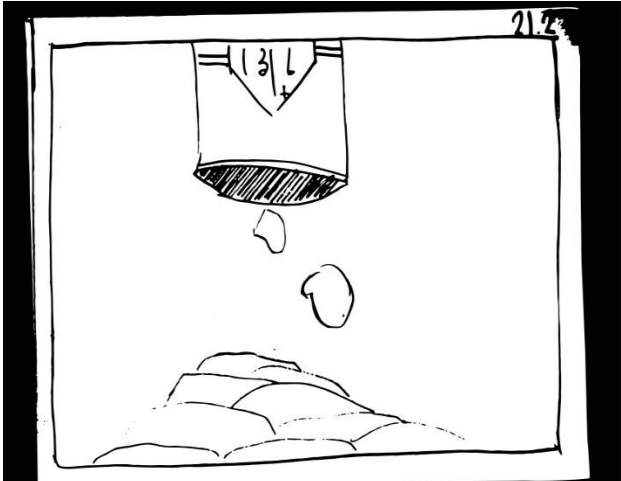
ภาพ	เสียง
รูปภาพแนะนำคุณจักรินทร์	คุณ จักรินทร์ รักซ้อน ชาวนาตัวอย่างจาก หมู่ 6 ตำบลนางลือ
	พี่จักรินทร์เล่าให้ฟังว่าเคยทำนาในพื้นที่ขนาดใหญ่เกือบ 100 ไร่
	ซึ่งแทนที่จะได้ผลตอบแทนเป็นกอบเป็นกำ
	ก็กลับกลายเป็นมีหนี้สินพอกพูนกลายเป็นหนี้กว่า 3.7 ล้านบาท

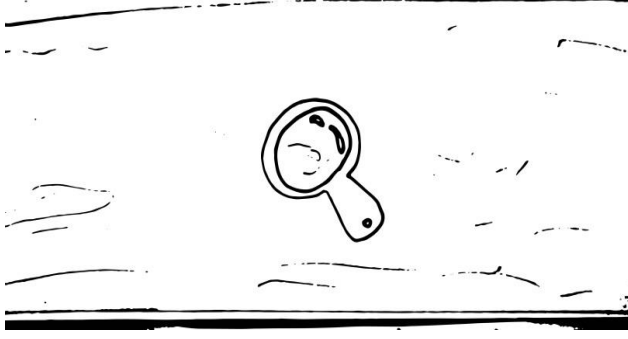
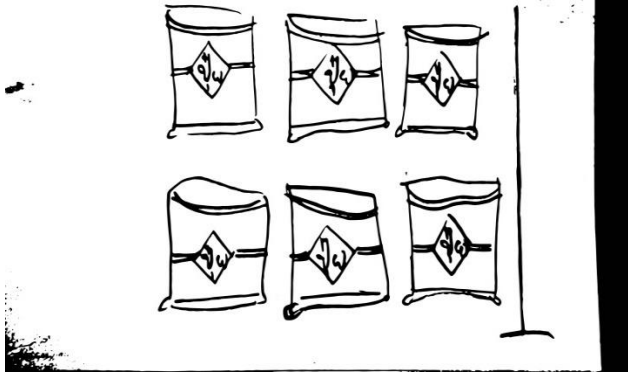
ภาพ	เสียง
	หลังจากที่จัดบัญชีครัวเรือนก็ให้เห็น ค่าใช้จ่ายของตัวเอง
	พบว่าเงิน ถูกจัดการลงไปที่บู่เพื่อการปรับ ดินมากที่สุด
	ก็เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการ เป็นชาวนาที่ใช้ทุนทำนาสู่การเป็นชาวนา มีอาชีพ

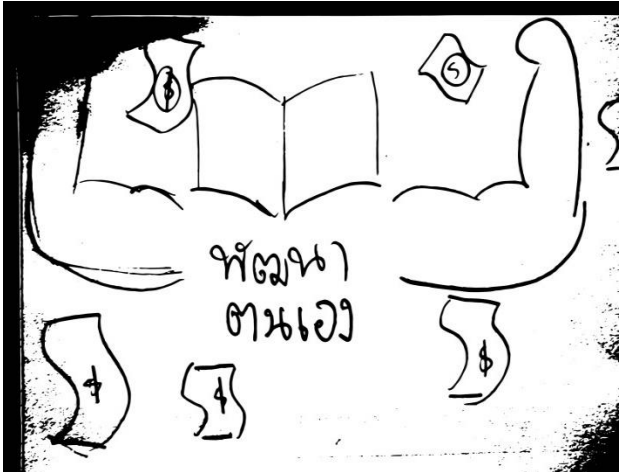
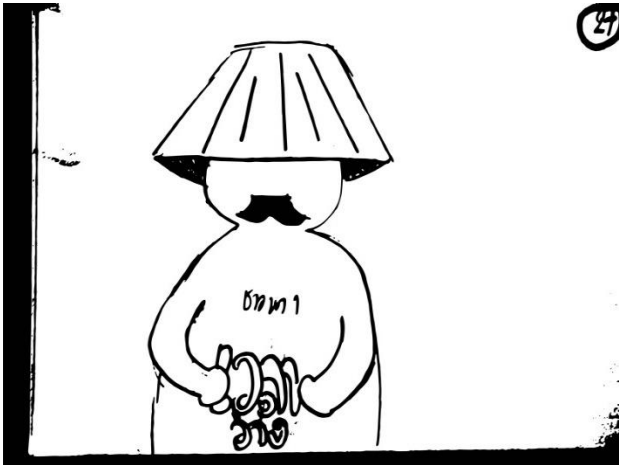
ภาพ	เสียง
คลิป	//////สัมภาษณ์ เรื่อง หนี้ เรื่อง ทำนา 100 ไร่
	หลังจากจดบัญชีครัวเรือน ก็พบว่าปัญหาใหญ่ที่ทำให้ตนเป็นหนี้
	มาจากค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ
	การทำนาในพื้นที่ขนาดใหญ่ เกินตัวเกินกำลังของตนนั้นไม่ใช่โอกาส แต่กลับเป็นอุปสรรค กลายเป็นจุดอ่อนที่ทำให้สูญเสียรายได้

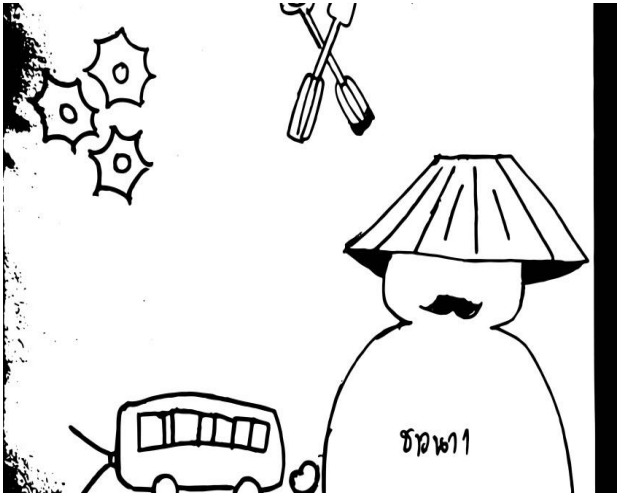
ภาพ	เสียง
	เนื่องจากที่นาก็ต้องเช่า
	แรงงานก็ต้องจ้าง
	ไหนจะค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายา อื่นๆ อีก สารพัด

ภาพ	เสียง
	เมื่อลดพื้นที่ทำนาลงให้เหลือขนาดที่ตัวเอง สามารถจัดการเองได้ทั้งหมดต้นทุน เหล่านี้นั้นก็หายไป
	เงินคงเหลือก็เพิ่มขึ้น ใช้เวลาเพียง 2 ปี หนี้ ทั้งหมดก็ถูกปลดได้สำเร็จ
คลิป	////การจัดการนาด้วยตัวเอง
	นอกจากการลดค่าเช่า ค่าจ้างแล้ว พี่จักรินทร์ยังลดการใช้ปุ๋ยบำรุงดินด้วย

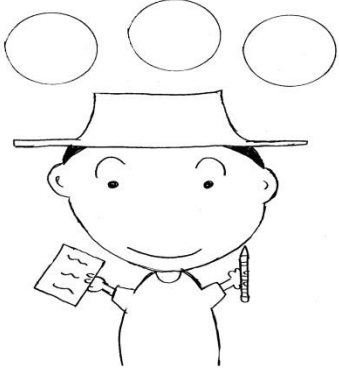
ภาพ	เสียง
	ประกอบกับการเข้าไปอบรมเพื่อพอกพูน ความรู้โดยหน่วยงานสนับสนุนทาง การเกษตรต่างๆ
	ทำให้เข้าใจว่า ดินก็เหมือนคน กินแร่ธาตุได้ จำกัด
	การใส่ปุ๋ยบำรุงดินในปริมาณที่มากเกินไป แต่จะทำให้เกิดความสิ้นเปลือง

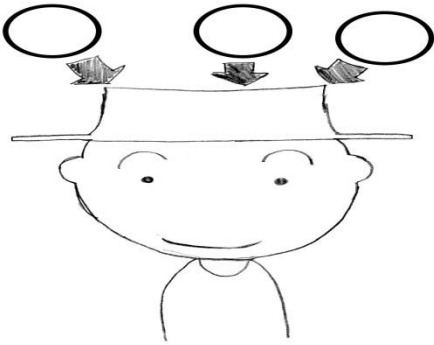
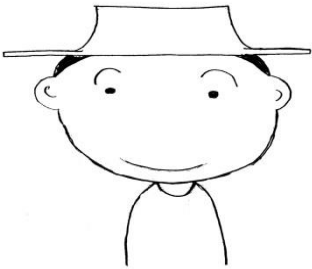
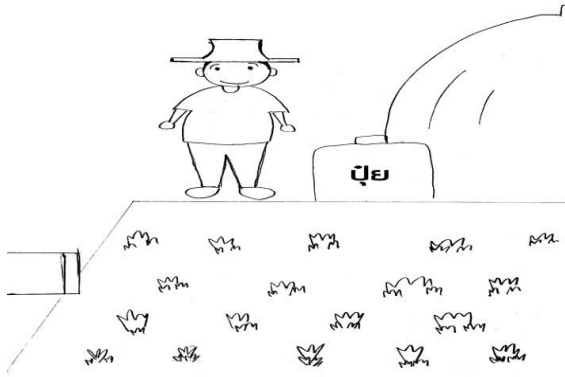
ภาพ	เสียง
	หรือซ้ำร้ายอาจทำให้ดินมีคุณสมบัติที่ต่างออกไป หรือกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ โรค และแมลงได้ ดังนั้นการรู้จักดินจึงเป็นเรื่องสำคัญ
	พี่จักรินทร์แนะนำให้ทำการตรวจดินก่อนการพำนา ซึ่งขั้นตอนนี้มีหน่วยงานช่วยเหลือดูแล และใช้เวลาไม่นาน
	เมื่อทราบผลจึงไปจัดหาปุ๋ยในสูตรและปริมาณที่เหมาะสม เพื่อนำมาปรับให้ดินสมบูรณ์ที่สุด ในค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุดด้วย

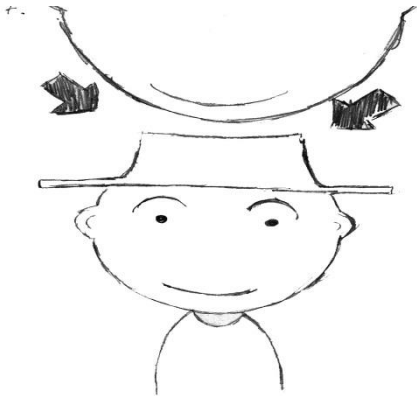
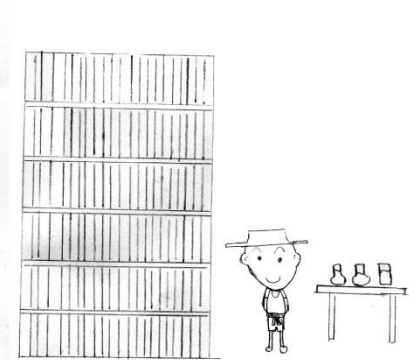
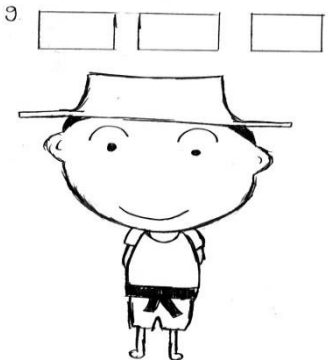
ภาพ	เสียง
คลิป	/////////สัมภาษณ์ตรวจดิน
	การรู้จักกำลังของตนเอง ผนวกกับความ ขยันหมั่นศึกษาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ของพี่จักรินทร์
	ทำให้เขามีรายได้มากขึ้น แต่เหนื่อยน้อยลง
	มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น สามารถนำไปบริหาร จัดการชีวิตในส่วนอื่นๆ ได้อีกมากมาย

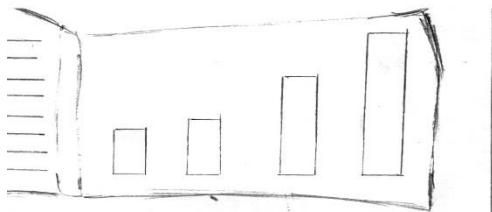
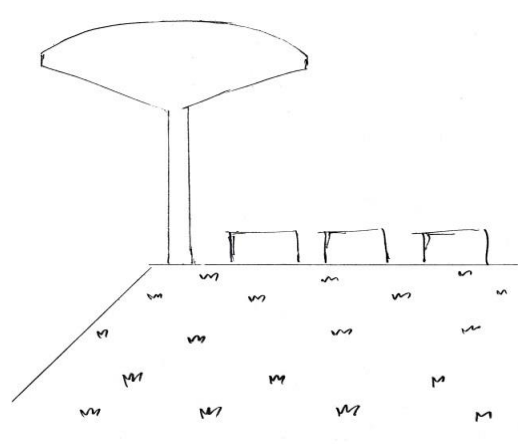
ภาพ	เสียง
	ซึ่งปัจจุบันพี่จักรินทร์เป็นชาวนาที่มีธุรกิจเสริมเล็กๆ เช่น บริการรถรับส่งนักเรียน เป็นนักประดิษฐ์ และช่างซ่อมรถไถ
29 ไป รดตีดตา ตอนต่อไป	ในตอนต่อไป จะนำเสนอเทคนิคต่างๆ ในการทำงาน สไตล์พี่จักรินทร์

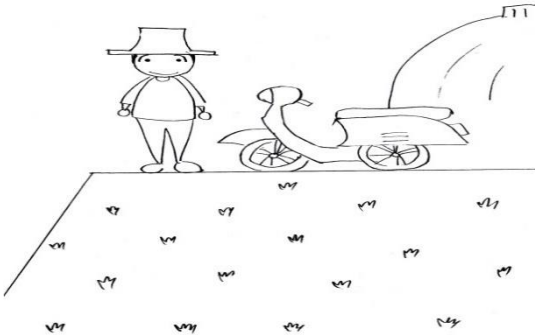
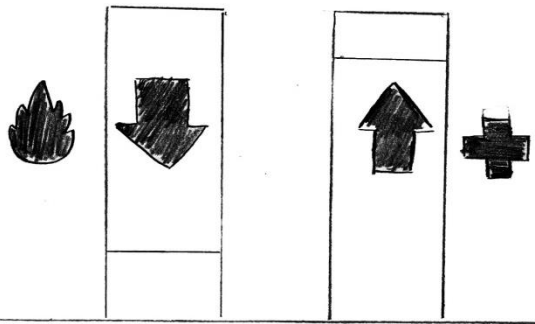
ตอนที่ 5 ทำนาเป็นวิทยาศาสตร์

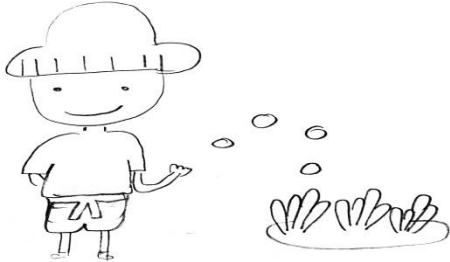
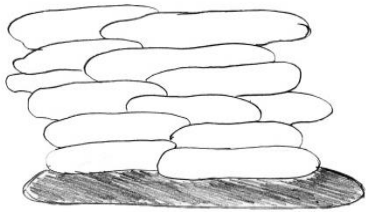
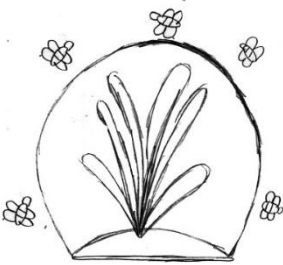
ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
ตอนที่ 5 ทำนาเป็นวิทยาศาสตร์	เสียง
	ความเชื่อ ความรู้ในการทำนานั้นมีอยู่มากมาย
	แม้ว่าการจดบัญชีครัวเรือนจะช่วยให้ชาวนารู้จัก เข้าใจตนเอง ทั้งในแง่การใช้ชีวิตและการ ประกอบอาชีพ

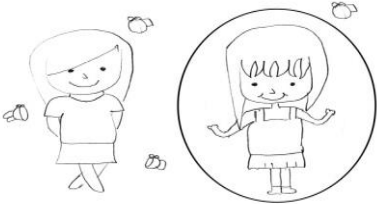
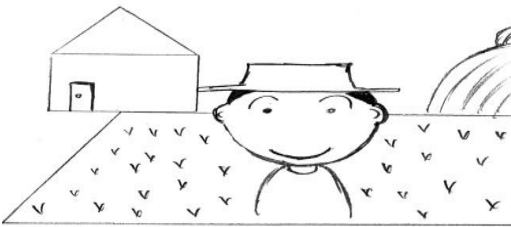
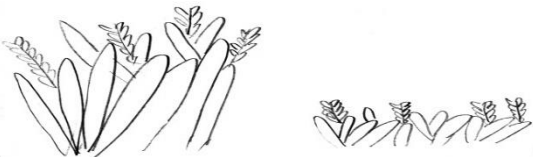
ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	แต่อย่างไรก็ดี หากชาวนามีความเชื่อที่ฝังหัว ยึดติดกับการทำนาแบบใดรูปแบบหนึ่งไว้แล้ว
	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จัดเป็นเรื่องที่ยากลำบาก
	บางคนชอบหว่านข้าวปริมาณมากๆ บางคนชอบใส่ปุ๋ยเยอะๆ บางคนชอบเอาน้ำเข้านาบ่อยๆ หรือกระบวนการอื่นๆ เหล่านี้อาจทำให้นาข้าวมีหน้าตาออกมาถูกใจชาวนาแต่ก็ต้องแลกด้วยต้นทุนมหาศาลด้วยเช่นกัน

ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	พี่จักรินทร์ รักซ้อน ชวนนาที่ไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูง
	แต่ด้วยนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนชอบเรียนรู้ ชอบทดลอง
	ทำให้เป็นคนที่สามารถปรับเปลี่ยนความคิดทัศนคติ พฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่

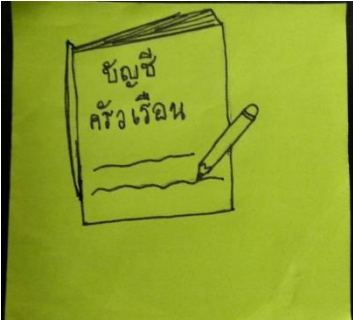
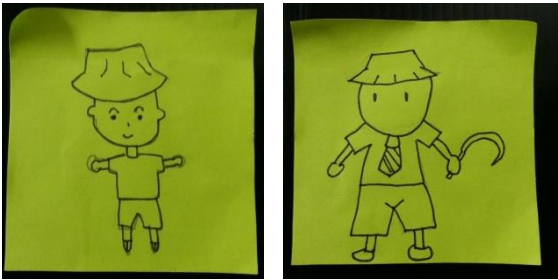
ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	ผลการทำบัญชีครัวเรือนบ่งชี้ว่าฟิจักกรินทร์ไม่ได้มี ต้นทุนปุ๋ยที่สูงลิ่วเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีเรื่องของ ค่าน้ำมันที่ต้องควักจ่ายต่อเนื่องในปริมาณมาก ด้วย
	///สัมภาษณ์ ต้นทุนค่าน้ำมัน
ปัจจัยที่ทำให้มีค่าใช้จ่ายน้ำมัน ในปริมาณมากนั้นมาจาก	ปัจจัยที่ทำให้มีการใช้จ่ายค่าน้ำมันในปริมาณมาก
	ปัจจัยที่ทำให้มีการใช้จ่ายค่าน้ำมันในปริมาณมาก นั้นมาจากนาของฟิจักกรินทร์นั้นอยู่นอกพื้นที่ ชลประทาน ต้องพึ่งพาน้ำบาดาลเท่านั้นในการ ปลูกข้าวซึ่งการจะสูบน้ำบาดาลขึ้นมาก็ต้องใช้ปั๊ม น้ำที่ใช้ น้ำมันเป็นพลังงานเชื้อเพลิงดังนั้นการเอ น้ำเข้านาแต่ละครั้งจึงเป็นการเพิ่มต้นทุนในการ ทำนาทั้งสิ้น

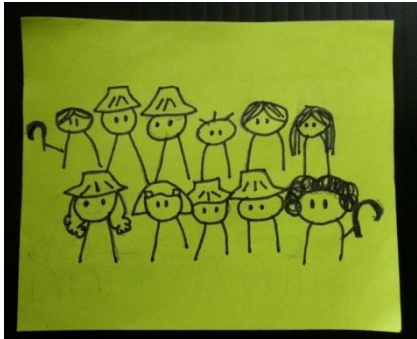
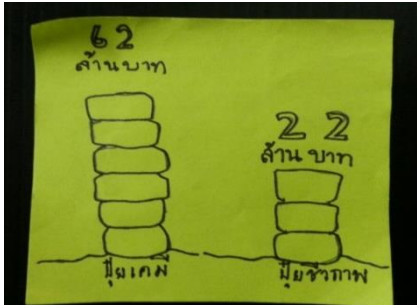
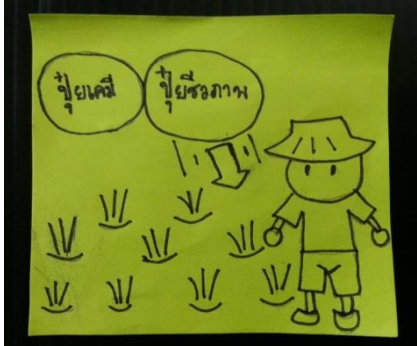
ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	เขาจึงเลือกวิธีการทำนาเปียกนาแห้งมาใช้เพื่อลด ค่าน้ำมัน และยังลดโรคแมลงได้ นับเป็นการยัง ปีนัดเดียวได้นกหลายตัวอีกด้วย
	////สัมภาษณ์ นาเปียกนาแห้ง + สูบน้ำ
	นอกจากจะพัฒนาเทคนิคในการทำนาแล้วการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเส้นทางไปนาไรด้วยรถ มอเตอร์ไซด์ กลายมาเป็นจักรยาน
	ก็ช่วยให้พี่จักรินทร์สามารถลดค่าน้ำมันลงได้ด้วย ทั้งยังเป็นการเสริมสุขภาพให้แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจด้วย
	////สัมภาษณ์ เรื่องจักรยาน

ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	อีกเทคนิคง่ายๆ ที่พี่จักรินทร์ใช้ คือการหว่าน เมล็ดพันธุ์ข้าวให้น้อยลงแต่การหว่านให้น้อยลงนี้ กลับทำให้ ข้าวสามารถแตกกอได้มากขึ้น
	//////สัมภาษณ์ ข้าวแตกกอ
ปุ๋ย 	การใส่ปุ๋ยก็เช่นกัน การใส่ปุ๋ยบำรุงให้น้อยลง
	อาจทำให้พุ่มข้าวมีสีสน้ำตาไม่สวยงามนักแต่ กลับแข็งแรงปลอดโรคแมลง

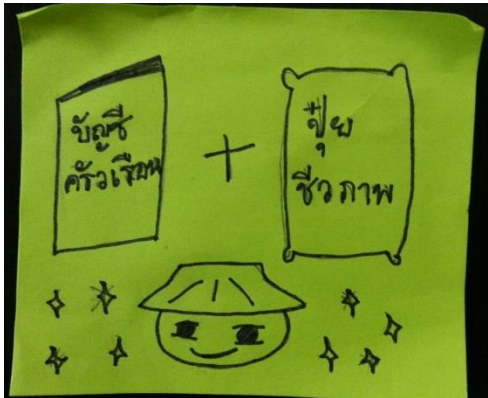
ภาพ	บทบรรยาย / เสียง
	เปรียบได้กับหญิงสาววัยรุ่นที่แต่งตัวสวยๆ ก็มักจะโดนแมลงหนุ่มรุ่มตอมในขณะที่สาวเรียบร้อยแต่งตัวธรรมดา ก็จะเป็นที่สนใจของแมลงหนุ่มๆ น้อยกว่านั่นเอง
	//////สัมผัสกับข้าวไม่สวยแต่ป้องกันแมลงได้
	พี่จักรินทร์ฝากเทคนิคส่วนตัวง่ายๆ ว่า เวลาฟังข้อมูลอะไรมา จะเอามาทดลองทำจริงในแปลงนาของตัวเองโดยแบ่งที่นาสัก 1 ไร่ ออกเป็น 2 ส่วน ครึ่งหนึ่งทำตามวิธีการเดิม อีกครึ่งหนึ่งทำตามข้อมูลที่รับฟังมา
	แล้วสังเกตผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เทียบกันจะด้วยตาตัวเอง ถ้าได้ผลก็เอามาใช้ ถ้าไม่ได้ผลก็ใช้ของเดิม ไม่ได้เสียหายอะไร
บ้าน ม.6 ตำบลนางลือ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท	นอกจากนี้ยังมีเทคนิคเคล็ดลับในการทำข้าวอีกมากมายที่พี่จักรินทร์ ยินดีจะแลกเปลี่ยน แนะนำ ถ้าแวะเวียนผ่านมาก็เข้ามาคุยกับพี่เขาได้ ที่บ้าน หมู่ 6 ต.นางลือ อ.เมือง จ.ชัยนาท

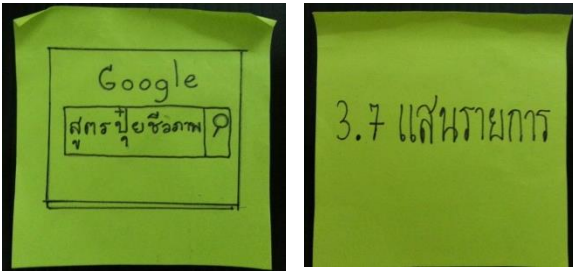
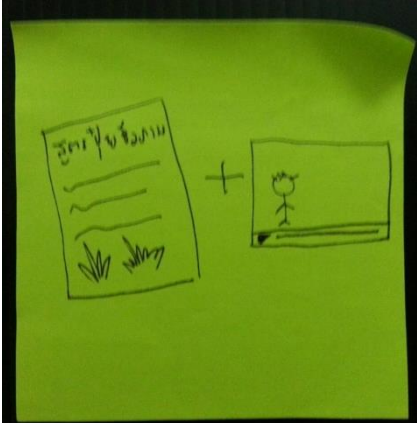
ตอนที่ 6 ลดปุ๋ยได้สุขภาพ

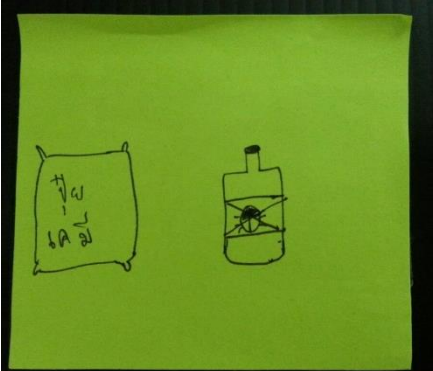
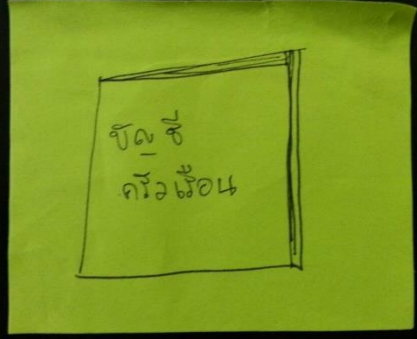
ภาพ	เสียง
	จากตอนที่ผ่านมาระหว่างเราเคยนำเสนอผลของการจดบัญชีครัวเรือนของคนชยันนาทไปแล้ว ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดของคนชยันนาท ถูกจ่ายไปในการประกอบอาชีพ
	แม้ว่าจะเป็นชวานาก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากนักธุรกิจ
	ชวานาต้องลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์ในราคาสูงเพื่อมาพุ่มฟักดูแล กว่าจะได้กินดอกกินผลบางรายแทบจะสิ้นเนื้อประดาตัว
	จากการเก็บข้อมูล 1 ปี ในชยันนาทพบว่า ต้นทุนที่สูงที่สุดในการทำนาคือการซื้อปุ๋ย

ภาพ	เสียง
	ข้อมูลบัญชีครัวเรือนระบุว่า คนชยันต 2381 คนจ่ายเงินค่าปุ๋ยไปทั้งสิ้น 84 ล้านบาท ซึ่งนอกจากจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสุดในหมวดการทำอาชีพ ยังเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงทะลุทุกรายการ
	โดยปุ๋ยที่มีการใช้งานสูงที่สุดคือ ปุ๋ยเคมี ที่มียอดซื้อสูงกว่า 62 ล้านบาท ด้านปุ๋ยชีวภาพนั้นอยู่ที่ประมาณ 22 ล้านบาทเท่านั้น
	ซึ่งความแตกต่างของปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยชีวภาพนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้ให้คุณกับผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังส่งผลโดยตรงกับผู้ปลูก
	ลองจินตนาการว่าหากชาวนาเอาสารเคมีไปโยนลงในแปลงนา คนคนแรกที่จะรับสารเคมีชุดนั้นจะเป็นใคร เมื่อรับสารเคมีไปนานเข้า ร่างกายก็จะเกิดการสะสม

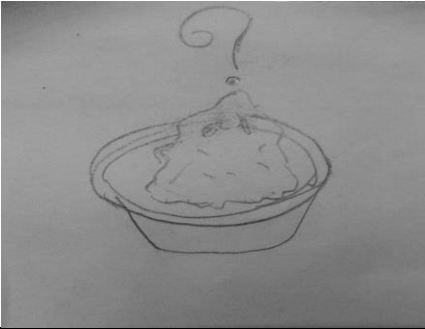
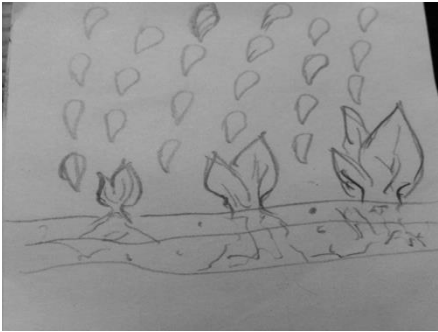
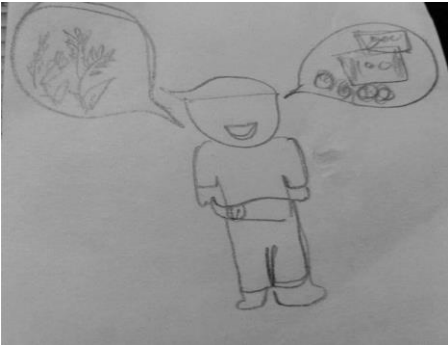
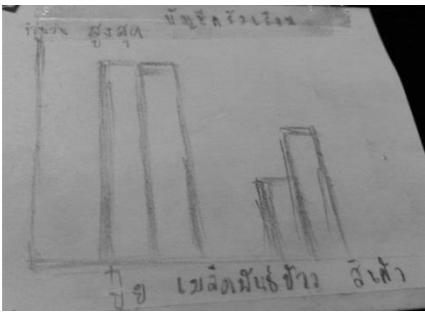
ภาพ	เสียง
	เจ็บป่วยออกๆ แอดๆ สุขภาพทรุดโทรม
	ทำงานไม่ได้ ขาดรายได้
	และอาจถึงกับต้องสูญเสียชีวิตไปในที่สุด
	หลังจากการจดบัญชีครัวเรือน มีชาวบ้านจำนวนไม่น้อยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำนาเคมี 100% เริ่มลดการใช้งานสารเคมีให้น้อยลง ซึ่งนอกจากจะเป็นประเด็นค่าใช้จ่ายในการทำนาแล้ว ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจได้ง่ายขึ้นด้วย

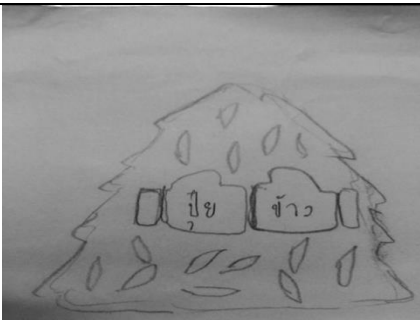
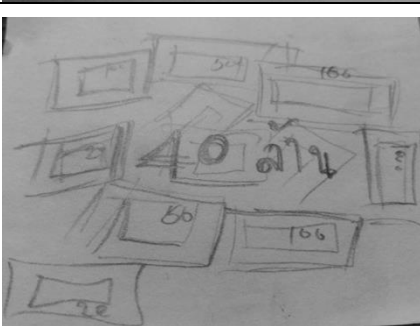
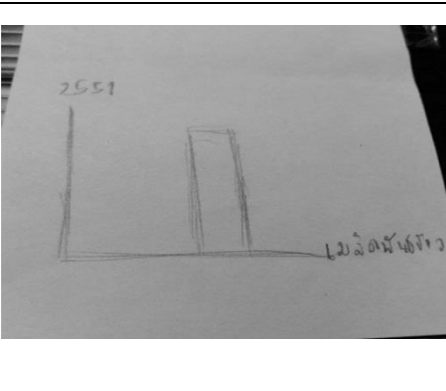
ภาพ	เสียง
	ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาจดบัญชีครัวเรือนและใช้ปุ๋ยชีวภาพจึงเป็นการยิงปืนนัดเดียวได้นกทั้งฝูง ทั้งลดรายจ่ายและได้สุขภาพที่ดีคืนมาพร้อมๆกัน
	ดังนั้นถ้าลดการใช้ปุ๋ยลงได้ แบบแนวทางของพี จักรินทร์ที่ได้แนะนำไปในตอนที่แล้ว ย่อมจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับตัวเกษตรกรเอง
	อย่างไรก็ดียังมีวิธีการลดต้นทุนปุ๋ยอย่างง่ายๆ ด้วยการเข้าใจความต้องการของพืชและพัฒนาปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้งานเอง

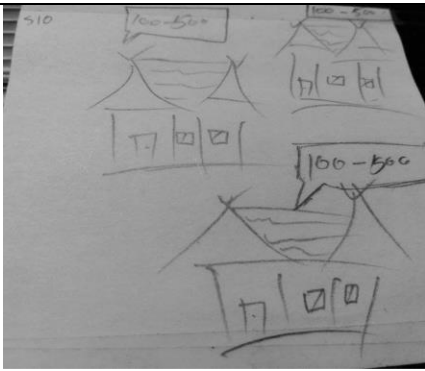
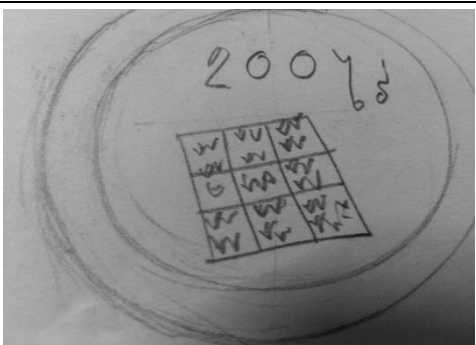
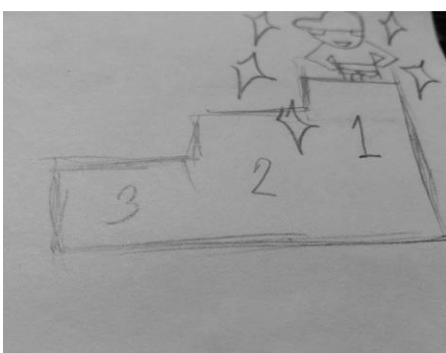
ภาพ	เสียง
	การหาสูตรหรือกรรมวิธีการผลิตที่ง่ายแสนง่าย เพียงแค่คลิกเข้า google.com แล้วพิมพ์คำว่า สูตรปุ๋ยชีวภาพ ก็จะพบกับข้อมูลกว่า 3.7 แสนรายการ
	มีทั้งที่เป็นคำบรรยาย หรือจะเป็นวิดีโอสอนแบบ Step by step ก็สุดแท้แต่จะเลือกเอา
	คุณลุงบุญช่วย สุขสวัสดิ์ ก็เป็นชาวนาอีกคนหนึ่ง ที่ตระหนักถึงต้นทุนปุ๋ย และคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับสุขภาพ ศึกษาค้นคว้า จนปัจจุบันสามารถคิดสูตรปุ๋ย เอาไว้ใช้งานเองในไร่นาของตนเอง ซึ่งสามารถควบคุมคุณภาพผลผลิตได้เป็นอย่างดี
	//สัมภาษณ์ มั่นก็มี น้ำส้มควันไม้ ยาकु แล้วก็นม จืด กลูโคส ไซ

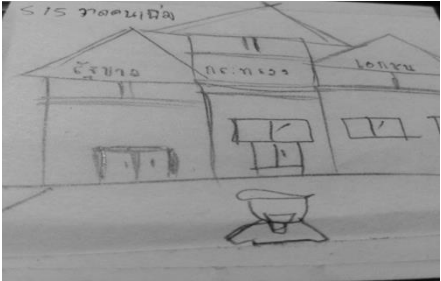
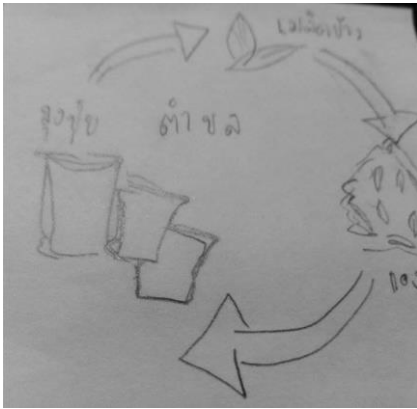
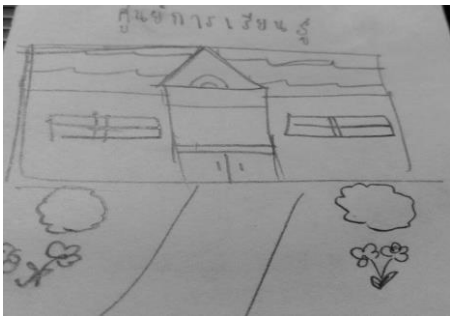
ภาพ	เสียง
	//สัมภาษณ์ รายจ่ายมันก็ลดลง ลดลงไปก็ 40% ถ้าเราทำตลอดๆ มันก็ดี บางครั้งมันก็มีใช้ ตัวเคมีช่วย มันแก็หนอนไม่ได้ถ้าของเรานั้นได้แค่บำรุงให้ดี แต่นอนมันแก็ไม่ได้ มันก็แตกต่างกันตรงนี้ละ แต่ดีเราไม่ต้องไปซื้อฮอร์โมนตลาดมันก็ประหยัดตรงนี้น้อย ถ้าโรคไม่แรง เราก็ไม่ต้องซื้อ ถ้าโรคแรง เราก็เอามาช่วยเป็นบางครั้งคราว
	อย่างไรก็ดี ชาวนาชัยนาทส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิเสธปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง เนื่องจากยังต้องใช้หยุดการลุกลามของโรคแมลงในบางโอกาส
	แต่อย่างไรก็ดีบัญชีครัวเรือนได้ช่วยกระตุ้นเตือนให้ชาวนาชัยนาท คิดก่อนใช้
	และใช้บนความเข้าใจ เพื่อความปลอดภัยต่อตนเองและผู้บริโภคด้วย

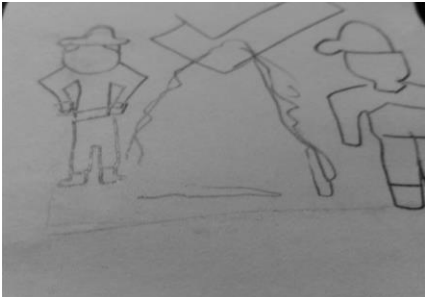
ตอนที่ 7 เมล็ดพันธุ์จากคนกันเอง

ภาพ	เสียง
	หากตั้งคำถามว่า ข้าว งอกมาจากไหน
	คำตอบที่ได้ก็คือ เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งก็เกิดมาจาก ต้นข้าวอีกที
	แต่ใครจะรู้ว่าเมล็ดพันธุ์ข้าวกลับกลายเป็น ต้นทุนหนึ่งในการทำนา ที่ชาวนาต้องควัก กระเป๋าในราคาสูงเพื่อจัดหาเมล็ดข้าวขายอีก ทอดหนึ่ง
	หากการทำบัญชีครัวเรือนบ่งชี้ว่าปุ๋ยเป็นต้นทุน การทำนาที่สูงที่สุดของ จ. ชัยนาท

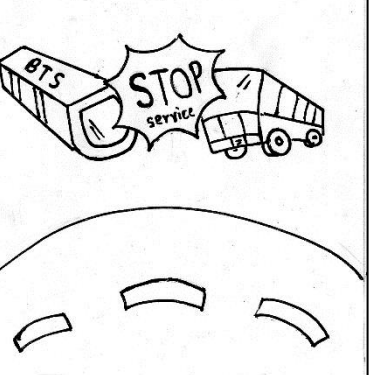
ภาพ	เสียง
	เมล็ดพันธุ์ข้าวก็เป็นอีกต้นทุนหนึ่งที่ชาวนาต้อง จับจ่ายในราคาที่สูงไม่แพ้กัน
	จากข้อมูลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคา พบว่าตำบลหันคาเพียงตำบลเดียว (ประชากร 1382 คน) มีค่าใช้จ่ายในการจัดหาเมล็ด พันธุ์ข้าวต่อปีสูงกว่า 40 ล้านบาท
	///สัมภาษณ์ ค่าใช้จ่าย 40 ล้าน (คลิปเก่า)
	คุณสมหมาย เวียงทอง รองประธานกลุ่มเมล็ด พันธุ์ข้าวตำบลหันคา เป็นสมาชิกรุ่นแรกที่ได้ ร่วมกันก่อตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคา ขึ้นมา
	เพื่อจัดการแก้ปัญหาหาคาเมล็ดพันธุ์ข้าวตั้งแต่ปี พ.ศ 2551 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดรายจ่าย ค่า เมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับสมาชิกของตน

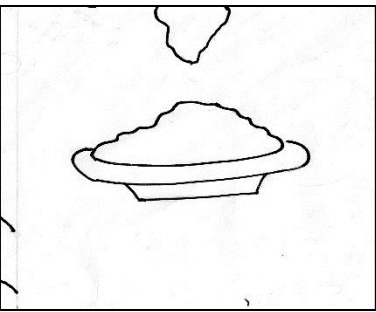
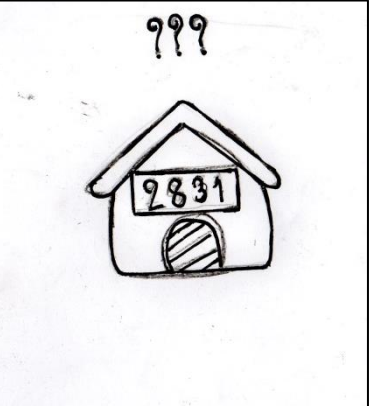
ภาพ	เสียง
	การก่อตั้งใช้การระดมทุนจากสมาชิกจำนวน 45 คนเรือน คนละ 100 -500 บาทและแบ่งพื้นที่นาของสมาชิกรายละ 10 -20 ไร่ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
	รวมเบ็ดเสร็จแล้วได้พื้นที่สำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมกันประมาณ 200 ไร่ ได้ผลผลิตรวมเกือบ 200 เกวียน
	///สัมภาษณ์ ค่าใช้จ่าย 40 ล้าน (คลิปเก่า)
	หลังจากที่ชาวบ้านตำบลหันคาได้เห็นราคาต้นทุนดังกล่าวก็ได้รับเริ่มดำเนินการพัฒนา
	การรวมกลุ่มของคุณอาสาสมัคร สะท้อนให้เห็นทัศนคติที่แตกต่างไปจากชาวนาในข้าวแทนที่จะรวมตัวกันเรียกร้องเงินอุดหนุน หรือการขึ้นราคาข้าวแต่กลับรวมตัวกันแก้ปัญหาความยากจนด้วยกำลังของชาวนาด้วยตนเอง

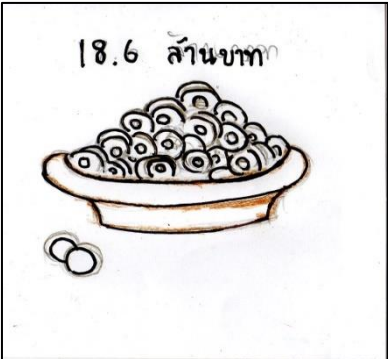
ภาพ	เสียง
	ซึ่งก็มีหลายหน่วยงานเห็นความตั้งใจและได้ช่วยสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องมือ รวมไปถึงองค์ความรู้ต่างๆ
	///สัมภาษณ์การช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก
	ปัจจุบันกลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหันคามมีเครื่องมือเครื่องมือที่สะดวกครบครัน
	สามารถดำเนินการจัดการคัดเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่การตากเมล็ด คัดคุณภาพ และบรรจุถุงเพื่อส่งจำหน่ายได้อย่างครบวงจร
	ซึ่งเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวราคาเกือบ 4 แสนบาท รวมไปถึงโรงคัดเมล็ดและศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันก็ได้รับการสนับสนุนมาจากทางหน่วยงานต่างๆ โดยไม่คิดเงินสักแดงเดียว

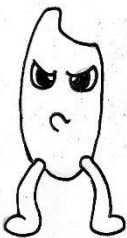
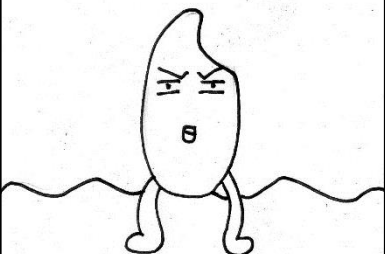
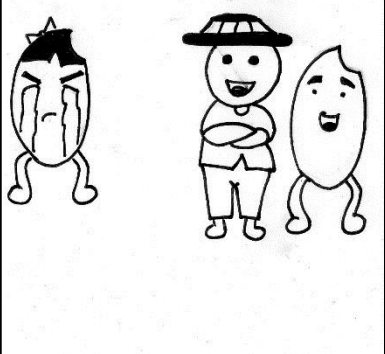
ภาพ	เสียง
	////สัมภาษณ์เอาความรู้ไปแลกมา
	อย่างไรก็ดีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มก็ยังคงยึดหลักมาตรฐานตามที่กรมการข้าวได้กำหนดเอาไว้ให้มีผู้ตรวจแปลงที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานในการคัดผลผลิต
	///สัมภาษณ์ขายข้าวถูก มีคุณภาพ ฟุดเก่า
	มุ่งเน้นให้ชาวนาในกลุ่มได้ข้าวที่มีคุณภาพในราคากันเอง
	แต่อย่างไรก็ดีจุดเด่นของการทำเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้ นอกจากจะขายได้ราคาดีกว่าข้าวปกติอยู่แล้ว และถ้าเกิดปัญหาตรวจเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่าน ก็ยังสามารถนำไปขายโรงสีได้เหมือนกับการทำข้าวปกติได้อีกด้วย
	ดังนั้นการทำเมล็ดพันธุ์ข้าวนอกจากจะเป็นการลดรายจ่ายต้นทุนการผลิตยังเป็นพื้นที่การตลาดที่ยังเปิดกว้างให้กับชาวนามีโอกาสอีกด้วย

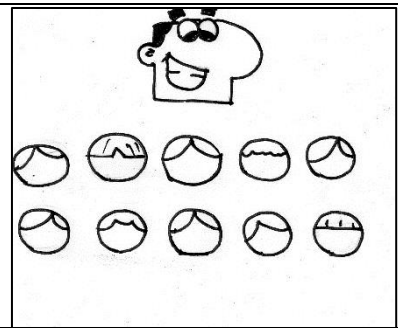
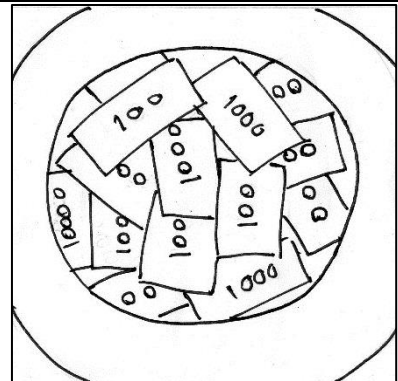
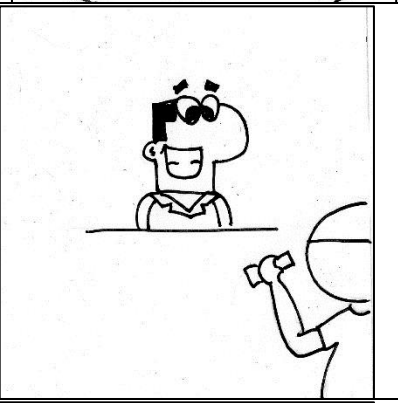
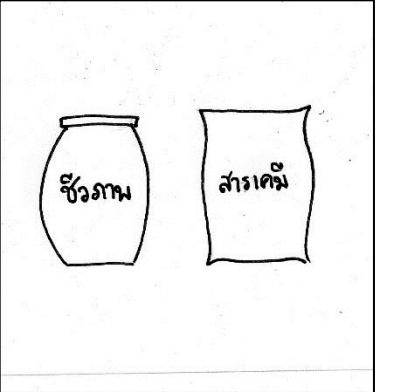
ตอนที่ 8 ทำไมชาวนาต้องซื้อข้าวกิน

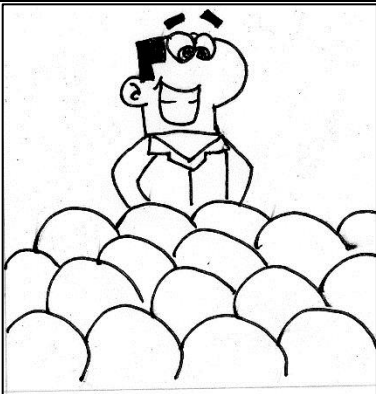
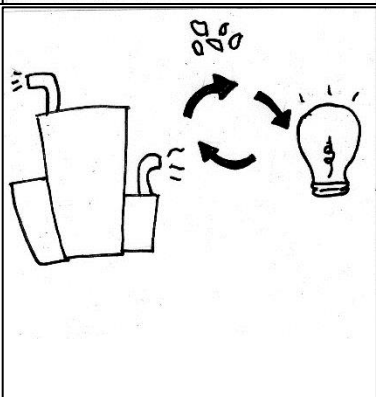
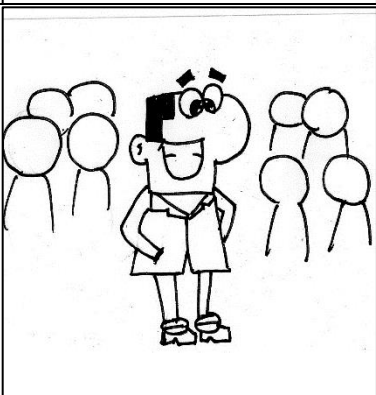
ภาพ	เสียง
1. 	ใครๆก็คงมีความคิดว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่มั่นคงในผลผลิต
2. 	ต่อให้ราคาข้าวตกต่ำต่อให้เศรษฐกิจจะล่มสลาย
3. 	จะเกิดรัฐประหาร
4. 	รถเมล์จะหยุดวิ่ง BTS จะไม่ให้บริการสยามสแคว์จะโดนยึด

	ภาพ	เสียง
5.		แม้แต่จะมีสัปปะหลาดมาบุกโลก
6.		ชาวนาผู้ที่เป็นคนปลูกข้าวก็ต้องมีข้าวกินฟรีอย่างไม่ต้องสงสัย
7.		แต่จากบัญชีครัวเรือนที่ดำเนินการเก็บในช่วงเวลา 1 ปี 2558 ของจังหวัดชัยนาท
8.		พบว่าประชากร 2831 ครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ทำอาชีพชาวนานั้น

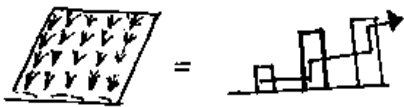
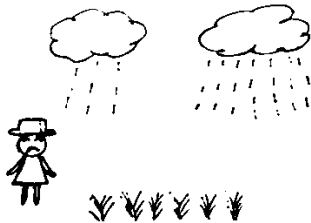
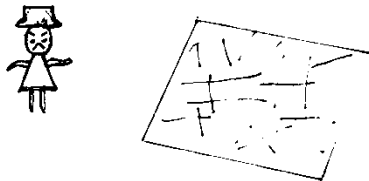
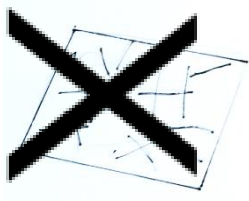
ภาพ	เสียง
9. 	มีรายจ่ายในการซื้อข้าวมากินสูงถึง 18.6 ล้านบาท
10. 	กลายเป็นเรื่องที่น่าตกใจว่าทำไมเป็นชวานาทำไมต้องซื้อข้าวกิน
11. 	ก้านันสุพรรณ จันทรศรี ก้านันตำบลสะพานหิน อำเภอหนองมะโมง ประธานเครือข่าย กองทุน หมู่บ้านกองทุนข้าวสารตำบลสะพานหิน
12. 	ซึ่งเป็นสมาชิกรุ่นก่อตั้งกลุ่มกองทุนข้าวสารตำบล สะพานหินได้เล่าให้ฟังว่าแรกเริ่มเดิมทีมีสมาชิกที่มี ความคิดเห็นคล้ายกันสงสัยเรื่องเดียวกันว่าทำไม ชวานาต้องซื้อข้าวกิน

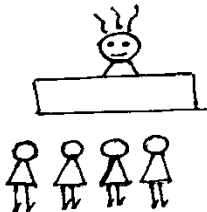
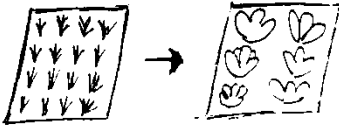
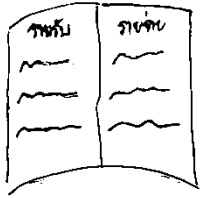
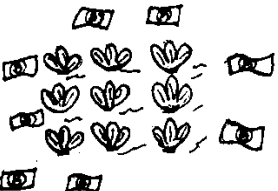
ภาพ	เสียง
13. 	ซึ่งพบว่าชาวนาบางคนไม่มั่นใจในเรื่องความปลอดภัยของข้าวที่ตัวเองปลูก
14. 	เนื่องจากการปลูกจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวมีการระดมใส่สารเคมีสารพัด
15. 	เพราะหวังว่าจะได้ผลผลิตที่สวยงาม
16. 	ชาวนาจึงเลิกที่จะขายข้าวที่ตัวเองผลิตทั้งหมดแล้วไปซื้อข้าวที่อื่นมากินซึ่งก็ไม่แน่ว่าข้าวที่ซื้อมาใหม่นั้นจะเป็นข้าวที่อุดมไปด้วยสารเคมีเหมือนกันหรือไม่

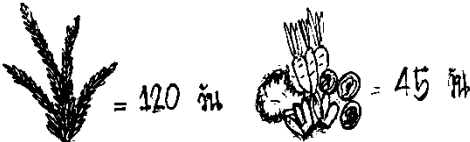
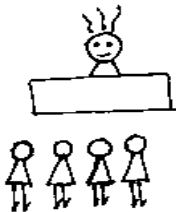
ภาพ	เสียง
17. 	กำหนดและสมาชิกจำนวน10คน จึงตัดสินใจร่วมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่ม
18. 	ในช่วงแรกใช้วิธีการลงหุ้นสมาชิกเป็นกลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณภาพปลอดภัยและเริ่มดำเนินโครงการ
19. 	ด้วยการยืมเงินไม่มีดอกเบี้ย จากอบต.เพื่อเป็นทุนประเดิมในการผลิตข้าวคุณภาพปลอดภัย
20. 	ลดการใช้สารเคมีเลือกใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อเป้าหมายในการรักษาสุขภาพของผู้ปลูก
ภาพ	เสียง

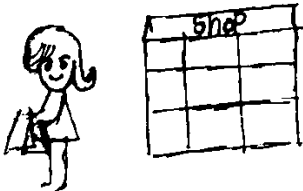
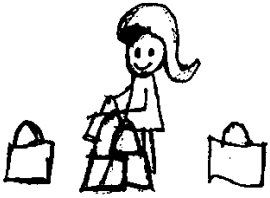
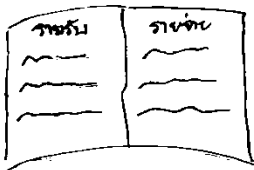
21.			หลังจากผลิตข้าวคุณภาพขึ้นมาแล้ว ก็ทำการสีข้าวกินเองต่อเลยเพื่อความสบายใจ เกิดเป็นกองทุนกลุ่มข้าวสารขึ้นมาโดยมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
22.			เนื่องจากสมาชิกสามารถมาใช้งานโรงสีได้แบบไม่มีค่าใช้จ่ายแลกกับปลายข้าวที่สีออกมาเพื่อนำไปหมუნเวียนเป็นค่าน้ำ ค่าไฟและค่าใช้จ่ายในโรงสี
23.			กำนันสุพรรณ และกลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลสะพานหินจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้านที่คำนึงถึงสุขภาพมีความสุขพอเพียงรู้จักเผื่อแผ่เป็นชานาต้นแบบที่น่ายกย่อง

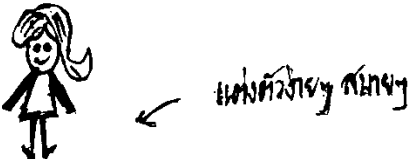
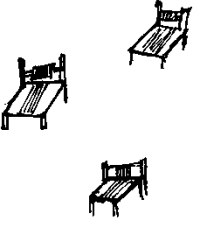
ตอนที่ 9 ถ้าข้าวไม่รุ่งให้มุ่งทางเลือก

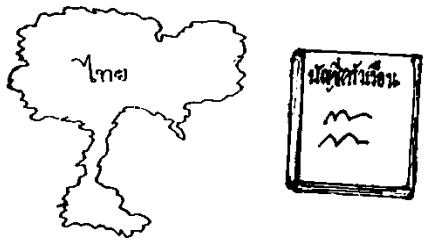
ภาพ	เสียง
	การทำนาก็เหมือนกับการเล่นหุ่น
	นอกจากความสามารถส่วนตัวแล้ว โชคชะตาฟ้า ฝนก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถ ผันผวนได้ตลอดเวลา
	ชาวนาบางคนอาจเตรียมการรับความเสี่ยงไว้ ได้สูง
	แต่ชาวนาบางคนที่มีข้อจำกัดทางพื้นที่อาจไม่ สามารถรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในแปลงนา ได้
	ดังนั้นในบางพื้นที่ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับการ ทำนาบ่อยๆ เนื่องจากไม่ว่าจะใช้เทคนิคอะไร ยังไงก็ตาม ก็ไม่สามารถปลูกข้าวให้งอกงามตลอดทั้งปีได้

ภาพ	เสียง
	บัญชีครัวเรือนจึงเป็นแผนที่นำทางให้ชาวนาได้
	ตัดสินใจว่า ตอนเองควรจะทำนาต่อ หรือควรปรับเปลี่ยนหาอาชีพใหม่เข้ามาเสริม
	คุณ จวน สวัสดิ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
	ได้เล่าให้ฟังว่า ด้วยพื้นที่ตำบลห้วยงูส่วนใหญ่ ยังมีพื้นที่ดอนเยาะซึ่งไม่เหมาะกับการทำนา จึงมีการทำผักขึ้นมารายได้เสริม
	และเมื่อทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจดบันทึกรายรับ รายจ่ายแล้ว
	พบว่า ผักมีรายได้ที่ดีกว่า

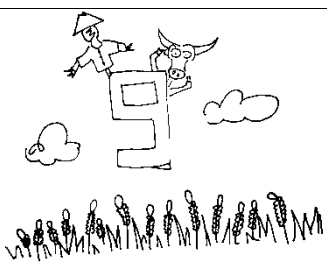
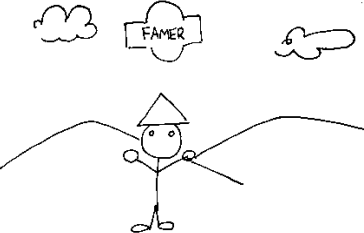
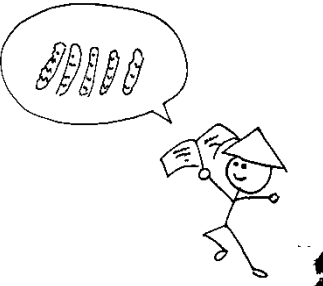
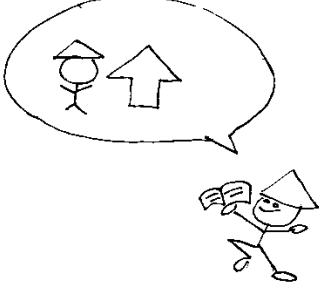
ภาพ	เสียง
	เห็นผลไว เมื่อเทียบกับข้าวที่ต้องใช้เวลา 120 วัน ส่วนผักรุ่นใช้เวลาเพียง 45 วัน ก็เห็นผลผลิตแล้ว
	ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าฟ้าฝนจะเป็นใจหรือไม่ สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการได้ทันทั่วทั้งที่
สัมภาษณ์	///สัมภาษณ์ลุงจวน ระยะเวลาผัก
	น้ำหมื่น อุปมอ้า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
	ได้อธิบายให้ทราบว่าในการทำผักสามารถช่วยแก้ปัญหาาราคาข้าว และกลายเป็นอาชีพเสริมที่ยั่งยืนของตนได้
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์ทำแดง 4ไร่ นา 3ไร่
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์ราคาข้าวตกราคาผักขึ้น

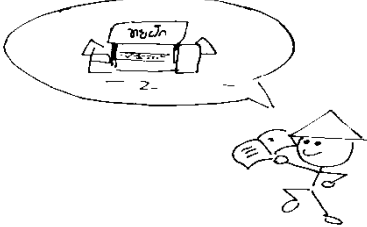
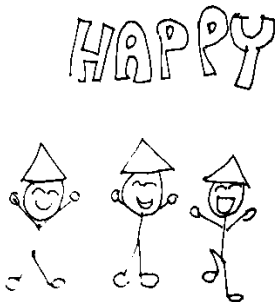
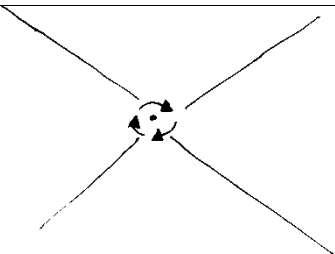
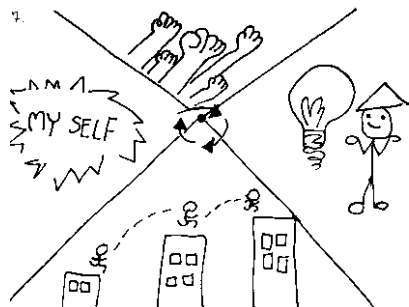
ภาพ	เสียง
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์ฝึกไ้ละ 3หมื่น
การทำหนนซ์จำกัด ย่อมส่งผลให้รายได้อาจจำกัด.	การทำนบบนข้อจำกัด ย่อมส่งผลให้รายได้อาจจำกัด
	แต่หากขาวนาจับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือย ก็คงยังส่งเสริมให้ตนเองยากจนลงเรื่อยๆ อย่างรวดเร็ว
	พี่ประทีปทิพย์ ปุยสำลี สารวัตก้านันตำบลสะพานหิน เล่าให้ฟังว่า ตนเองเคยเป็นคนหนึ่งที่มึนสัย ชอบช้อปปิ้ง ชื้อของจิปาฐะ ชอบแต่งตัวสวยๆ เหมือนผู้หญิงมั่วไป
	แต่เมื่อมาทำบัญชีครัวเรือนจึงพบว่า ตนเองมีรายจ่ายไปกับของฟุ่มเฟือยมากมาย
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

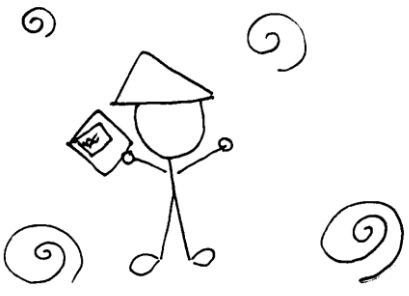
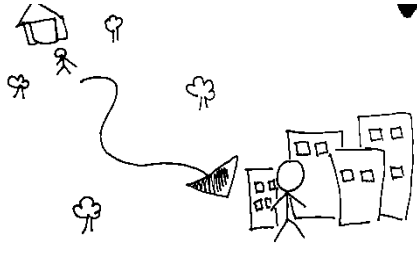
ภาพ	เสียง
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์การทำผักกินเอง มีความสุข สุขภาพดี
	ปัจจุบันที่ประทับใจหันมาแต่งตัวง่ายๆ
กลุ่มทอผ้า ต.สะพานหิน จำนวน 25 คน 	และรวมกลุ่มกันกับเครือข่ายที่มีทักษะ ความสามารถในการทอผ้าขึ้นดินจก จำนวน 25คน
	กลายเป็นกลุ่มทอผ้า ตำบลสะพานหิน เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มในช่วงเวลา ที่ว่างจากการทำนา
สัมภาษณ์	////สัมภาษณ์ทอผ้าขึ้น
	ทั้งหมดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล และกลุ่มเล็กๆที่เกิดขึ้นหลังจากการจดบัญชี ครัวเรือนเท่านั้น

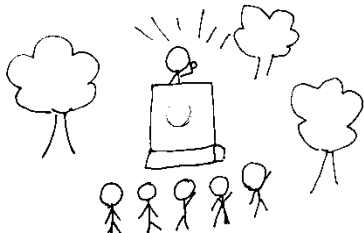
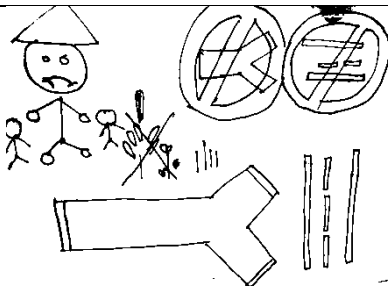
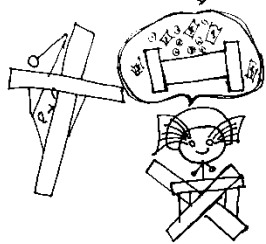
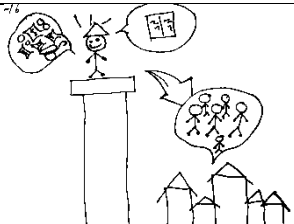
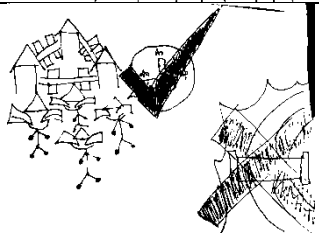
ภาพ	เสียง
	ลองคิดดูเล่นๆว่า ประเทศเราจะพัฒนาไปได้ ขนาดไหน ถ้าคนไทยทุกคนหันมาใส่ใจกับการจดบัญชี ครัวเรือนของตนเอง
บัญชีครัวเรือน จดไว้ ไม่จน	บัญชีครัวเรือน จดไว้ ไม่จน

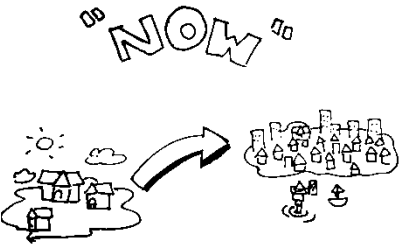
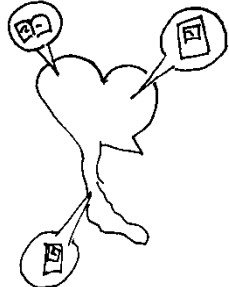
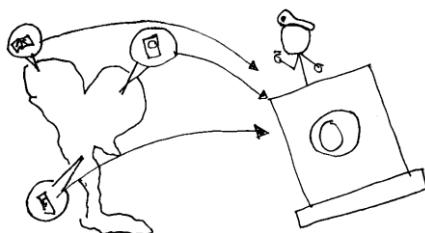
ตอนที่ 10 จุดที่บ้าน พัฒนาทั้งประเทศ

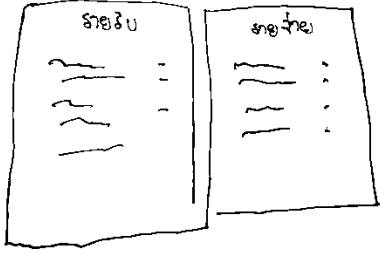
	ภาพ	เสียง
1		9 ตอนที่ผ่านมา เราได้แนะนำให้รู้จักเครื่องมือ จัดการความยากจนที่มีชื่อว่าบัญชีครัวเรือน
2		และได้พบกับชาวนาตัวจริงในจังหวัดชัยนาทที่
3		สามารถใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการ เปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในรูปแบบที่ แตกต่างกัน
4		บางคนจดแล้วแก้ปัญหาทำกินได้
5		บางคนจดแล้วเจอกระบวนการพัฒนาตนเอง

	ภาพ	เสียง
6		บางคนจดแล้วมีอาชีพเสริม
7		หลายคนจดแล้วมีความสุขเพิ่มขึ้น
8		นอกจากบัญชีครัวเรือนจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในระดับบุคคลแล้วยังมีการต่อยอดเกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร
9		เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้กลุ่มมีรายได้ มีความรู้ สามารถต่อสู้กับ การเปลี่ยนแปลงทาง สภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ด้วยการพึ่งพาตนเอง

	ภาพ	เสียง
10		กลายสภาพเป็นชุมชนเข้มแข็งและยืนหยัดอย่างยั่งยืน
11		การทำบัญชีครัวเรือนยังได้เปลี่ยนวิถีคิดของผู้นำ
12		ตั้งแต่ในระดับชุมชน ไปจนถึงในระดับจังหวัด
13		จากเดิมเราจะเห็นได้ว่า เวลาผู้บริหารท้องถิ่นได้รับงบประมาณเข้ามา

	ภาพ	เสียง
14		วิธีการที่ง่ายที่สุดในการใช้งบ ก็คือให้สมาชิก ช่วยกันเสนอ และยกมือโหวตแบบไร้ทิศทาง
15		วันนี้เราไม่มีข้าวกิน แต่เรามึงบประมาณมาเราก็ เอาไปทำถนน
16		วันพรุ่งนี้ลูกเราจะไม่ได้เรียนหนังสือแต่เราก็ต้อง เอางบประมาณนี้ไปชุดท่อระบายน้ำ
17		การทำบัญชีช่วยให้ผู้นำจักความเป็นจริงของ ชุมชน เห็นสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไขผ่าน ตัวเลขค่าใช้จ่ายต่างๆ
18		ถ้าปากท้องลูกบ้านยังคงหิวโหย ถนนหรือท่ออาจ ไม่ใช่ตัวเลือกแรกที่ชุมชนต้องการพัฒนา

	ภาพ	เสียง
19		การอยู่กับข้อมูลความเป็นจริงจะช่วยให้ชุมชนมีแผนในการพัฒนาไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
20		ลองคิดเล่นๆว่าถ้าทุกคนในประเทศไทยจดบัญชีครัวเรือน
21		และมีระบบติดตามผลที่โยงใยไปให้กับผู้ที่มีหน้าที่บริหารพัฒนาประเทศได้ตัดสินใจ
22		ประเทศไทยจะพัฒนาไปได้ไกล และไวแค่ไหน
23		อย่างไรก็ดีภาพความสวยงามทั้งหมดที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดนี้ คงจะเป็นไปไม่ได้ ถ้าวันนี้เรายังไม่เริ่มจด

	ภาพ	เสียง
24		ถ้าบัญชีครัวเรือนยังมีหมวดหมู่เงื่อนไขที่ยากเกินไปเราอาจจะเริ่มต้นจากการจดว่า วันนี้เราได้รับเงินจากไหน และจ่ายอะไรไปบ้าง
25		เพียงเท่านี้ก็เป็นการเริ่มต้นก้าวแรกสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนแล้ว.....